özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

- Ekim Devriminin 61. Yılında SSCB'nde Ekonomik Gelişme
- «DEVRiMCi YOL» Dergisine Cevap /2
- İŞÇİ Sınıfının Uluslararası Dayanışması
- KÜRT HALKININ KÜLTÜRÜ

42
KASIM

özgürlük yolu
aylık siyasi dergi

KASIM : 1978
YIL : 4
SAYI : 42

İÇİNDEKİLER

Ekim Devriminin 61. Yılında SSCB'nde Ekonomik Gelişme 3

Sosyalist ve Demokratik Güçlere Karşı Olmak Faşizme Hizmet Etmektir 10

MHP Kapatılmalı, Faşist Cinayet Şebekeleri Dağıtılmalı ve Hesap Sorulmalıdır 16

«Devrimci Yol» Dergisine Cevap—2 / **C. Aladağ** 21

İşçi Sınıfının Uluslararası Dayanışması / **H. Cemil** 58

İstanbul'da Yapılan İnsan Hakları Toplantısı 72

İsveç'te Göçmenlerin ve Azınlıkların Eğitim Sorunları 76

SANAT-EDEBİYAT

Kürt Halkının Kültürü 87

Bang / **N. AZAD** 93

Sahibi: **Faruk ARAS** — Y. İşleri Müdürü: **S. Sırrı FEROĞLU** — Yönetim ve Haberleşme Adresi: Dizdariye Medresesi Sok. **Deniz Apt.** No. 8 - 8, Çemberlitaş - **İSTANBUL** — Abone: **Yıllık:** 200 TL. — **Altı aylık:** 100 TL. Dış ülkeler iki katıdır. — İstanbul Dağıtım: **TAN-DA** — Ankara Dağıtım: **ANKARA BÜROMUZ.** Sümer Sok. Beyaz Ap. 12/2 **Demirtepe - ANKARA** — Baskı: Doğan Basımevi — Dizgi: **EVREN Matbaası** — Kapak: **IŞIK Matbaası.**

Ekim Devriminin 61. Yılında SSCB'de Ekonomik Gelişme

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ile birlikte insanlık tarihinde yeni bir çağ açıldı. İnsanlığın kapitalizmden sosyalizme geçişi, sömürge ve bağımlı ülke halklarının kölelik zincirlerini parçaladığı, sosyalizmin zaferi için mücadele çağı başladı.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi ile birlikte, toplumsal, ekonomik ve kültürel ilerlemenin gerçek ufku, halkların önüne serildi. Kapitalizmin, sömürgeciliğin dünyaya zorla kabul ettirdiği sömürücü, insanlık dışı ve alçaltıcı sistemin sonunu getirme yolunda dünya halkları, insanlığı sosyalizme götüren yolda kararlıca savaşmaya başladılar. Ve halkların bu ortak mücadelesi, halkların birbirine yakınlaşmasını, yardımlaşmasını ve sosyal hayatın her alanında işbirliği yapmalarının şartlarını yarattı.

Ekim Devriminin ışığı altında Sovyet halkları, ülkenin sanayileşmesi, gerek ulusal ekonominin bütün dallarının gelişmesi açısından, gerekse refahın yükselmesi açısından sağlam bir temel yarattılar. Ve bugün birçok ülke sosyalist dönüşümü gerçekleştirirken, SSCB deneyiminden geniş bir şekilde yararlanmaktadır.

Politik iktidarın emekçi halk tarafından kazanılmasından sonra, ekonomi yeni toplumsal sistemin zaferini perçinleyecek ana unsur olmak zorundadır. Çünkü ekonomi yeni bir toplumun şekillenmesinde ve gelişmesinde önemli bir rol oynar. Hele sosyalizmin ilk kez bir ülkede kuruluşunun ekonomik ve siyasal sorunlarının zorluğu düşünülürse, halkların yolunu aydınlatan Ekim devriminin anlamı daha da büyür. Ancak Sovyetler Birliği halkları, devrimin bu en esas ve karışık görevini başarıyla yerine getirdiler, ve sürekli büyüyen, krizsiz bir ekonomi ve dünya

halklarının önemli güvencesi olan bugünkü Sovyet toplumunu kurdular.

Emperyalist ve karşı devrimcilerin zalimce misillemelerine karşı kahramanca direnen Sovyet halkları, dünya devrimci güçleriyle birlikte emperyalizmin son kalelerini de bir bir sarsmakta ve iki sistem arasındaki güçler dengesinin sosyalizm lehine olan geri dönülmez değişimini, sosyalizmin üstünlüğü ile hayatın her alanında geliştirmekte ve ispatlamaktadırlar.

Kapitalist ekonomi bunalım şimşekleriyle sarsılırken, sosyalist toplum sürekli ilerlemekte ve en karmaşık sorunların üstesinden rahatlıkla gelmektedir. Sovyet endüstrisi büyüme hızlarında gelişmiş kapitalist ülkelerden çok ilerdedir. Son on yılda endüstriyel verimini Sovyetler Birliği iki katına çıkarmıştır. Bunu yapmak için İngiltere'nin 28, Amerika Birleşik Devletlerinin 17, Federal Almanya ve Fransa'nın 16 yıla ihtiyacı vardır.

Sovyetler Birliği, dünyada petrol, kömür, kok kömürü, demir, manganez, krom cevheri, pik demiri, çelik, kimyevi gübre, dizel ve elektirikli lokomotifler, traktörler, çimento, pamuk, keten ve bazı diğer ürünlerin üretiminde başı çeker.

Onuncu beş-yıllık planın sonunda Sovyetler Birliği, ulusal ekonominin gelişmesi için önemli olan belli sayıda diğer endüstriyel eşyaların dünyadaki en büyük üreticisi olacaktır.

Tarımın maddi ve teknik tabanında da köklü değişmeler olmaktadır. Örneğin, sadece birkaç karşılaştırma: 1928'de bir tarım işçisine işi için sağlanan güç 0,4 beygir gücü idi. Bu 1940'da 1,5 e, 1975'de 17 ye yükseldi ve 1980'de 27 ye ulaşacak. Sovyet tarımı, yıllık verimini sürekli yükseltmektedir. Eldeki veriler 1980'de 1928 düzeyinin dört katına yakın bir düzeye ulaştırmış olacak.

Bütün bunlar, tarımın, yüksek düzeyde gelişmiş bir ekonomik sektör olması yolunda sağlam ve dengeli bir temel kurulmasına olanak vermiştir.

Emek üretkenliğinin hızlı büyümesi, bilimsel ve teknik ilerleme, standartların yüksek etkinliği, sosyalist üretimin gelişmesinin yüksek hızları, halkın maddi ve kültürel standartlarının farkedilir yükselişini gösterir. Sovyet insanının yaşamının ayırıcı bir özelliği de, artan ölçüde karşılanan manevi ihtiyaçlarının sürekli büyümesidir. Son iki beş-yıllık dönemlerde televizyon, buzdolabı ve diğer dayanıklı tüketim eşyalarının satın alınmasında hızlı bir artış ortaya çıkmış bulunuyor.

Sovyetler Birliği'nde konut koşullarının geliştirilmesi, halkın refahının yükseltilmesi için ana görev olarak görülür. Bu sorun, konut yapım ölçüsünün yükseltilmesi, kalitesinin arttırılması, konut plan ve konforunun gelişmesi ile çözülmektedir.

Sovyetler Birliği'nde konut yapımındaki modern hızı tanımlamak için geçen beş yıl içinde, 1940 savaşından önceki bütün konutların hepsinden fazla sayıda konut yapıldığını söylemek yeterlidir. Bugün her iki günde yapılan konutlar 50.000 nüfuslu bir şehrin ihtiyacını karşılamaktadır.

Onuncu beş-yıllık plan, Sovyetler Birliği'nin ekonomik gücünü arttıracak ve halkın refahının daha da yükselmesini sağlayacaktır.

Aşağıdaki göstergede SSCB ekonomik kalkınmasının durumu verilmektedir. Bu göstergeler aynı zamanda sosyalist ve kapitalist sistemlerin mücadelesi ve yarışmasının sonuçlarını da vermektedir.

Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
Ekonomik Kalkınmasında Temel Göstergeler

(1950 Yüzdeleri)

	1950	1960	1970	1975
Ulusal Gelir	100(%)	265	528	695
Tüm sektörlerde meydana gelen sabit üretici değerler	100(%)	256	604	917
Brüt Endüstriyel Verim	100(%)	304	689	987
Üretim Maddeleri	100(%)	327	781	1138
Tüketim Maddeleri	100(%)	265	538	738
Brüt Tarımsal Verim	100(%)	163	224	223
Her çeşit taşımacılıktan kazanılan meblağ	100(%)	264	537	728
Sosyal Emek Verimliliği	100(%)	234	513	509
Endüstride Emek Verimliliği	100(%)	204	338	452
Tarımda Emek Verimliliği	100(%)	204	329	350
Demir yolculuğunda emek verimliliği	100(%)	207	343	425
Dış Ticaret Hacmi	100(%)	338	705	1138

S.S.C.B. Ve Bazı Kapitalist Ülkelerin Ekonomik Kalkınma Temel Göstergeleri

(Yıllık Ortalama Büyüme Oranı)
(1971-1975 Yüzdesi)

	S.S.C.B.	A.B.D.	B. Brit.	Fr.	F. Al.	İtl.	Jap.
Ulusal Gelir	5.7	2.0	1.9	3.6	1.7	2.1	5.2
Endüs. Verim	7.4	1.3	0.2	2.3	0.8	1.6	2.0
Endüstride Emek Verimi	6.0	2.7	2.8	2.0	3.1	0.0	1.8

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (O.E.C.D) nin istatistiklerine göre O.E.C.D'ye dahil endüstriyel bakımdan kalkınmış ileri kapitalist ülkelerdeki gayri safi milli hasıla (brüt ulusal gelir) ve 1975 yılı için perakende fiatların yükselişi.

(1974 Yüzdelerine Göre)

	Brüt Ulusal Gelir	Perakende Fiat. Yükselişi
Tüm OECD ülkeleri (Kapsadığı Ülkelerden)	— 2	+ 10.5
A.B.D.	— 3	+ 8.0
JAPONYA	+ 1.28	+ 12.25
BATI AVRUPA ÜLKELERİ	— 2.5	+ 12.0

7 Büyük OECD üyesi ülkelerde 1975 yılında endüstriyel verimliliğin düşüşü ve fiat yükselmeleri
(1974 yüzdelerine göre)

	Endüstriyel Verimlilik	Fiat İndeksi
BRİTANYA	5.0	+ 21.5
İTALYA	10.0	+ 16.75
KANADA	4.25	+ 11.0
A.B.D.	9.0	+ 8.0
FED. ALM. CUM.	7.25	+ 5.75
JAPONYA	10.5	+ 12.25

S.S.C.B. de tüketim maddelerinin imalat fiatları ve gıda mad. delerinin maliyeti sabit tutulurken, endüstriyel verimlilik 1975 yılında, 1974 seviyesinin % 7,5 üstünde idi.

S.S.C.B'de ekonomik gelişme büyük kapitalist ülkelerinkinden daha çok hızlıydı.

1951-1975 yılları arasındaki 25 yılda, yıllık endüstriyel üretim oranı, ileri kapitalist ülkelerde yüzde 4.6, S.S.C.B de ise yüzde 9.6 dır. 1950'de S.S.C.B nin endüstriyel verimliliği Birleşik Devletlerinkinden % 30'dan fazla değildi. Şimdi ise % 80'ni aşmaktadır.

1971-1975 YILLARI ARASINDAKİ ULUSAL EKONOMİK KALKINMANIN TEMEL SONUÇLARI

Sovyet ekonomisi son beş yılda sürekli ve yüksek bir oranda kalkındı. Milli gelir % 25'in üzerine çıktı. Temel servetler verimliliği % 50 civarında büyüdü. Endüstride 2000 büyük yatırım uygulama alanına bırakıldı. Bunlardan bazıları iki milyon kilovat kapasitedeki Leningrad nükleer güç istasyonu, beş bin metre küp kapasiteli maden eritme ocağı, KRİVOY ROG'daki demir çelik fabrikasıdır.

Endüstriyel üretim hacimi % 43 civarında büyüdü. Endüstürünün yapısı yeniden düzenlendi (ıslah edildi, geliştirildi.)

Ulusal ekonominin bazı sektörlerinde teknolojik gelişme ve ilerlemeye öncelik verilerek makinacılık, enerji, kimyasal ve petro-kimyasal endüstrilerde, endüstriel üretim hacimi 1970'de % 31 iken 1976'da % 36'ya yükseltildi.

Elektrik üretimi, hava gazı, petrol çıkarma geliştirildi. Nükleer güç endüstürüsü daha fazla geliştirildi. Demir-çelik, demir ihtiva etmeyen madenler, plastik çimento ve diğer madenlerin üretimi geliştirildi.

Tüketim maddeleri % 37, dayanıklı ev eşyalarını kapsayan üretimde % 60 dolaylarında yükseldi.

Hava koşullarının aşırı derecede elverişsizliğine rağmen, yıllık tarımsal ürün ortalaması geçen 5 yıllık döneme nispeten % 13 civarında büyüdü. Yıllık ortalama olarak hububat 181.6 milyon tona, pamuk 7,7 milyon tona, et 14,1 milyon tona, ve süt 87,5 milyon tona ulaştı.

Taşımacılığın her çeşidi geliştirildi. 9600 km demiryolu tamamen kamu hizmetine sunuldu. 4800 km demir yolu elektrik gücüyle donatıldı. 58.000 km civarında boru hattı, 89.000 km. lik kara yolu yapıldı. Hava yolları yaygınlaştırılarak genişletildi. Deniz taşımacılığı modern ve güçlü araçlarla takviye edildi.

SOVYET EKONOMİK KALKINMASININ 7./8./9. BEŞ YILLIK KALKINMA DÖNEMLERİNDEKİ GÖSTERGELERİ

(MİLYAR CİNSİNDEN FİAT KARŞILAŞTIRMALARI)

	7. BEŞ YILLIK DÖNEM		8. BEŞ YILLIK DÖNEM		9. BEŞ YILLIK DÖNEM	
	MUTLAK BÜYÜME	BÜYÜME YÜZDESİNİN DEĞERİ	MUTLAK BÜYÜME	BÜYÜME YÜZDESİNİN DEĞERİ	MUTLAK BÜYÜME	BÜYÜME YÜZDESİNİN DEĞERİ
Gayri Safi (Bürüt) Sosyal Gelir	113	3.1	180	4.2	213	6.0
Ulusal Gelirin Türketim ve Tasarruf İçin Kullanışı	45.5	1.4	78.3	1.9	76	2.7
Sabit Üretici Değerler	135	2.3	169	3.9	276	5.3
Toplam Endüstriyel Verim	82	2.0	123	3.0	158	4.0
Gayri Safi (Brüt) Tarımsal Verim (Takip Eden 5. Yıllık Ortalama Verim)	7.2	0.6	123	3.0	158	4.0
Her Çeşit Taşımacılıkta 1 Milyar Ton Kilometre İçin Nakliye Ücreti	878	19	1.065	28	1363	38
Yatırım Sermayesi Hacmi (5. Yıl Üzerinden)	77.1	1.7	106.2	2.5	147.6	3.5
Perakende Ticaret Hacmi	26	0.8	50.4	1.0	55.8	1.5

Sonuç olarak yukarda karşılaştırmalı göstergeler de göstermektedir ki: Büyük Ekim Sosyalist Devriminden bu yana geçen 61 yıl üsresinde oluşan gelişmelerle sosyalizm, kapitalizm karşısında hayatın her alanında büyük üstünlükler sağlamıştır.

Sovyet ülkesi ve ekonomisi güçlendiği ölçüde, onun ekonomik başarılarının etkisi, uluslararası arenada tüm dünyanın devrimci güçlerinin büyümesi ve güçlenmesi açısından da gitgide daha da büyük önem kazanmaktadır.

Lenin, 1921'de: «Bugün, özellikle ekonomi politikamızla dünya devrim süreci üzerinde etkili oluyoruz. Mücadele dünya çapında bu alanda sürmektedir. Bu görevi başarıya ulaştıralım; o zaman, emin ve kesin bir şekilde uluslararası çapta kazanmış olacağız. Demek ki, ekonomik kuruluş sorunları bizim için özel bir önem kazanmaktadır.» diyordu.

Lenin'in yolunda yürüyen Sovyet halkları, bugün gerek sosyal ve politik düzen açısından, gerek bilim ve tekniğin belli başlı alanları açısından ve gerekse eğitimin, kültürün ve üretim güçlerinin gelişme temposu açısından dünyanın en ileri ülkesini yarattılar.

Sosyalist ve Demokratik Güçlere Karşı Olmak Faşizme Hizmet Etmektir

Geçtiğimiz günlerde, Ankara'da 3 PİM'ci gencin, polis kadrolarında mevcut faşistler tarafından, çatışma süsü verilerek öldürülmesi, daha sonra Bahçelievler semtinde 7 TİP'li gencin, eve giren faşist çeteler tarafından hunharca kurşuna dizilmesi, daha sonra İstanbul Teknik Üniversitesi Elektrik Fakültesi Dekanı Bedri Karafakioğlu'nun yine bu çeteler tarafından öldürülmesi ve hergün devam edegelen öteki cinayetlerle faşist terör doruğuna çıktı.

Burjuva basını uzun zaman, terörün, tedhiş olaylarının kaynağını solda göstermeye çalıştı. Ama faşist çetelerin bizzat devlet tarafından beslenip korunduğu açığa çıktıkça, bu kez hedef şaşırtmak için, «anarşinin hem sağdan, hem soldan geldiğini» iddia etti. Kamuoyu artık bu iddianın da yalan olduğunu biliyor. Solda bazı bireysel terör örnekleri görülse bile, tedhişin kaynağı, temeli MHP, ona bağlı Ülkü Ocakları, ÜGD, MİSK gibi örgütler ve MHP ile içiçe geçen Kontgerilla gibi yasadışı kuruluşlardır. Bu durum günümüzde artık hiçbir şekilde gizlenemiyecek biçimde herkes tarafından bilinmektedir. Bunu elbet Ecevit hükümeti de iyi biliyor. Yükselen tedhiş olaylarının hükümeti düşürmeye, bir faşist dikta kurmaya yönelik olduğu bellidir. Bay Türkeş, MHP ve ona bağlı tedhiş örgütlerinin yaptıkları bir bir açığa çıktıkça açık açık askeri müdahale talebinde bulundu. Buna karşılık Ecevit'in başkanlığındaki hükümet ne yapıyor?

Ecevit ve diğer hükümet sorumluları, zaman zaman, açık-kapalı biçimde, terörün kaynağının MHP olduğunu söylediler. Cumhuriyet savcıları sözde MHP hakkında soruşturma da açmış bulunuyorlar. Ama bu iş ne derece ciddi tutuluyor? Eğer bir sol parti MHP'nin yaptıklarının yüzde birini yapsaydı şim-

diye kadar açık kalabilir miydi? Görünen o ki, kamuoyunu tepkiye boğan büyük terör olaylarının ardından hükümet ürkekçe çıkışlar yapıyor, sonra da ortada hiçbir ciddi tedbir yok ve herşey eskisi gibi devam ediyor. Hükümet, faşist çeteleri gereği gibi teşhir etmekten kaçınıyor. Oysa elinde radyo, televizyon gibi, kamuoyunu kolayca aydınlatacak güçlü araçlar var. İlerici basın da bu konuda hükümete yardımcı olmaya çabalıyor. Ama hükümet bu araçları ciddi biçimde kullanmak için gerekli çabayı göstermiyor.

Diğer yandan, hükümet çevreleri, «anarşinin hem sağdan, hem soldan geldiği» biçimindeki yaygaraya ayak uyduruyorlar. Bu ise faşistlerin işini kolaylaştırıyor. Oysa solda bazı bireysel terör olayları varsa, bunu da faşist çetelerin, süregelen, önlenemiyen cinayetlerin kışkırttığı açıktır. Kaldı ki faşist çetelerin tüm azgınlığı devam ederken sosyalistleri, demokratları, ilerici insanları kim koruyacaktır? İlerici insanların ve bizzat kitlelerin kendilerini savunmak, faşist tırmanışı önlemek, faşist saldırganlığı püskürtmek için mücadele etmeleri onların hakkı, hatta görevi değil midir?

Faşist saldırganlığın üstüne kararlıca gidemiyen Ecevit hükümeti ve CHP, diğer yandan sosyalist ve demokratik hareketi, faşizme karşı kararlı mücadele veren güçleri, faşistlerle aynı kefeye koymaktan, hatta onların üstüne daha «yiğitçe» yürümekten geri kalmıyor. DİSK'e karşı takınılan olumsuz tutum, TÖB-DER'e karşı tavır alınması ve onun bir bölünmenin eşiğine getirilmek istenmesi, POL-DER'in bir ara kapatılması ve ilerici polislere yapılan baskılar, sol partiler ve devrimci basın üzerindeki baskılar, diğer demokratik örgütlere karşı tavırlar bunun somut örnekleri.

CHP ve Ecevit'in başkanlığındaki hükümet faşistlerin üstüne kararlı biçimde gidemiyor, gericilerin saldırılarından, şamatasından ürküyor. Hükümet ancak demokratik güçlere, halk yığınlarının desteğine dayanarak faşistleri geriletebilir. İlerici halk yığınlarının ve onun en bilinçli, örgütlü kesimleri olan devrimci demokratik örgütlerin, ilerici sendikaların mücadelesi ve desteği olmadan faşistlerin hakkından gelmek olanaksızdır. Ama herzaman söylediğimiz gibi, CHP faşizm güçleriyle ilerici güçler arasında tarafsızlık rolü oynamaya kalkışıyor. Sosyalist ve demokratik hareketten ürküyor, gericilerin şamatasına kulak asıyor ve polisiye tedbirlerle faşist saldırganlığı etkisiz hale ge-

tirebilmeyi umuyor. Ve bu tarafsızlık perdesi altında devrimci harekete saldırmaktan da geri kalmıyor.

TSİP YÖNETİCİLERİ HAKKINDA AÇILAN DAVA

Sayın Ecevit'in başbakanlığı döneminde olup bitenler, onun muhalefette söylediklerine akılalmaz derecede ters düşüyor. Ecevit, iktidar öncesinde kitlelerin karşısına bir özgürlük ve demokrasi havarisi gibi çıkmıştı, düşünce ve örgütlenme özgürlüğü önündeki tüm engelleri kaldıracağını söylüyordu, çağdaşlıktan sözediyordu. Oysa, Ecevit hükümeti kurulduktan bu yana on ayı aşkın bir zaman geçtiği halde demokratik yönde hiçbir adım atılmış değil. Baskı çarkı eskisi gibi işliyor, hatta kimi durumda MC dönemini bile geride bırakıyor. Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin yöneticileri hakkında açılan dava bunun bir örneği.

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, TSİP yöneticilerinin, Ekim Devrimi'nin 60. yıldönümü nedeniyle Sovyetler Birliği Komünist Partisi Merkez Komitesine gönderdikleri mesajdan dolayı, TSİP Genel Yönetim Kurulu üyeleri ile bu mesajı yayınlayan KİTLE gazetesinin sorumlu müdürü hakkında soruşturma ve dava açmıştır. Savcı, TSİP yöneticilerinin ve gazete sorumlusunun ceza yasasının şu ünlü 142. maddesine göre cezalandırılmasını istemektedir.

Açıktır ki, bir partiden diğer bir partiye gönderilen bu mesaj «eylemli sağ ve eylemli sol» tasnifine sokulabilecek türden birşey değildir. Bu, tümüyle düşünce özgürlüğü ile ilgilidir. Türkiye'de düşüncelerinden dolayı insanların ceza tehdidi altında tutulmaları, bu uygulama ile bir kez daha devam ettirilmektedir. İktidar, insanın temel hak ve özgürlüklerine aykırı düşen ve faşist İtalyan ceza yasasından alınmış bu hükümleri kaldıracağına, onların uygulanmasına seyirci kalmakta, daha doğrusu olanak vermektedir.

Bir partinin tüm yöneticilerinin böyle bir mesajdan dolayı yargılanması, ceza tehdidi altına sokulması ise, pratikte o partinin kapatılmasıyla sonuçlanacak bir uygulamadır ve Anayasa'ya aykırı düşmektedir. Anayasa, bir partinin ancak Anayasa mahkemesince yargılanacağını belirlemiştir. Oysa böylesine uygulamalar partilerin özgürlüğü, güvenliği açısından konmuş bu hükmü hiçe indirmektedir.

Diğer yandan, bu dava nedeniyle, sol düşmanı olan ve gerici bir burjuva partisinin, AP'nin yayın organında sürekli ya-

zan bir kişinin, Prof. Sulhi Dönmezer'in bilirkişi olarak seçimi de ilginçtir. Sulhi Dönmezer, şimdiye dek pekçok sosyalist, ilerici ve demokrat kişi hakkında, tarafsızlığı ve bilim adamlığı ölçülerini bir yana atarak, kasıtlı, bilimsel olmayan ve hukuki değerden yoksun raporlar vermiş, bu nedenle Yargıtayca bile bilirkişiliği muteber görülmemiştir. Bay Dönmezer'i bilirkişi tayin etmekle, peşinen olumsuz, aleyhte bir rapor almak aynı şeydir.

Sınırsız düşünce özgürlüğü vadetmiş olan Ecevit'in başbakanlığı döneminde bir sosyalist partinin tüm üst yöneticilerinin, düşüncelerinden dolayı hapis cezasıyla tehdit edilmeleri büyük bir olumsuzluktur. Düşünce özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalı bu uygulamalara son verilmelidir. Bu uygulamalar uluslararası sözleşmelere ve son olarak da Helsinki ilkelerine aykırıdır.

BASIN ÜZERİNDEKİ BASKILAR

Yeni hükümet döneminde, basın üzerindeki baskıların hızında da bir azalma olmamıştır. Bugün de birçok yazar, gazeteci ve yayıncı yazılarından ve yayınlarından dolayı yargılanmaktadır. *ÜRÜN* dergisi sorumlusu, *Gerçek* gazetesi sorumlusu dergi ve gazetelerinde çıkan yazılardan dolayı yargılanmaktadırlar. *Kurtuluş Sosyalist Dergi* ve haftalık *Kurtuluş* Gazetesi hakkında öteden beri birçok dava açılmıştır. Bunun gibi birçok yayın organı baskı ve koğuşturmalara uğramıştır. Ama baskılar en çok da kısmen Kürtçe yayın yapan yayın organları üzerinde yoğunlaştırılmıştır. ÖZGÜRLÜK YOLU Dergisi ve yayınları, ROJA WELAT Gazetesi, RIZGARİ Dergisi ve KOMAL yayınları üzerindeki baskılar, mevcut anti-demokratik ceza maddelerini de aşarak tam bir keyfiliğe, yasa tanımazlığa, teröre ulaşmıştır.

Dergimizin her sayısının dağıtımına yargıç kararı olup olmamasına bakılmaksızın türlü engeller çıkarılmaktadır. Son sayımızın 1500 adedine, Diyarbakır'da kanunsuz bir şekilde el kondu. Polis ve savcılık önce dergileri datığımdan alıkoymakta, toplamakta, sonra da hakkında toplama kararı olup olmadığını araştırmaya kalkmaktadır. Yani bu, *açıkça basın yasasının ve Anayasa'nın çiğnenmesi, basına sansür konmasıdır.*

ROJA WELAT Gazetesi üzerindeki baskılar ise, Ecevit iktidarı döneminde, MC dönemini kat kat aşmıştır. Polisler, gazete-

nin satılabildiği ender yerleri bile günlerce gözaltında tutuyor, peşpeşe arıyor ve gazeteleri, yargıç kararı bile göstermeksizin alıp götürüyorlar. Zaten gazete hakkında, 14. Lui döneminin hazır tevkif müzekkereleri gibi, hazır toplama kararları bulunduğu görülmektedir. Çünkü daha gazetenin çıktığı gün, toplama kararları da 67 ile birden telsizle bildirilmektedir... Gazetenin yalnız sorumlu müdürü değil, onu satan, dağıtan, okuyan, bulunduran herkes de sorumlu sayılıyor! Geçtiğimiz günlerde Diyarbakır'da, Abdullah Savaşçı adında bir kitapçının kitap paketleri arandı ve o, paketleme işinde kullanılan boş bir gazete kağıdı yüzünden tutuklandı. Çünkü boş gazete kadığının üzerinde Roja Welat'ın klişesi bulunuyordu, bu matbaa artığı bir gazete parçasıydı... Abdullah Savaşçı, bu suçtan (!) dolayı hâlâ tutuklu bulunmaktadır. Elazığ'ın Maden ilçesinde de Rifat Sefalı adlı bir kişide Roja Welat bulunduğu için tutuklanmıştır, o da halen tutukludur.

Görüldüğü gibi, gerek dergimiz, gerek Roja Welat gazetesi üzerindeki baskılar artık keyfi bir polis baskısına dönüşmüştür ve bu konuda yasalar tümüyle rafa kaldırılmıştır. Ve bütün bunları yapan, bir gazetenin Kürtçe çıkmasına bile katlanamıyan Ecevit, diğer yandan da özgürlük ve demokrasi sözlerini sık sık tekrarlamaktan, sağa sola, sömürgeciliğe ve ırkçılığa karşı mesajlar göndermekten geri kalmıyor!...

GERİCİLERİN LAFI TUTULARAK İLERİCİLİK YAPILAMAZ

Ecevit ve partisi, gericilerin şamatasından ürküyor ve devrimci güçlerin, sosyalist ve demokrat basının üzerine gidiyorlar. Ecevit iktidarı döneminde, Kürt halkının imhasına yönelik senaryolar, tatbikat adı altında sahneleniyor. Elbette bunlar, yalnızca gericilerin kışkırtmaları ve CHP'nin denge kurma hesapları nedeniyle değildir. Ecevit ve partisi de, her ne kadar seçimlerde özgürlük ve demokrasi nutuklarını kârlı bir yatırım olarak kullandılarsa da, aslında devrimci ve demokratik güçlerden ürküyorlar. Ecevit ve partisi de Kürt halkının adını duymak istemiyorlar. Irkçı ve şoven gelenek onların ruhuna işlemiştir ve bu burjuva partisinin başka türlü olması da beklenemez.

CHP'nin niteliği bizce biliniyordu, ama kitleler onu şimdi daha iyi tanıma olanağı buldular. Emekçiler, CHP'nin veya herhangi başka bir burjuva partisinin kendilerini yoksulluktan, sömürüden, baskıdan kurtaramıyacağını, şu kısa sürede çok daha

iyi anladılar. Demokrat, ilerici, barışsever insanlar da faşizmin ve emperyalizmin, gericiliğin hakkından gelecek gücün CHP olmadığını şimdi daha iyi kavrıyorlar. CHP, ulusal baskı altındaki Kürt halkına ise hiçbir şey veremez. Komando baskınları dün olduğu gibi bugün de devam ediyor. İnsanlarımız yine mayın tarlalarında parçalanıyorlar. Militaristlerin baskısı, zulmü devam ediyor.

Faşizme ve emperyalizme karşı mücadelede temel görev emekçi halk yığınlarına, devrimcilere ve gerçek demokratlara düşüyor. Zulme ve sömürüye temelden son verecek güçler de onlardır. Kürt halkının ulusal zulümden ve Kürdistan'ın sömürgeci ilişkilerden kurtuluşu da yine en başta Kürt halkının emekçi ve demokrat yığınlarının mücadelesiyle olacaktır. Türkiye'de devrimci hareket bugün dağınık olabilir, ama bu olgu geçicidir. Emekçi kitleler dostu ve düşmanı birbirinden ayırdıkça —ki bu süreç giderek hızlanıyor— birlik ve kurtuluş mücadelesi de öylesine hızlanacaktır.

Faşizm de, emperyalizm de, sömürü ve zulmün her türlüsü de yenilgiye uğratılacaktır.

MHP Kapatılmalı, Faşist Cinayet Şebekeleri Dağıtılmalı ve Hesap Sorulmalıdır

Faşizm giderek azgınlaşıyor. Faşist örgütlerin kime hizmet ettikleri ve ne tür bir düzeni istedikleri ortada. MHP'nin bundan kısa bir süre önce yaptığı bir açıklama da bunun en açık örneği. MHP Genel İdare Kurulu bildirisinde ordunun yönetimi ele alması açıkça istendi. Tabi gerekçe olarak anarşik olaylar, bölücülük ve komünizm gösterildi. Burada önemli olan Türkeş'in partisinin orduyu yönetime el koymaya neden açıktan açığa çağırdığıdır. Yoksa MHP'nin faşist bir örgüt olduğu, Hitler tipi bir rejimi Türkiye'de yerleştirmek için çalıştığı bilinmektedir. Yani onun gönlündeki yönetim şekli faşist bir diktatörlüktür. Ama o, zaman zaman demokrasiden bahsediyor, taktik açıdan da olsa halkı kandırmaya çalışıyordu. Oysa Türkeş bugünlerde kendi açısından yaptığı değerlendirmede buna gerek duyuyor, orduya Ecevit hükümetini devirmesi için çağrıda bulunuyor.

MHP uzun süre Türkiye'de belirgin bir gelişme gösteremedi. Hep küçük bir parti olarak kaldı. Onun beslenip güçlenmesi 1970'ten sonra hızlandı. Bunun iki büyük nedeni vardı. Birincisi 12 Mart faşist döneminin kendisine sağladığı olanaklar, ikincisi ise MC hükümetlerinin kurulmasıyla birlikte iktidara doğrudan doğruya ortak olması.

Bilindiği gibi 12 Mart döneminde bir çok cinayetin, katliamın sorumlusu olan faşist çetelere dokunan olmadı. Onlar tam tersine devletin koruyucu kanatları altında hızla örgütlenip, güçlendiler. MC hükümetleri ise onlar için arayıp bulamadıkları bir ortam yarattı. Artık iktidar koltuğuna yerleşmişlerdi. Bunu çok iyi değerlendirdiler. Devlet olanakları tümüyle faşist çetelerin emrine verildi. Onlar vuruyor, kırıyor, cinayet işliyor fakat hiç bir takibata uğramıyorlardı. Devlet kurumları çiftlik halini al-

mıştı. Binlerce yeni kadro yaratıldı ve faşist militanlar oraya yerleştirildiler. Hem de büyük bir bölümünün hiç işi yoktu. Onlar bellerinde tabanca olduğu halde devletten maaş alıp, terör yaratan birer MHP militanı durumundaydılar. Faşist tırmanış hızlı bir biçimde sürerken beklenmiyen bir olay gerçekleşti ve 2. MC düştü.

İkinci MC'nin düşüşü hesapta olmıyan bir şeydi. Türkeş'in tam da devleti ele geçirme operasyonlarını sahnelerken aniden hükümetten düşüvermesi onarılmaz bir kayıptı kendisi için. Ecevit hükümeti tutarlı bir anti-faşist politikaya sahip olmamakla birlikte gene de iktidar olanaklarının faşistlerin ellerinden gitmesi ciddi bir gerilemeydi. Artık devleti eskisi kadar faşist çapulcuların hizmetine sunamıyorlardı.

Ancak iktidardan olmakla birlikte faşist terör duracak değildi. Bay Türkeş bir hayli güçlenmişti. Yerli ve yabancı parababaları arkasındaydılar. İstihbarat örgütlerini geniş ölçüde denetimi altında tutuyordu. Hele hükümetin başında büyük ekonomik bunalım gibi bir sorun da varken neden rahat dursundu. Nitekim durmadı da, faşizm saldırılarını yoğunlaştırdı. Tek tek cinayetlerin yanısıra toplu katliamlara girişildi. Amaç bugün olduğu gibi iktidarın yıpratılması ve çökertilmesiydi.

Hükümetin faşizme karşı mücadelede ürkek davranması, sağa da sola da karşı olmak gerekçesiyle etkin önlemler almaması, faşist teröristlere taviz üstüne taviz vermesi faşistleri şımarttı ve eylemleri için daha uygun bir ortamın doğmasına neden oldu. Faşist cinayet mangaları saldırılarını sürdürürlerken Türkeş'te hükümetin kısa bir süre içerisinde Meclislerce düşürüleceğini yaydı. Bu yolla taraftarlarına moral veriyordu. Ancak hükümet parlamentoda düşürülemedi. Verilen tüm gensoru önergeleri reddedildi. Üstelik CHP çoğunluğu sağlıyarak meclisleri toplantıya çağırmayı ve bazı kanunları geçirmeyi de başardı. Türkeş'in hükümetin mecliste düşürüleceği şeklinde açıklaması tutmadı. Üstelik bu olay MHP'lilerde moral bozukluğunun artmasına neden oldu.

Öte yandan MHP'nin işleri başka yönden de bozuluyor artık. Eskiden MHP ve yan kuruluşlarına bağlı militanlar adam öldürüyor, banka soyuyor, toplu katliamlar tertipliyor ama kimse kendilerine dokunmuyordu. Onların sırtı sıvazlanıyor ve eylemlerini arttırmaları için ne lazımsa yapılıyordu. Polisler kendilerine yardımcı olmaktaydılar. Tümü iş sahibiydiler. Geçim sıkıntıları giderilmişti. Kısaca meydan boştu ve diledikleri gibi

at oynatıyorlardı. Ama Ecevit iktidarı döneminde işleri bozulmaya başladı. Cinayetlerin, katliamların, soygunların failleri yakalandıkça bunların MHP ve Ülkü Ocaklarına bağlı militanlar oldukları ve çeşitli gizli örgütler kurdukları açığa çıktı. Oysa bugüne kadar tüm bunların suçları solcuların üzerine atılıp geçiliyordu. Gerici güçler bilinçli olarak solculukla; anarşiyi, terörü aynı gösteriyorlardı. Amaçları solu halkın gözünde umacı durumuna getirmekti. Şimdi görülüyor ki anarşi faşist odakların işidir. Bunu hazırlıyanların başında ise MHP ve yan kuruluşları gelmektedir. Hükümet açıklamalarında, TRT bültenlerinde komando adı verilen faşistlerin yaptıkları soygunlar, giriştikleri toplu katliam hareketleri peş peşe gözler önüne serilmektedir. Türkeş bu noktada telaşa kapılmaya başlamıştır. Bir yandan hükümetin meclislerde düşeceği şeklindeki balonlarının sönmesi, bir yandan da kanlı olayların baş sorumlusunun tayfası ve partisi olduğunun ortaya çıkması kendisini tedirgin etmektedir. Bu durumda başbuğ hazretleri ne yapabilir. Ya komandolarını geri çeker ve anarşi yaratmaktan vazgeçer ki bu kendi kendisini inkar etmek olur. Ya da faşist terörü yükselterek arkasından komünizm tehlikesi, bölücülük yaygarası koparıp askeri bir darbenin gerçekleştirilmesini ister. İşte Türkeş bu ikinci yolu seçmiştir. Daha iş işten geçmeden, kirli oyunları daha fazla açığa çıkmadan orduyu imdadına çağırmaktadır. Zaten ötedenberi MHP'nin görevi de ne yapıp, yapıp kanlı bir faşist diktayı Türkiye'ye yerleştirmek değil midir?

MHP'nin orduya davetiye çıkarması üzerine Başbakan Ecevit yaptığı açıklamada ismini vermeden MHP'nin meşruluk sınırları dışına taştığını söyledi. MHP'nin her türlü meşruluğun dışında olduğuna kuşku yok. Ancak Başbakanın açıklamalarında eksiklik var. MHP hiç bir zaman meşru olmamıştır ki şimdi bu sınırları taşsın. O oldum olası emperyalizmin ve yerli sömürü çevrelerinin emrinde, faşist bir diktatörlük peşinde koşan bir cinayet örgütüdür. MHP sadece yasal olanakları kullanmak amacıyla belli ölçüde, yasal olarak çalışmıştır. Ama her zaman onun tüm çabaları gizlediği asıl amacın, yani faşist bir yönetim kurma amacına hizmet etmektir.

Türkeş'in zaman zaman demokrasiden, yasalardan bahsetmesi onun demokrasiye inanan bir kişi olduğunu göstermez. O sadece faşist diktatörlüğü kurmak için yasaları bir malzeme olarak kullanmaktadır. MHP, Ülkü Ocakları ve benzerleri, parababalarının uşaklığını yapmaktadırlar. Onlar zaman zaman

halk yararına ekonomik tedbirlerden dem vururlar ama, böyle bir yasa gündeme gelir gelmez sermayenin hizmetine girmekten çekinmezler. Türkeş nasılki sadece halkın dini duygularını istismar etmek, oy toplamak için hacca gittiyse, halktan yana tedbirlerden de; halkı kandırmak, onu daha çok patronlara soydurup soğana çevirttirmek için bahsetmektedir. Bazan emperyalizme karşı olduğunu söyler ama haşhaş ve üsler konusunda olduğu gibi onların çıkarlarına zarar geleceğini gördüğü anda patronu ABD'nin hizmetkârlığını yapmaktan çekinmez.

Artık MHP'nin emperyalizmin güdümünde ve sömürü çevrelerinin hizmetinde işçilerin, köylülerin kısacası tüm çalışan halk kitlelerinin düşmanı olduğu açığa çıkmıştır. Şimdiye kadar anarşiye karşı olduklarını söyleyip halkı kandırmaya çalıştılarsa da bu gün anarşinin baş sorumlusunun bunlar olduğu ortaya çıkmıştır. MHP ve Ülkü Ocakları faşist kuruluşlardır. Demokrasinin, insan haklarının düşmanlarıdır onlar. Karanlık bir faşist yönetimi getirerek işçi sınıfını ezmeye, kürt halkını katletmeye emekçileri daha çok sömürmeye çalışıyorlar. Onun için gün geçirmeden bu kanlı örgütler kapatılmalı ve hesap sorulmalıdır. Çünkü bunların yaşaması başlı başına demokrasinin katledilmesi demektir.

Hükümet bunu yapmadığı taktirde kendi varlığının tehlikede olduğunu görmelidir. Zaten Türkeş'in orduyu göreve çağırmasının başka bir anlamı da yok. Eğer CHP iktidarı faşist mihrakların üzerine kararlı bir biçimde giderse kaybedeceklerinden yüzlerce kat daha kazanacaktır. Tüm demokrasi güçleri onu bu eyleminde sonuna kadar destekliyeceklerdir kuşkusuz.

MHP'nin orduyu yönetime el koymaya davet etmesi ve Ecevit'in faşist tehlikeden açıkça bahsetmesi üzerine Demirel verdiği bir demeçte, «faşizm hangi ülkeyi tehdit ediyor ki Türkiye'yi etsin. Onu aklınıza takmayın» şeklinde sözler sarfetti. Bu sözü üzerine bir gazetecinin Şili ve Arjantin'i örnek göstermesini de kendi mantığıyla cevaplandırmaya çalıştı. Aslında söyledikleri kaçamakça şeylerdi ve kendisi de o sözlerine inanmamaktaydı. Demirel bu haliyle yıpranmışlığın, dağılıp bitmişliğin tipik bir örneğini sergiliyor. Faşizmin dünyada hiç bir ülkeyi tehdit etmediğini söylemek ancak Demirel türünde kendi kendisini ciddiye almıyan politikacıların işidir. Aslında Demirel'de faşizm tehlikesinin büyüklüğünü biliyor. Bunun için Şili'ye, Arjantin'e gitmeye gerek yok. Komşu ülke İran'ın durumu ortada.

1967 darbesinden sonraki Yunanistan'ın hali meydanda. Demirel bunları bilmiyor mu? Biliyor ama, o aslında faşizmin kendisini bir tehlike olarak görmüyor. Eğer o faşizmi tehlike olarak görseydi başı bulunduğu MC hükümetleri döneminde MHP'nin bu şekilde devlet kurumlarına yerleşmesine göz yumar mıydı? Hem de öyle ki bu yerleşme kendi partisinin bile zararına gerçekleşti.

Demirel niçin böyle yapıyor? Çünkü o emperyalizmin ve yerli sömürü çevrelerinin en sadık dostu, en güçlü savunucusudur. Daha politik hayata atılırken ABD başkanının koltuğunda çekilmiş resimlerle propaganda yaptı. Morrison temsilciliğinden başbakanlık koltuğuna kendisini getirenler ondan hizmet bekliyorlardı ve o bunlara layık olduğunu gösterdi. Onun döneminde Türkiye anarşinin, terörün çok yüksek boyutlara ulaştığı, işlenen çok sayıda cinayet ve soygunun faillerinin bulunmadığı, çoğu yerde korunduğu, işsizlik, pahalılık gibi hastalıkların halk kitlelerini korkunç derecede ezdiği bir ülke haline geldi. Yoğun sömürüden kendisi ve yakınları da bolca nasiplendiler. Kardeşleri açıkça devleti soydular ve halkın milyarları bunların kasalarına aktı. Sahtekârlık yaparak devleti dolandıran yeğen Yahya hâlâ kaçak olarak İsviçre'de yaşamaktadır. Demirel geçmişinden korkuyor. İktidarı döneminde yapılan haksızlıkların, soygunun, yolsuzluğun hesabının sorulacağından korkuyor. Faşizmi bunca besleyip geliştirmesi de sermaye çevrelerine olan bağlılığından, çıkarını korumasındandır. «Hükümet aklını milliyetçilere takmış» derken faşist cinayet mangalarının koruyuculuğunu yapıyor. O da, bay Türkeş'te aynı yolun yolcularıdır. İşçi sınıfının, emekçi halkımızın baş düşmanlarıdırlar. Onlar demek, sömürü, zulüm ve baskı, onlar açlık, ırkçılık terör demektirler? Yoksa Demirel atları itlere yedirir miydi?

«DEVRİMCİ YOL» DERGİSİNE CEVAP—2

Devrimci Yol, bir ülkeyi sömürge durumuna düşüren ilişkileri tartışmaya yanaşmıyor. Bundan sözettiği zaman da, somut durumu araştırmaksızın, «burası kapitalizmin hangi sorunlarına çözüm bulmak için sömürge durumuna getirilmiştir?» gibisinden bir sorudan yola çıkarak işine yarar bir yoruma girişiyor; ama konunun özüne inmekten kaçınıyor. O, sömürge ve «bağımlı» uluslar arasındaki ayırdedici özelliklerin ne olup olmadığını da tartışmaktan kaçınıyor. Neden bazı ülkelere sömürge deniyor da diğerleri bağımlı ulus olarak niteleniyorlar? Bu kavramlar birbirlerinin yanısıra geçmiş dönemde kullanıldılar ve bugün de kullanılıyorlar. Kürdistan sömürge mi, değil mi tartışması yapıldığına göre herhalde bu kavramlar arasındaki farkı da açığa kavuşturmak gerekir. Devrimci Yol'un laf kalabalığı içinde ise bunun açık seçik cevaplarını bulmak olanaksız.

Kapitalizmin gelişmesiyle birlikte, bilindiği gibi, ulusal sorun başlangıçta Doğu Avrupa'daki Avusturya-Macaristan, Çarlık Rusyası gibi çok uluslu devletlerde ortaya çıktı. Batı Avrupa'da, bazı istisnalar hariç —İrlanda sorunu gibi— genellikle tek uluslu devletler kurulmuştu, bu nedenle de bu ülkelerde ulusal sorun, ilk dönemde önem taşımayan bir sorundu. Doğu Avrupa'da ise, çok uluslu devletler kurulmuş ve bunlardan devleti elinde tutan ulusun egemen sınıfı diğer ulusları «bağımlı» duruma düşürmüş, onlara ulusal baskı politikası uyguluyordu.

Bu dönemde ulusal sorunun diğer bir özelliği, ulusal hareketin başını burjuvazinin çekmekte olmasıydı. Çünkü Avrupa'da, bağımlı durumda olmalarına rağmen, bu uluslarda da kapitalizm belli ölçülerde gelişmiş, bir ulusal burjuva sınıfı oluşmuştu. Hatta kimi zaman, Polonya örneğinde olduğu gibi, ba-

ğımlı uluslardaki ekonomik ve kültürel gelişme egemen ulusun gelişme düzeyinden daha ilerde idi. Bu ulusların «kendi sermayeleri» vardı. Bu nedenle de ulusal sorun başlıca hakim ve bağımlı ulusların burjuva sınıfları arasındaki bir çekişme, —pazarın kontrolüne yönelik bir çekişme— olarak ortaya çıkıyor ve başını da burjuvazi çekiyordu.

Ancak Batı Avrupa'daki ulusal devletlerin Asya, Afrika ve Amerikan kıtasına açılmaları ve sömürge imparatorlukları kurarak «yeni tip çok uluslu devletler» haline dönüşmelerinden sonra ulusal sorunun niteliğinde de değişmeler oldu. Özellikle Ekim devrimiyle birlikte sömürgelerde kurtuluş hareketlerinin güçlenmesinden sonra ulusal sorunun ağırlık merkezi sömürgelere kaydı ve bu sorun «bağımlı uluslar ve sömürgeler genel sorununa» dönüştü.

Gerek sömürgelerin, gerek sömürge sayılmayan «bağımlı» ulusların ortak özelliği, bu ulusların siyasi bakımdan bağımsız ulusal devletler kuramamış ve başka bir ulus tarafından baskı altında tutulmaları idi. Diğer yandan bir sömürgeyi salt «bağımlı» bir ulustan ayıran başlıca özellikler nedir?

Devrimci Yol, konunun bu yanını araştırmıyor, ya da bundan bile bile kaçınıyor. Ama bu konu dergimizde daha önce tartışılmıştı. Yazımızda şöyle deniyordu:

> Avrupa'nın bağımlı ulusları ile sömürgeler arasındaki farklardan biri, belki de başlıcası, ekonominin gelişme düzeyi ve onun hakim ulusun ekonomisi ile ilişkisidir. Milli bakımdan bağımlı Avrupa uluslarında ekonomi önemli bir oranda gelişmiş, yerli sermaye birikimi ve bunun sonucu bir ulusal kapitalistler sınıf oluşmuştur. Siyasi bakımdan bağımlı ulusun pazarı belli bir ölçüde bağımsız oluşmakta ve hakim ulusun pazarıyla rekabet etmektedir.* Bu **bağımsız** ekonomik gelişme, toplumun sosyal ve kültürel gelişimini de etkilemektedir. Bu nedenle Avrupa'nın siyasi bakımdan bağımlı ulusları, sömürgelere oranla ekonomik sosyal ve kültürel bakımdan oldukça ileri bir düzeydedirler. Lenin o dönemde, dünyadaki duruma bakarak şöyle diyor:

---

* Ulusal pazarın «bağımsız»lığının mutlak değil, görece olduğu gözden uzak tutulmamalıdır. Kapitalizm, gelişmesinin ilk aşamasında ulusal pazarlar oluşturdu, ulusal kültürü geliştirdi ve ulusal devletler doğurdu; bu, bir başka anlatımla, ulusların ayrışması süreci idi. Ama ustaların da belirttikleri gibi bunu, kapitalizmin giderek bir dünya ekonomisi yaratması, ulusal çitleri yıkması ve dünya ölçüsünde ulusal pazarları birbirine bağlaması süreci izledi. Bu da kapitalizmin rekabetçi döneminde bağımsız bir karakter taşıyan ulusal pazarların, emperyalist dönemde kaynaşmasını, birbirine bağımlığını getirdi.

«Hiç şüphe yok ki, kapitalizm üretim güçlerini Polonya'da, Finlandiya'da, Ukrayna'da, Alsace'da; Hindistan'da Türkistan'da Mısır' da ve diğer doğrudan doğruya sömürge ülkelerde olduğundan daha esaslı, daha hızlı ve daha bağımsız olarak geliştirmektedir. Meta üreten bir toplumda sermaye olmaksızın bağımsız gelişme, hatta hiçbir gelişme sözkonusu olamaz. Avrupa'da bağımlı milletlerin hem kendi sermayeleri vardır, hem de değişik şartlarda sermaye bulma imkanları vardır. Sömürgelerin kendi sermayeleri ya hiç yoktur, ya da sözü edilmeye değmiyecek kadar azdır ve finans-kapital koşullarında hiçbir sömürge siyasi bağımlılık şartına uymaksızın sermaye bulamaz.» (Lenin, **Doğu'da Ulusal Kurtuluş Hareketleri**, s. 235)

Devrimci Yol, emperyalist bir dönemde Türkiye'de *bağımsız iç pazar* ararken bu nedenle yanılmaktadır. Yukarda sözkonusu edilen ise, anlaşılacağı üzere kapitalizmin serbest rekabetçi dönemindeki durumla ilgilidir.

«O dönemde, bu ekonomik gelişme düzeyi farkına bakılarak, örneğin Çarlık Rusyası'nın Doğu'da ilhak ettiği topraklar (Türkistan, Moğolistan v.s.) açıkça sömürge olarak nitelenirken, Batı'da ilhak ettiği Polonya, Finlandiya, Ukrayna v.s., sömürge olarak değil salt bağımlı ülke, bağımlı ulus olarak nitelenmekte idiler. Sözkonusu Doğu ülkelerinin ekonomik sosyal, kültürel bakımdan son derece gerikapitalizm öncesi bir düzeyde olmalarına karşılık, Rusya'nın Batı'da ilhak ettiği ülkelerin bir kesimi kapitalist aşamaya ulaşmış, hatta bazıları birçok bakımdan (ekonomik, kültürel) Çarlık Rusyasından daha ilerde idiler. Bunun gibi İngiliz sömürgeciliği açısından, deniz aşırı sömürgeler ile İrlanda arasında belli bir fark görülüyordu.» (1)

Besbelli, yüzyılın başından günümüze kadar Avrupa haritasında da büyük değişmeler oldu. Çarlık Rusyasında ve onun ardından diğer Doğu Avrupa ülkelerinde sosyalist devrim başarıldı; Doğu Avrupa'daki çokuluslu devletler dağıldılar, bağımlı uluslar özgürlüklerine kavuştular. Diğer yandan Batı Avrupa' da günümüzde de, İrlanda sorunu, İspanya'da Basklar ve Katalanlar, Belçika'da Flaman-Valon çekişmesi biçiminde ulusal sorun yeryer varlığını koruyor. Kuşkusuz bu halkların durumu sömürge halklarının durumundan farklıdır. Çünkü bu ülkelerde kapitalizmin gelişme düzeyi bakımından hakim ve ezilen halklar arasında büyük fark yoktur. Örneğin Bask halkı henüz kendi kaderini tayin hakkını elde edememiş olmasına karşılık, Bask bölgesinde kapitalizm oldukça gelişmiş, bölge sanayileşmiştir, orada güçlü bir işçi sınıfı vardır. Kanada'daki *Kebek* sorunu için de aynı şey söylenebilir. Açıktır ki bu ülkelerde sömürgeci-sömürge ilişkisi değil, egemen-bağımlı ulus ilişkisi sözkonusudur.

---

(1) C. Aladağ, **Milli Mesele ve Doğu'da Feodalite - Aşiret**, s: 28-29

Ama Kürdistan açısından da durumun aynı olduğu ileri sürülebilir mi? Türkiye'de, son elli yıllık gelişme içinde kapitalizm, feodal yapıyı evrimci bir tarzda da olsa ortadan kaldırarak egemen duruma gelirken, Kürdistan'da feodal yapı varlığını sürdürüyor. Bu durum, kaçınılmaz olarak Kürdistan üzerinde Türk burjuvazisinin sömürü mekanizmasını da oluşturmuştur. Kürdistan'ın hammaddeleri (özellikle petrol, bakır, demır, krom ve kömür) sömürülüyor; Kürdistan, Batı için ucuz işgücü deposu oluşturuyor; bu bölgede biriken sermaye batıya akıyor ve Kürdistan burjuvazi için bir meta sürüm alanı, son derece elverişli bir pazar oluşturuyor. Bukadar elverişli sömürü olanakları, bir sömürgeden başka yerde bulunabilir mi?

Devrimci Yol, bu çıplak gerçeği görmekten ısrarla kaçınıyor, da, Kürdistan'ın sömürge sayılamıyacağına gerekçe olarak ilgisiz ne varsa sayıp döküyor. Örneğin şöyle diyor o: «Türkiye'de ise kapitalizm esas olarak kendi iç dinamiği ile gelişmemiştir.» Devrimci Yol, tahlillerinde sık sık bundan ve Türkiye'de kapitalizmin «yukardan aşağıya» gelişmesinden sözediyor. Tartışma konusu bakımından neyi değiştirir bu? Kapitalizm bir ülkede bir kez geliştikten sonra onun yasaları geçerli olmaz mı? Kapitalizmin gelişmesinde farklı biçimler başka ülkeler için de sözkonusudur. Örneğin ABD ve Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda da bir zamanlar Batı Avrupa kapitalist ülkelerinin sömürgeleri idiler. Beyazlar oralara gittikleri zaman yerlilerin, kapitalist üretim ilişkilerinin henüz çok uzağında oldukları iyi biliniyor. Ama bu sömürgeler şimdi ileri kapitalist ülkelere dönüştüler. Bu ülkelere de kapitalizm dışardan, sömürgeciler eliyle geldi.

Türkiye'de de kapitalizm ileri kapitalist ülkelerin, emperyalizmin etki alanında ve onlara bağımlı olarak gelişti. Besbelli, bu ülkede el tezgahlarının manifaktüre, onun da fabrikalara dönüşmesi biçiminde bir süreç yaşanmadı, buna zaman olmadı ve feodalizmden kapitalizme geçişte Avrupa'da gözlenen bu sürecin diğer ülkelerde de aynen tekrarına fırsat kalmadı. Üstelik buna gerek de yoktu. Kapitalizm geri durumdaki sömürge ülkelere manifaktürü değil, daha ileri düzeyde teknolojiyi götürdü ve bunu elbet kendi çıkarı için yaptı. Bugün, geri kalmış ülkeler de ekonomilerini geliştirmek için çaba gösterirken teknolojinin daha ileri ve kompleks biçimlerini almaya çalışıyorlar.

Daha Osmanlılar döneminde Türkiye'ye demiryolları, ve çeşitli fabrikalar girdi. Cumhuriyet'le birlikte ise devlet eliyle sana-

yi işletmelerinin yapımına hız verildi. Fabrikalar ve çeşitli işletmeler genellikle devlet tarafından finanse ediliyordu, bankalar da öyle. Ama bunlar kapitalizmi geliştirdiler. Ve kapitalizmin bu tür «yukardan aşağıya» geliştirilmesi, onun yasalarını icra etmesine, diğer bir deyişle, onun kapitalizm olmasına bir engel değil elbet.

Devrimci Yol, bu kapitalizmin «emperyalizm döneminde, emperyalizm tarafından geliştirildiğini» söyleyerek, onun sömürgeci olamayacağı sonucunu çıkarıyor. Bu ise birçok bakımdan keyfî bir yorum. Bir kez, Türkiye'de kapitalizm, emperyalizmin etki alanında ve ona bağımlı olarak gelişmiştir. Ama bu, her şeyin emperyalistler tarafından ve onlar yararına yapıldığını göstermez. Tersine, Kurtuluş Savaşı emperyalistlere karşı olduğu gibi, Kurtuluş Savaşı'nı izleyen dönemde benimsenen ekonomi politikası da hepten emperyalizmin çıkarlarına denk düşmüyor. Kapitülasyonların kaldırılması, yabancı sermayeye sınırlar konması, Sovyet yardımı ve kredileriyle fabrikalar açılması bunun açık örnekleri. Türkiye'de kapitalizmin gelişmesinde ulusal burjuvazinin, onun devletinin payı büyüktür. Bu gelişmeyi tümden emperyalizme maletmek, ona gereksiz bir iltifat olur. Emperyalizm, sömürgelere, geri kalmış ülkelere sermaye ihraç eder, kapitalist üretim ilişkilerini taşır; ama çıkarlarıyla sınırlı olarak. Çoğu zaman da, emperyalistlerin, gerikalmış ülkelerin ve sömürgelerin ekonomik gelişmelerini önlediklerini, frenlediklerini, feodal yapıyı canlı tuttuklarını biliyoruz. Bu ülkelerin ulusal ekonomilerini geliştirmeleri, aynı zamanda emperyalizme karşı bir mücadele vermelerini gerektirir. Bu nedenle Devrimci Yol'un Türkiye'de kapitalizmin gelişmesini tümüyle emperyalist olguya bağlaması yanlıştır.

Diğer yandan, bundan yola çıkarak Türkiye'nin sömürgeci olamayacağını ileri sürmek de bir başka yanlıştır. Kapitalizm, şu yolla, ya da bu yolla olsun, bir kez geliştikten sonra yasaları geçerli olacaktır. Nitekim kapitalizmin «yukardan aşağıya» geliştirilmiş olması, tarım alanında kapitalist ilişkilerin yaygınlaşmasına, küçük köylü mülkiyeti zararına kapitalist mülkiyetin büyümesine, köylülerin topraktan kovulmasına, ticari sermaye birikimine ve bunun sanayi sermayesine dönüşmesine, kapitalistler arasındaki mücadeleye, işçi sınıfı ve köylüler üzerinde yoğun bir baskı ağı kurulmasına ve bunun gibi kapitalist toplumlarda görülen pekçok olgunun ortaya çıkmasına bir engel değil. Ve bu, aynı biçimde, Kürdistan'ın hammaddelerinin,

işgücünün öneminin, buranın bir meta sürüm alanı olarak taşıdığı değerin kavranmasına da bir engel değil. Besbelli Türk burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri de kafalarında bir beyin taşıyorlar, onlar birer robot değiller.

Şöyle diyor Devrimci Yol:

> «Kürt ulusunun milli baskı altında tutulması, şoven bir devletin işgal, ilhak politikasının sonucu gerçekleşmiştir. Kürdistan'ın Türkiye parçasının ekonomik ilhakı, buradaki ulusal direnişlerin tamamen bastırılması (siyasi ilhakın tamamen gerçekleşmesi) ve Türkiye'de emperyalizme bağımlı bir kapitalizmin hızla geliştirilmesi ile ancak 1950'lerde mümkün olabildi. Emperyalizmin 3. bunalım döneminde, Türkiye'de hızla geliştirilen kapitalizm, Kürdistan'daki feodal yapıyı da parçalamaya yöneldi ve kendine bağımlı yarı-feodal bir yapı oluşturdu. Bu ilişkide sömürgecilik aramak yanlıştır. Mevcut ilişki, emperyalizme bağımlı bir ülke olan Türkiye'de kapitalizmin ülkenin başka yerlerinde olduğu gibi Kürt ulusu bakımından da yukardan aşağıya geliştirilmesinden başka birşey değildir. Kuşkusuz, burada farklı olan, bu «gelişimin» milli zulüm koşullarında söz konusu olmasıdır».

Okuyucu, Devrimci Yol'un olguları karmakarışık etmekte ne denli mahir olduğunu yukardaki örnekte bir kez daha görüyor. Bu metinde savunulan iki şeye dikkat edelim: Bunlardan birinde, «Kürt ulusunun milli baskı altında tutulmasının, şoven bir devletin (bu devletin hangisi olduğu bellidir) işgal, ilhak politikasının sonucu gerçekleştiği» belirtiliyor. Bu devlet Kürt halkının direnişlerini ezerek «siyasi ilhakı» tamamlamış. İkincisinde ise, kapitalizmin, Türkiye'nin başka yerlerinde olduğu gibi Kürdistan'da da emperyalizm tarafından «yukardan aşağıya» geliştirildiği ileri sürülüyor. Ve devrimci Yol'un bütün bunlardan vardığı sonuçlar şudur: Türk devleti Kürdistan'ı işgal ve ilhak etmiştir, Kürt halkının direnişlerini ezmiştir, 1950'lerde onun «ekonomik ilhakı»nı da tamamlamıştır; ama bu ilişkiye sömürgecilik ilişkisi denemez. Çünkü sömürgecilik ilişkisini çağımızda ancak emperyalizm kurabilir ve o, «kapitalizmin belli ihtiyaçlarını karşılamak için» yapılır. Oysa Türkiye'de kapitalizmi geliştiren emperyalizmdir; o, bu işi «yukardan aşağıya» yapmaktadır. İkincisi, emperyalizm Kürdistan'da da kapitalizmi «yukardan aşağıya» geliştirerek Kürt toplumunu yarı-feodal bir yapıya kavuşturmuş ve kendisine bağlamıştır... Kısacası, Devrimci Yol, kapitalizmle, sömürgecilikle ilişkili olarak tüm insiyatifi, tüm sevabı ve günahı emperyalizme, «dış dinamiklere» yükleyerek Türk egemen sınıflarını devreden çıkarmıştır..

Peki Türk devleti neden Kürdistan'ı işgal ve ilhak etti? Neden Kürt halkının direnişlerini kanla ezdi? DY, bu işi Türk devletinin yaptığını inkâr etmiyor. Ama Devrimci Yol'a göre Türk devleti bu işi yaparken, emperyalizm de kapitalizmi geliştirmekle meşgul.. İyi ama, Türk devletinin bu işte çıkarı ne?. Yoksa o, bütün bunları hiç çıkar gözetmeden, «insanlık adına» mı yapıyor?..

Devrimci Yol'un her şeyi böylesine karmakarışık etmesinin, sebep-sonuç ilişkilerinden koparmasının nedeni, onun, daha önceki bölümde de yazdığımız gibi, teorik kaynağını şu posası çıkmış MDD teorisinden alması, Türkiye'de burjuvaziye bir türlü bir rol ve insiyatif verememesi, her şeyi emperyalizmin sihirli değneğine bağlamasıdır.

Besbelli emperyalizmin de Türk burjuvazisinin de varlığı bir gerçekliktir. Türk burjuvazisi ve büyük toprak sahipleri 1923'te bir ulusal devlet kurdular. Bu devletin politikası kimi zaman emperyalizmle çakışıyor, kimi zaman da çelişiyor. Özellikle de Kürdistan sorunuyla ilgili olarak. Örneğin Lozan Andlaşması sırasında Türk ulusal burjuvazisi, emperyalistlerle Kürdistan'ın bölüşülmesi konusunda bir hayli çekişti, Musul yöresinin —Güney Kürdistan'ın da Türkiye sınırları içinde kalması için çaba gösterdi. Diğer yandan, Kürt halkının baskı altında tutulmasında, Kürdistan'da devrimci hareketin gelişiminin önlenmesinde, feodal yapının ayakta tutulmasında, bu ülkeyi aralarında bölüşmüş Türkiye ve öteki devletlerle birlikte emperyalistlerin de büyük çıkarı var. Çünkü ancak bu yoldan Kürdistan petrollerinin ve Kürt halkının öteki servetlerinin tüm bu güçler tarafından talanı ve sömürülmesi devam edebilir.

Devrimci Yol, Türk devletinin Kürdistan'ı «ekonomik ilhakından» sözediyor da, bunun neyin nesi olduğunu söylemekten kaçınıyor. Aslında o, politika ile ekonomi arasındaki bağı koparıyor. Şunu düşünelim: Türk devleti neden Kürdistan'ı ilhak etti? (Aslında bu ilhak ve işgal, yüzlerce yıl önceye aittir, yeni olmamıştır ve Türk devleti bunu Osmanlılardan devralmıştır.) Neden orada kanlı savaşlar yürüttü ve bugün de, gerektiğinde savaşmak üzere mevzilenmiş, beklemekte?. Bütün bu kavganın ekonomik nedenleri yok mu?.

Ama Devrimci Yol'un yazdıklarına bakarsanız, Türk devletinin tüm o yaptıklarının sömürüyle bir ilişkisi yok.. Türkiye'de iki ulus var, Türk ulusu ve Kürt ulusu, ikisi de emperyalizmin sömürüsü altında ve durumları farksız..

Daha önce de söylemiştik ve aynı şeyi sık sık tekrarlamanın bir yararı yok. Besbelli ki Türkiye bir tüm olarak emperyalizmin yeni sömürgecilik ilişkileri alanında. Emperyalizm Türkiye halklarının ortak düşmanı. Ama bu başka şey, bundan yola çıkarak Türk burjuvazisi ve büyük toprak sahiplerinin Kürdistan'a yönelik politika ve uygulamalarını görmezden gelmek, her iki ulusun durumunu benzeş göstermek başka şeydir. Şu kadarını bilmek yeter: Türk ulusu bir ulusal devleti kurmuştur; Kürt ulusu ise boyunduruk altındadır, ülkesi birkaç devlet arasında parçalanmıştır ve bunun büyük bir bölümü de Türk devletinin sınırları içindedir. Türkiye'de ekonomi ve kültür —burjuva nitelikte de olsa— hızla gelişirken, Kürt toplumu kendi dilini özgürce kullanmaktan bile yoksun kılınmış ve Kürdistan yarı-feodal bir yapıdan kurtulamamıştır.

Ama Devrimci Yol, bir çırpıda aradaki büyük farkları, sömürü ve zulüm ilişkilerini ve bu ilişkilerde Türk egemen sınıflarının payını bir hiçe indirmekten geri kalmıyor.

Besbelli, her sömürü ilişkisi sömürgecilik demek değildir. Ama bu ilişki hakim bir ulusun egemen sınıflarıyla ezilen bir ulus —hem de birincisi kapitalist iken ikincisi henüz yarı-feodal bir toplum oluşturan iki ulus— arasında ise, bu bir sömürgecilik ilişkisidir.

Devrimci Yol'a göre Türkiye'de hem kapitalizm egemen üretim biçimi haline gelmiş, hem de o, kapitalizm gibi davranmıyor, onun kendi yasaları işlemiyor. Yani o hem var, hem yok!

Devrimci Yol'u bu şaşkınlığa düşüren şey, onun, somut gerçeği olduğu biçimde tanıma çabasından çok, bu gerçeği kendi kafasındaki tezlere göre tanıma çabasıdır. Çünkü Devrimci Yol, biraz ilerde sözünü edeceğimiz gibi, kafasını «sömürgesel devrime» takmıştır. O, Türkiye'yi henüz bağımsız bir ulusal devlet kuramamış Asya-Afrika'daki herhangi bir sömürge ülke gibi düşünmektedir. Bu sömürgesel devrimde ise «ulusal burjuvazi» ile elele vermek gerekiyor. Bu nedenle de ulusal burjuvazinin böylesine sömürgeci ilişkilerden arındırılması, anti-emperyalist bir konuma yerleştirilmesi gerekiyor..

50-55 yıldan beri olagelen değişmeleri görmezlikten gelen ve Türk ulusuna, herhangi bir sömürge ulusu gibi yeni bir ulusal kurtuluş savaşı öneren herkes gibi, Devrimci Yolda böyle düşünmek, gerçekleri böylesine çarpıtmak durumundaır.

«SÖMÜRGESEL DEVRİM» SORUNU

Devrimci Yol, Stalin'in, metropol ülkelerindeki devrim ile sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrim arasında belirlediği farktan yola çıkarak Türkiye için de bir «sömürgesel» devrim öneriyor. Bunu yaparken de Türk ulusunun durumunu herhangi bir sömürge ve bağımlı ülke halkıyla, örneğin Kürt ulusuyla benzeş düzeyde ele alıyor.

Metropol ülkelerdeki devrim ile sömürge ve bağımlı ülkelerdeki devrimler arasında, devrim programı, hedefleri, ittifaklar açısından elbette önemli farklar vardır ve bu farklar gözönüne alınmadan doğru bir devrim stratejisi izlenemez. Ancak bundan yola çıkılarak emperyalist olmayan tüm ülkelerde devrim sorununun özdeşleştirilmesi; bu ülkeler arasında da varolan siyasi, ekonomik yapı ve düzey farklarının, her bir ülkenin özgül şartlarının görmezden gelinerek tümünün aynı sepete konması ve tümü için tek bir devrim reçetesinden yola çıkılması da o derece yanlıştır. Devrim stratejisi belirlenirken, her ülkenin somut ve özgül şartlarının gözönüne alınması son derece zorunludur. Hele ulusal sorunun kavranması ve çözümü bakımından bunun önemi ustalar tarafından pekçok kez vurgulanmıştır.

Oysa, Metropol ülkelerle sömürge ve bağımlı ülkeler devrimleri arasında farklar bulunduğu gibi, doğru bir tespitten yola çıkan Devrimci Yol, emperyalist olmayan ülkeler bakımından devrim sorununu tek bir reçeteye bağlayarak, bu hatayı işliyor. O'na göre Türkiye'de devrim stratejisinin, örneğin Vietnam'ınkinden, Angola'nınkinden, Cezayir'inkinden farklı bir yanı yoktur. O, Kürdistan'ın ve Kürt ulusunun durumunu da Türk ulusununkiyle eş tutuyor ve ikisi için birden «sömürgesel» bir devrim öneriyor.

Soruna daha somut biçimde yaklaşalım:

Bu konuda Stalin şöyle diyordu:

> «Sömürge ve bağımlı ülkelerde devrim hareketi sorunlarına eğildikleri zaman, Komünist enternasyonal ve genel olarak Komünist partilerin benimsedikleri çıkış noktası nedir?
>
> «Bu çıkış noktası, emperyalist ülkelerdeki, öbür halkları ezen ülkelerdeki devrim ile, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki, öbür devletlerin emperyalist baskısı altında yaşayan ülkelerdeki devrim arasındaki kesin ayrımdır. Emperyalist ülkelerdeki devrim başka şeydir: Bu ülkelerde burjuvazi öbür halkları ezer; bu ülkelerde, burjuvazi, devrimin tüm aşamalarında karşı-devrimcidir; bu ülkelerde, kurtarıcı savaşım öğesi olarak ulusal öğe eksiktir. Sömürgelerde ve bağımlı ül-

kelerde devrim farklıdır: Bu ülkelerde öbür devletlerin emperyalist boyunduruğu, devrimin etkenlerinden biridir; bu ülkelerde bu boyunduruğun ucu ulusal burjuvaziye de dokunmaktan geri kalamaz bu ülkelerde, ulusal burjuvazi, belirli bir aşamada ve belli bir zaman için, ülkesinin emperyalizme karşı devrimci hareketini destekleyebilir, bu ülkelerde, kurtuluş için savaşım öğesi olarak ulusal öğe, devrimin bir etkenidir. Bu ayrımı yapmamak bu ayrımı anlamamak, emperyalist ülkelerdeki devrim ile sömürge ülkelerdeki devrimi bir tutmak demek, Marksizm yolundan, Leninizm yolundan çıkmak demektir, II. Enternasyonal yandaşlarının yoluna girmek demektir.» (1)

Stalin'in bu doğru tespitinden yola çıkan Devrimci Yol ise, Türkiye'nin herhangi bir sömürge ve bağımlı ülkeden farkını, Türkiye'nin özellikle son 60 yılda geçirdiği değişmeleri kaale almayarak Türk ulusu için de «sömürgesel» bir devrim öneriyor. Yine, Türk ulusu ile Kürt ulusunun farklı koşullarını, gelişme düzeylerini gözardı ederek şöyle diyor:

«Ezilen Kürt ulusu açısından ezen Türk ulusunun izafi olarak yer alması (?!) Türkiye bütünlüğünde ezen ulus - ezilen ulus devrimleri arasında böyle bir ayırım yapılmasına yol açmamaktadır.»

Ve şöyle devam ediliyor:

«Kürt ve Türk halkının demokratik program hedefleri de aynıdır.»

Devrimci Yol, öncelikle, Stalin'in sözünü ettiği «sömürge ve bağımlı ülkeler»le Türkiye'nin durumunu özdeş göstermekle yanlış bir değerlendirme yapmaktadır. Stalin'in sözkonusu konuşmayı yaptığı zaman tarih 1927 idi ve Stalin sömürge ve bağımlı halkların durumundan söz etmekte idi. Elbet, o günden bu yana Leninist devrim teorisinin temel tezleri değişmedi; Stalin'in bu doğru tahlili de değerini yitirmedi; ama o günden bu yana toplumların yaşamında büyük değişmeler görüldü. 1927'lerde Asya Afrika halklarının büyük çoğunluğu emperyalizmin, sömürgeciliğin doğrudan boyunduruğu altında idiler, bu halklar siyasi bakımdan henüz bağımsız bir devlet kuramamışlardı ve yine genellikle feodal, yarı-feodal bir toplum karakteri taşıyorlardı. Oysa, özellikle 2. Dünya Savaşı'yla birlikte ve bu savaşı izleyen dönemde ortaya çıkan elverişli koşullarda —emperyalistlerin kendi aralarındaki savaşlarda bitik düşmeleri, dünya sosyalist sisteminin kurulması ve bu sistemin uluslararası hareketlere sağladığı büyük destek vb.— bağımlı ve sömürge halkların kurtuluş mücadeleleri için son de-

(1) J. Stalin, **Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürge Sorunu**, s: 286

rece elverişli olanaklar yarattı. Savaştan bugüne kadar yüze yakın ulus kurtuluş savaşı vererek bağımsızlığına kavuştu. Bu ülkelerin birçoğunda feodal yapı tümden, ya da önemli ölçüde tasfiye edildi. Ve yine bu ulusların bugün vardıkları gelişme düzeyi, sosyal ve ekonomik yapıları birbirinin tıpkısı değil, bir ülkeden diğerine pekçok farklar görülüyor. Ulusal bağımsızlığa kavuşan ülkelerin bir kesimi sosyalist aşamaya ulaştı. Diğer bazılarında ise burjuvazinin iktidarı ele geçirmesiyle bu ülkeler emperyalizmin güdümüne sokuldular. Emperyalizm, bugün de, pekçok Asya-Afrika halkını yeni sömürgecilik yöntemleriyle sömürmeye devam ediyor. Diğer yandan, dünyamızda hâlâ sömürge boyunduruğunu kıramamış, ulusal boyunduruk altında yaşayan halklar var. İşte Devrim Yol, emperyalist metropoller ve sosyalist dünya sistemi dışındaki tüm bu ülkeler için «sömürgesel devrim» diye tek bir devrim reçetesi önermekle, tüm bu değişmeleri, bu ülkelerin ayrı ayrı konumlarını hesaba katmıyor.

Lenin, «Somut siyasal amaçlar, somut koşullar içinde belirlenmelidir. Her şey görelidir, her şey akıp gider ve her şey değişir» (1) diyordu. Devrimci Yol, örneğin ulusal bağımsızlık savaşı verip ulusal devlet kurmuş bir halkla henüz ulusal boyunduruk altında olan bir halkın, feodalizmi tasfiye etmiş biriyle henüz yarı-feodal olan bir toplumun, kapitalist olanla olmayanın devrim sorunlarını bir tek biçime bağlarken, somut koşulları gözönüne almıyor, hayattan uzaklaşıyor. Oysa bu halklar birbirinden farklı evrelerde bulunuyorlar ve bu durum, hiç kuşkusuz o halkların devrimci görevlerine de yansır. Stalin, Çin devriminden sözederken şöyle diyordu:

> «Çin devriminin evreleri nelerdir? Bana kalırsa, bunların sayısı üç olmalı: Birinci evre, devrimin darbelerini esas olarak yabancı emperyalizme karşı yönelttiği ve ulusal burjuvazinin devrimci hareketi desteklediği genel *birleşik* ulusal cephe devrimi, Kanton dönemi, ikinci evre (...) ulusal burjuvazinin devrimden çekildiği ve tarımsal hareketin, on milyonlarca köylünün güçlü bir devrimi biçiminde geliştiği burjuva demokratik devrim (şu anda Çin devrimi gelişmesinin ikinci evresinde bulunmaktadır); üçüncü evre, henüz gerçekleşmemiş, ama gelecek olan Sovyetik devrim.» (2)

---

(1) Lenin, İki Taktik, Sol Yayınları, s: 95

(2) Stalin, **Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu**, s: 287

Aynı konuşmada Türk devriminden de söz eden Stalin, bu konuda şunları diyor:

«Örneğin Türk (kemalistler) devriminin ayırıcı özelliği, tersine, «ilk adım»da, gelişmesinin birinci evresinde, burjuva kurtuluş hareketi evresinde, gelişmesinin ikinci evresine, tarımsal devrim evresine geçmeye bile girişmeksizin, çakılıp kalmasıdır.» (2)

Görüldüğü gibi, Stalin, sömürgesel devrimin her üç evresini belirlerken, birinci evreyi devrimci darbenin esas olarak emperyalizme (ve elbet sömürgeciliğe) yöneldiği «birleşik ulusal cephe devrimi», ikinci evreyi tarımsal devrim üçüncü evreyi de sovyetik devrim (başka bir deyişle sosyalist devrim) olarak niteliyor. Hareket birinci evreyi başarmakla kaldığı zaman, bunun yalnızca ulusal bir devlet kurmakla sonuçlandığı açıktır ve nitekim «Türk devrimi» böyle olmuştur. Birinci ve ikinci evreler birbirini izleyebildiği ve böylece tarımsal devrim de başarıldığı, feodalizm tasfiye edildiği zaman sözkonusu olan *ulusal demokratik devrimdir.* Eğer işçi sınıfı ulusal kurtuluş hareketinde etkinlik sağlayıp devrimci hareketin başını çekebilirse, ulusal bağımsızlığı sağlamakla yetinmez, demokratik devrimi sonuna kadar götürür ve onu sosyalist devrimle tamamlar.

Bilindiği gibi, içinde bulundukları farklı koşullar, sınıf güçlerinin farklı konumu nedeniyle Asya, Afrika, Latin-Amerika ülkelerindeki ulusal kurtuluş hareketleri aynı sonuçlara ulaşmadılar. Bunlardan bazılarında devrim, Türkiye'de olduğu gibi ilk aşamasında «çakılıp kalırken», bazılarında, devrimci demokrat güçlerin ağır basmasıyla bir tarım devrimi başarılabildi ve kapitalizm öncesi ilişkiler radikal yöntemlerle, büyük ölçüde tasfiye edildi. Bazılarında ise, kurtuluş hareketinin öncü gücü olmayı başaran işçi sınıfı, onu kesintisiz biçimde sürdürerek sosyalist devrimle tamamladı, sömürü ve baskı ilişkilerine tümden son verdi.

Besbelli ki devrimin birinci ve ikinci aşamasında olan ülkeler bakımından görevler farklıdır. Halen sömürge boyunduruğu altında olan uluslarla, diğer siyasi bakımdan «bağımlı» yani ulusal devlet kuramamış uluslar açısından da durum farklıdır. Bunların tümü için tek tip devrim reçetesi önerilemez.

Kuşkusuz, bu halkların tümünün emperyalizmle çelişkileri, farklı biçimlerde de olsa devam ediyor. Diğer yandan da ge-

(2) **A.G.E.** s: 290

lişme düzeyleri ve her bir ülkedeki sınıfların konumu oldukça farklı. Bunlardan bazıları feodal ilişkileri hâlâ tasfiye edememişlerdir, bazılarında kapitalist ilişkiler egemen duruma gelmiştir. Bazıları, devrimci-demokrat yönetimler altında, kapitalist olmayan bir gelişme yolu ile sosyalizme ulaşmayı denemektedirler. Diğer bazılarında ise henüz siyasi bağımsızlık bile kazanılmış değil, sömürgeci boyunduruk devam ediyor. İşte bu farklardan dolayıdır ki, her ülkede devrimin izleyeceği süreç aynı olmayacaktır, değişik görevleri başarmaya uygun olarak farklı aşamalardan geçecektir. Devrimin yakın ve uzak hedefleri, buna bağlı olarak içeriği ve ittifaklar, bir ülkeden diğerine değişik olacaktır.

Örneğin, henüz sömürgeci boyunduruğun devam ettiği yarıfeodal bir yapı içindeki halklar için devrimin her üç evresi de önde durmaktadır. Bu tür halklar, sömürgeci boyunduruğunu kırmadan ve demokratik devrimin görevlerini başarmadan devrimin ileri aşamasına, sosyalist evreye ulaşamazlar. Bu halkların önündeki ilk adım, tarihsel bakımdan ulusal-demokratik bir devrimdir. Bu nedenle de bu halkların devrimci mücadelesinde *ulusal öğe* büyük önem taşır. Yabancı işgalcinin kovulmasında, bir avuç işbirlikçinin dışında geniş halk kitlelerinin büyük çıkarı vardır. Bu ülkelerde ulusal burjuvazi de «belirli bir aşamada ve belli bir zaman için» devrimci hareketi destekleyebilir.

Stalin'in, sömürgesel devrimle ilgili olarak, ulusal öğeden sözederken özellikle ulusal burjuvazinin tavrı üzerinde durduğu açıktır. Ulusal burjuvazinin devrimi desteklemesi ise, devrimin birinci evresinde sözkonusudur. Nitekim devrimin ikinci evresine geçilmekle birlikte ulusal burjuvazinin devrim saflarını terkettiği Çin örneğinde açıkça görülüyor. Türk devriminde de, ulusal bağımsızlığın kazanılmasıyla birlikte, burjuvazi bir ulusal devlet kurmakla yetinmiş, tarım devrimine el atmamıştı. Pek çok ülkenin pratiğinde aynı şey görülüyor. Burjuvazinin tarım devrimine el atmaması nedensiz değildir. O, köylülüğün özgürleşmesinden, devrimin daha ileri boyutlara varmasından kendi iktidarı hesabına ürkmekte ve kurtuluş devriminde hegemonyasını kurabildiği durumlarda, onu kendi çıkarları ve talepleriyle sınırlı tutmakta; üstelik, emekçi sınıfların mücadelesine daha rahat karşı koyabilmek için feodal ve diğer gerici unsurlarla itifak kurmaktadır. Aynı endişeler onu uluslararası sermaye ile de dayanışmaya götürmekte ve ulusal burjuvazi ülkeyi ımperyalizmin yörüngesine sürüklemektedir.

Türkiye'nin bugünkü durumuna gelelim: Türk devrimi burjuva kurtuluş aşamasını başardı, yani emperyalistleri ve yabancı işgalcileri ülkesinden çıkardı, bir ulusal devlet kurdu; ama tarım devrimine el atmadı. Ancak, günümüzde Türk tarımı 1920'lerdeki durumunu sürdürmüyor. Tarımda değişim evrimci biçimde meydana geldi. Cumhuriyet'in kurulduğu yıllarda tarımda feodal ilişkiler egemendi, ticaret ve sanayi ise son derece güdüktü. Aradan geçen 55 yıl Türkiye ekonomisinde çok şey değiştirdi. Bir yandan ticaret ve sanayi gelişip tekelci aşamaya ulaşırken tarımda da feodal yapı çözüldü, kapitalist ilişkiler egemen duruma geldi.

Günümüzde Türk toplumunda artık feodal toprak sahipliğini tasfiye biçiminde bir tarım devrimi sözkonusu olamaz, çünkü zaten feodal üretim ilişkileri evrimci bir gelişmeyle, radikal bir toprak devrimi olmaksızın, ortadan kalkmış, kapitalist büyük toprak sahipliği onun yerine geçmiştir. Tarımda gelişen kapitalist ilişkiler küçük köylü işletmelerini de denetim altına almış bulunuyor. Bundan böyle Türk tarımında bir devrim, ancak sosyalist içerikli olabilir ve bu da ancak işçi sınıfının ve köy emekçilerinin iktidarı tarafından başarılabilir.

Devrimci Yol da bunun farkındadır, yani en azından Türk kırsal alanında kendisine karşı kavga verilecek feodal nitelikte büyük toprak sahipliğinin bulunmadığının bilincindedir. Bunun içindir ki o, «demokratik devrimin kapsamının daraldığını» söylüyor.

İşte bu nedenlerle Devrimci Yol'un Türkiye'yi, sözkonusu «sömürge ve bağımlı ülkeler»le eş tutması ve Türk ulusu için de sömürgesel bir devrim önermesi yanlıştır; bütün bu değişmeleri, somut tarihi şartları gözönüne almamaktır; Türkiye'yi 50-60 yıl öncesinin şartlarına geri götürmektir.

Kuşkusuz, Türkiye bugün de yeni sömürgeciliğin etki alanındadır. Türk burjuvazisi ülkeyi emperyalist paktlara sokmuştur. Bu paktlar yoluyla ve türlü ikili antlaşmalar ve üslerle emperyalistler, ekonomik ve politik denetimin yanısıra askeri denetim de kurmuşlardır. Bu nedenle de emperyalizme karşı mücadele önemli bir görev olarak kitlelerin önünde durmaktadır. Yine bir yandan emperyalizmin gerici etkileri, diğer yandan bizzat Türkiye burjuvazinin gerici eğilimleri, uygulamaları, işçi sınıfının, diğer emekçi kitlelerin, geniş halk yığınlarının önüne demokratik görevler koymaktadır. Emekçi halk kitleleri için bugün de düşünce ve örgütlenme özgürlüğü yok-

tur. Demokratik hakların birçoğu türlü baskılar, zorbalıklar altında kullanılmaktadır veya kullanılamaz durumdadır. En gerici sermaye çevreleri sınırlı hak ve özgürlükleride rafa kaldırmak, ülkeye faşist bir düzen getirmek için çabalıyorlar ve günümüzde faşist güçlerle demokratik güçler arasında çetin bir savaş veriliyor. Diğer yandan Kürdistan üzerindeki sömürgeci ilişkiler, ulusal baskı ve zulüm devam ediyor. Bütün bunlar, elbette, Türkiye işçi ve köylülerinin, geniş halk kitlelerinin önüne anti-emperyalist ve demokratik nitelikte önemli görevler koyuyor. Türkiye açısından devrim sorununa eğilirken, devrim stratejisi belirlenirken elbet bu görevler gözönünde tutulmalıdır. Ve bunu yaparken, ülkeyi 50-60 yıl öncesinin şartlarına geri götürmeye gerek yoktur; siyasal amaçlar somut koşullara göre belirlenmelidir.

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal yapısı, ülkenin içinde bulunduğu koşullar, ileri kapitalist ülkelerden farklıdır. Diğer yandan, Türkiye'nin durumu sömürge ve bağımlı ülkelerden de farklıdır. Türkiye orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülkedir.

Anti-emperyalist ve demokratik görevler, hiç kuşkusuz, bizzat ileri kapitalist (emperyalist) ülkeler halkı için de sözkonusudur. Bu ülkelerde mücadele, günümüzde anti-tekelci bir doğrultuda veriliyor. Bu ülkelerde işçi sınıfının partileri, tekellerin egemenliğine, silahlanma yarışına son vermek; militarizmi, soğuk savaş eğilimlerini etkisiz kılmak; demokratik hak ve özgürlükleri genişletmek, emekçi kitlelerin yaşam koşullarını iyileştirmek ve barış için anti-tekelci geniş bir blok oluşturma çabası içindedirler. Bu ülkelerde demokrasi mücadelesi sosyalizm için mücadelenin bir parçasıdır ve hiç kuşkusuz, işçi sınıfı için dünyanın her yerinde bu böyledir. İşçi sınıfının öncülüğünde ve böylesine geniş bir ittifak yoluyla tekellerin egemenliğine son verilmesi, sosyalist devrimin önündeki önemli engellerin temizlenmesi, sosyalist devrim yönünde önemli bir adım anlamına gelir. Tekellerin hakkından gelinmesi ve halk kitleleri için daha ileri bir de demokrasinin gerçekleştirilmesi, elbette bu kadarıyla sosyalizme varmaya yetmez. Sosyalist devrimin başarılması için işçi sınıfının üretim araçlarına el koyması ve devlet yapısını devrimci dönüşüme uygun biçimde dönüştürmesi gerekir. Bu ise tek başına parlamenter aritmetikle ve yasalarla başarılabilecek iş değildir. Burjuvazinin karşı koymasının önlenmesi için en başta işçi sınıfının ve diğer emekçi

katmanların güçlü kitle desteğinin sağlanması gerekir. Burjuvaziyi bir iç savaş çıkarmaktan caydıracak güç, işçi sınıfının ve diğer emekçi kitlelerin örgütlülük düzeyi ve devrimi korumaktaki kararlılıklarıdır. Kapitalizmden sosyalizme barışçı geçişi sağlayabilecek olan güç budur ve aynı zamanda *zor*'u da içermektedir.

İleri kapitalist ülkelerde, işçi sınıfının öncülüğünde oluşturulan anti-tekelci blok, sermayenin en güçlü ve en gerici kesimi olan tekelleri alt ederek ve bazı demokratik dönüşümler sağlayarak sosyalizme geçişe olanak sağlayabilir. Demokratik görevlerin başarılmasıyla sosyalist devrime geçiş, aynı sürecin, birbirine bağıntılı iki aşamasını oluşturabilir. Günümüzde, ileri kapitalist ülkelerdeki işçi sınıfı partileri, kendi ülkelerinde böylesine bir devrim stratejisi izlemektedirler.

Elbette, bu ülkelerde, kapitalizmden sosyalizme barışçı geçiş olanaklarının varsayılması ve bu yolun denenmesi, işçi sınıfının, burjuvazinin iç savaş çıkarma ihtimallerini de —çünkü bu ihtimal her zaman vardır ve ancak emekçilerin güçlü bir kuşatması ve burjuvazinin güçlerindeki büyük bir çürüme ve dağılma onu bundan alıkoyabilir— gözden uzak tutmasını gerektirmez. Tersine, işçi sınıfı bu ihtimali her zaman gözönünde tutmalı ve diğer mücadele yöntemlerine, burjuvazinin saldırılarını kırmaya da hazır olmalıdır.

Bağımlı ve sömürge ülkelerde devrim, Stalin'in yukarıya aldığımız belirlemesine uygun bir süreç izler. Bu ülkelerde, devrimin başını burjuvazinin çektiği, ya da onun kurtuluş hareketi içinde etkinlik sağlayıp hareketin yönünü denetlediği durumlarda, genellikle ulusal kurtuluş hareketi ilk evresini aşamamakta, ulusal bağımsızlıkla ve bir burjuva iktidarla sonuçlanmaktadır. Ancak çağımızda, özellikle de İkinci Dünya Savaşı'nı izleyen dönemde oluşan Dünya Sosyalist Sisteminin güçlü etkisiyle, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki emekçi halk kitleleri açısından daha elverişli olanaklar doğmuştur. Bir yandan çeşitli ülkelerde ulusal burjuvazinin sömürgeci burjuvaziyle yakınlaşması ve kurtuluş devrimine yüz çevirmesi, diğer yandan, işçi sınıfının dünya görüşünün geri kalmış ülke halklarının emekçileri ve aydınları arasında giderek daha çok yaygınlaşması, işçi sınıfının ve diğer demokratik güçlerin öncülüğü için uygun bir ortam yaratıyor. Bazı ülkelerde ulusal demokratik cephede öncülüğü *devrimci-demokrat* nitelikteki küçük burjuva katmanlar yaparken, bir kısmında da işçi sınıfı örgütlenerek

devrimin başına geçmektedir. Çin, Vietnam, Kore, Laos vb. ülkelerde olduğu gibi.

Bağımlı ve sömürge ülkelerin devrimlerinde, birinci ve ikinci evrenin birçok durumda içiçe geçtiği görülüyor. Ulusal-demokratik güçler, bir yandan emperyalistlere, sömürgecilere, diğer yandan gerici feodal sınıfa karşı mücadele ediyorlar. Çünkü bu ülkelerde, yüzyıllar boyu sürmüş olan sömürgeci yönetim, sömürgedeki en gerici unsurları, başta da feodalleri ayakta tutmuş, onları sömürgeciliğin yerel dayanağı haline getirmiştir. Sömürgeciler gibi bu işbirlikçi güçler de ulusal hareketin düşmanlarıdır. Onlar yenilgiye uğratılmadan yurtsever güçlerin birliği sağlanamaz. Vietnam Devrimiyle ilgili olarak Nguyen Xuan Lai şöyle diyor:

> «Direnişin ikili görevi, önce köylüleri çifte baskıdan —feodal ve sömürgeci— kurtarmayı kapsıyordu: Anti-feodal ve anti-emperyalist (anti-sömürgeci) mücadeleler böylece aynı zamanda verilmekte, biri diğerini kaçınılmaz olarak etkilemektedir. Çünkü sömürgeci rejim yerleşirken, feodal nitelikteki politik, ekonomik ve sosyal yapıyı asla gidememiş, tersine, kendi sömürüsüne bir dayanak olarak kullanmak için onu korumuş, hatta pekiştirmişti. Buna karşılık feodal sınıf da, ömürünü uzatmak için, sömürgeci yönetimin kanatları altına sığınmıştı: Bunlardan birinin yenilgiye uğratılması, diğerinin de yıkımına bağlıydı. Bu birbirine sıkı sıkıya kenetli iki düşmana karşı yürütülecek savaş da ikisini birden karşıya almak zorundaydı; fakat belli bir aşamada, bunlardan hangisi üzerine güçlerin topluca yöneltilmesini saptayabilmek için, bunlar arasında açık-kesin bir ayrım yapılmalıydı.» (1)

Devrimin başını işçi sınıfının çektiği ülkelerde ulusal demokratik devrim yarım kalmamakta ve işçi sınıfı demokratik devrimi sosyalist devrimle tamamlamaktadır. Böyle durumlarda demokratik devrim ve sosyalist devrim bir sürecin iki aşamasını oluşturur ve işçi sınıfı, Leninist devrim teorisini başarılı biçimde uygulayarak onu kesintisiz biçimde sürdürür ve sosyalist devrimi gerçekleştirir.

Ne işçi sınıfının, ne de burjuvazinin hegemonyasını kuramadığı, radikal küçük burjuva katmanların, devrimci-demokratların öncülük ettiği ulusal kurtuluş savaşlarında ise devrim süreci daha farklı bir yol izliyor. Devrimci demokrat ikti

(1) Bakınız: **Özgürlük Yolu, sayı: 28, s. 20**

darlar, tarihi bakımdan bir geçiş iktidarı niteliğindedir. Bu tür ilerici iktidarlar, çağımız koşullarında, özellikle sosyalist ülkelerin desteğini alarak ulusal ekonomiyi kurmaya, güçlendirmeye, emperyalizmin ekonomik ve kültürel artıklarını temizlemeye, bir tarım devrimine ve sosyal reformlara girişiyorlar. Bu ülkelerin birçoğu, ulusal burjuvazinin gücünü sınırlandırıyor, kamu sektörünü geliştiriyor ve kapitalist olmayan bir yoldan, kapitalizmin gelişip serpilmesini beklemeden, sosyalizme doğru yürümeye çalışıyorlar.

Çağımız şartlarında, ulusal ezgiye son veren ve pre-kapitalist bir yapı taşıyan halkların, sosyalist ülkeler işçi sınıfının yardımıyla, kapitalist aşamayı yaşamaksızın sosyalizme geçebileceklerini Lenin, daha yıllar öncesi söylemişti. Ulusal bağımsızlıklarına kavuşan toplumlardaki emekçilerin, ilerici ve demokrat unsurların, ülkeyi sömürücü kapitalist ilişkilerin gelişmesine terketmeyip, sosyalist ülkelerin de desteğiyle, kapitalist olmayan bir yoldan üretim güçlerini geliştirmeleri olumlu bir çabadır ve bu halklar için yeni ufuklar açmaktadır. Sol revizyonistler bu çabaları küçümsüyor ve onu Leninist devrim teorisine aykırı buluyorlar. Besbelli ki bu olanağı ilk gören Lenin olmuştur. Kaldı ki bu halkların çağımızın elverişli kıldığı bu yoldan yürümelerine karşı çıkmak, «böyle bir yöntemle sosyalizme ulaşılmaz» deyip daha baştan mücadeleyi bırakmak ve meydanı burjuvaziye terketmek, Leninist anlayışla hiç bağdaşmaz.

Elbette, kapitalist olmayan yol, her ülkeyi mutlaka sosyalist devrime ulaştırmayabilir. Bu yol, inişli çıkışlı, sert sınıf mücadeleleriyle dolu bir süreç izleyecektir. Devrimci-demokrat nitelikteki iktidar, emperyalizme ve diğer yerel gerici güçlere karşı mücadelede başarılı olabilir ve gerekli reformları radikal biçimde başarabilirse toplumda üretim güçleri gelişecek, işçi sınıfı gelişip etkinliği artacak ve sosyalist devrim için şartlar olgunlaşabilecektir. Böylece kapitalist olmayan yol, sosyalist devrimin kendisi değil, sosyalizm için şartları hazırlamanın bir biçimidir. Ama elbette, bu ülkelerde, kimi durumda burjuvazinin bir ataklа iktidarı alması, ya da emperyalist güçlerin orada bir gerici askeri diktayı başa geçirmeleri de mümkün olabilir. Yani iç ve dış gerici güçler, fırsat bulduklarında hareketin gelişim seyrini saptırabilirler. Çağımızda bunun örneklerine de rastlanıyor.

Görüldüğü gibi, Türkiye'nin durumu ileri kapitalist ülke

lerden farklıdır. İşçi sınıfının kurtuluş mücadelesinin başını çekerek demokratik devrimi sosyalist devrimle —kesintisiz bir süreç içinde— tamamladığı Vietnam, Çin gibi ülkelerin durumundan da farklıdır. Türkiye'de kapitalist olmayan yol da sözkonusu olamaz, çünkü ülkede kapitalizm zaten, ileri kapitalist ülkelerin etki alanında, çarpık ve bağımlı biçimde de gelişmiş olsa, hakim üretim biçimi haline gelmiştir. Türkiye bakımından toplumsal gelişmeyi belirleyen, iki temel sınıf, burjuvazi ile proletarya arasındaki mücadeledir.

Ama elbette, Türkiye'de demokratik görevler bugün de önemli ölçüde sözkonusudur. Türk toplumu bakımından, artık anti-feodal bir devrimden söz edilemez ama; tarımda kapitalist ilişkilere geçiş evrimci bir biçimde olduğu, radikal dönüşümlerle meydana gelmediği için geçmişin süprüntüleri gereği gibi temizlenemedi; demokratik devrim ileri boyutlara varamadı; politik hak ve özgürlükler ya yarım-yamalak tanındı, ya da işçi sınıfı ve emekçiler bakımından en hayati alanlarda varolmadı. Lenin, burjuva demokratik devrimin başını çeken burjuvazinin, çoğu kez, geçmişin bazı kalıntılarını temizlemek istemediğini, bunları ayakta tutup onlardan yararlandığını belirtmişti. Lenin şöyle diyordu: «Burjuvazi, bu değişmelerin tabandaki halkın, yani köylülerin ve özellikle de işçilerin bağımsız devrimci eylemini, insiyatifini ve enerjisini olabildiğince yavaş geliştirmelerini ister, yoksa Fransızların dediği gibi, işçilerin «silahlarını bir omuzdan öteki omuza aktarmaları», yani burjuva devriminin onlara sağladığı silahı, devrimin getireceği özgürlüğü ve toprak köleliği sisteminden arınmış zemin üzerinde yükselecek demokratik kurumları burjuvaziye karşı çevirmesi daha kolay olacaktır. (...) reform yolu, ulusal organizmanın çürümüş parçalarının acılı, yavaş çözüşmesini geciktiren, erteleyen bir yoldur.» (1)

İşte bu evrimci değişim yüzündendir ki, Türkiye'de işçilerin ve köylülerin «bağımsız devrimci eyleminin», «enerjisinin» gelişmesine, büyümesine şartlar elvermedi; emekçi kitleler politik hayata, son yıllara gelinceye kadar etkin biçimde katılamadılar. Bu nedenledir ki, özellikle kırdaki uyanış son derece ağır gitti; daha geri ideolojiler, mezhep sürtüşmeleri, tarikatler varlıklarını sürdürdüler. Klasik burjuva demokrasisi, Anayasa'daki ve diğer bir kısım yasalardaki parlak sözlere rağmen hep lafta kaldı ve Osmanlı despotluğu, her türlü terör ve

(1) Lenin, **Demokratik Devrimde Sosyal Demokrasinin İki Taktiği**, s. 51

işkence yöntemleriyle birlikte ve bunu zaman zaman arttırarak sürüp geldi. Yasalarda işçi ve köylülerin mücadelesini engellemeye yönelik pekçok yasal tedbirin yanısıra, varolan haklar da kullanılamadı. Bugün bile, bu hakların kullanılabilmesi polislerin, jandarma çavuşlarının, «hukuk bitirmiş» savcıların ve ötekilerin keyfine kalmıştır. İşçi sınıfının örgütlenmesinin, düşünce özgürlüğünün önüne dikilmiş pek çok yasa ve Anayasa maddesi var. Bugün de insanlar düşüncelerinden dolayı tutuklanıyor, işkence görüyor. Irkçılık ve şovenizm ise yıllarboyu pompalandı, resmi görüş haline getirildi. Kürt halkının adını kullanmak bile yasak. Kürt halkının kendi dilini özgürce kullanması şurda kalsın, bir Kürtçe gazetenin yayını bile hakim sınıfları çileden çıkarıyor ve yargıçlar bile bu yolda yasaları bir tarafa atıyorlar.*

Yabancı tekelci sermayeye bağımlı bir biçimde gelişen yerli tekelci sermaye ile geniş halk kitleleri arasındaki çelişki de giderek büyüyor. Büyük sermayenin ve emperyalistlerin çıkarları uğruna halk kitleleri günden güne artan bir yoksulluk, pahalılık içine itiliyorlar. Büyük sermaye politik gericiliği de kışkırtıyor. Polis ve jandarma eliyle yürütülen terörün yanısıra son yıllarda faşist milis örgütleri de devreye girdiler. Sivil ve resmi tedhiş örgütleri içiçe geçmiş durumdalar ve demokratik hak ve özgürlükleri tümden rafa kaldırmak, açık faşist bir diktatörlük kurmak için yoğun çaba gösteriyorlar.

Emperyalizm ülkeyi yeni sömürgecilik yöntemleriyle türlü biçimlerde sömürüyor. Türkiye, NATO, CENTO ve pekçok İkili Antlaşma yoluyla, sosyalist ülkelere ve bölgedeki ilerici hareketlere karşı emperyalizmin saldırgan bir üssü haline gelmiş durumda. Emperyalizm Türkiye'de militarizmi besliyor, kışkırtıyor. Emekçi halk kitleleri yoksulluk içindeyken bütçenin büyük bir bölümü silahlanmaya yatırılıyor.

Bütün bunlar, Türkiye'de anti-emperyalist ve demokratik görevlerin taşıdığı önemi açıkça ortaya koyuyor. İşçi sınıfı emperyalizme ve yerel büyük burjuvaziye karşı anti-emperyalist, demokratik bir cephe oluşturmak göreviyle karşı karşıyadır. Besbelli ki, Türk toplumu bakımından devrimci ve demokratik görevler bağımlı ve sömürge ülkelerinkinden farklıdır. Türkiye işgal edilmiş ya da siyasi boyunduruk altında bir ülke değil. 55 yıl önce kurulan ulusal devlet yerinde duruyor. Türkiye'yi

* Kısa bir süre önce, Diyarbakır'da **Roja Welat** gazetesinin klişesi basılmış boş bir kağıt yüzünden bir kitapçı tutuklandı.

bir sömürge ülke, bir Kürdistan ya da bir Filistin gibi gösterme çabaları, nesnel gerçeğe uygun düşmeyen zorlamalardan, abartmalardan başka bir şey değil. Emperyalizmin Türkiye üzerindeki ekonomik, politik ve askeri denetimi bu durumu değiştirmez. Bu ilişkilerin, hem de o ünlü «ulusal burjuvazinin» gönüllü isteğiyle, rızasıyla kurulduğu açıktır. Türk burjuvazisi, kendisini sınırlara dayanan sosyalist harekete, işçi sınıfının mücadelesine ve özellikle de Kürt halkının özgürlük mücadelesine karşı sigorta ettirmek için emperyalizmin kapılarına koşmuştur.

Anti-emperyalist mücadele, besbelli ki, bir ülkenin devrimini sömürge ülkelerdeki türden bir devrim yapmaya yetmez. Bizzat emperyalist ülkelerde de anti-emperyalist bir mücadele verilmektedir ve anti-tekel blokun başlıca içeriği budur.

Eğer Devrimci Yol, Türkiye'nin *yeni sömürgecilik* yöntemleriyle sömürüldüğüne bakıp onu bir *sömürge* sayıyorsa, bu da bir başka yanılgıdır. Bu ikisi farklı kavramlardır ve son derece farklı durumlara karşılık düşerler. Sömürge toplumlar emperyalistlerin ve sömürgecilerin zora dayanan doğrudan boyunduruğu, işgali altındadırlar. Oysa çağımızda *sömürgecilik boyunduruğunu kıran, siyasi bağımsızlığa* kavuşan birçok ülke, emperyalizmle olan ekonomik bağımlılık ilişkilerine tümden son veremediler. Yeni sömürgecilik yöntemleriyle devam eden emperyalist sömürü, elbet onların politik tavırlarını da etkiliyor. Ama buna bakarak bu ülkeler sömürge sayılamazlar. Eğer öyle olsaydı, Asya ve Afrika'da sömürge sisteminin çöktüğünden, yüze yakın ulusun bağımsızlığa kavuştuğundan söz edilemezdi.

Çoğu yarı-feodal bir yapı taşıyan sömürge ülkelerde, devrimin önemli bir yüzünü oluşturan anti-feodal mücadele Türk toplumu açısından geçmişte kalmıştır.

Sömürgesel devrimde, ulusal kurtuluş hareketinde önemli bir etken olan *ulusal öğe* Türk toplumunun anti-emperyalist ve demokratik mücadelesinde önemini, tümüyle olmasa da, büyük ölçüde yitirmiştir. Ulusal burjuvazi, devrimin birinci evresine katılsa bile, bu evrenin görevlerinin önemli ölçüde yerine gelmesiyle birlikte devrimden çekilmektedir. Türk toplumu bakımından ise, tarımda evrimci bir yoldan feodal ilişkilerin tasfiyesiyle —ki burjuvazinin istediği de budur— tarım devrimi, burjuva demokratik anlamda gündemden çıkmıştır. Bu nedenle Türk devriminde ancak ikinci evrenin tamamlanmadığından, burjuvazinin demokratik devrimi sonuna kadar götürmediğin-

den (özellikle politik üst yapı anlamında) söz edilebilir. Bu ise açıktır ki artık burjuvazinin talebi değildir, işçi sınıfının ve diğer emekçi kitlelerin talebidir.

Lenin'in sözünü ettiği, sömürge ve bağımlı ülkelerdeki burjuvazi ile emperyalist ülkeler burjuvazisi arasındaki yakınlaşma, Türk burjuvazisi bakımından, —elbette başka bir konumda— çok daha ileri düzeyde gerçekleşmiştir. Bu burjuvazinin dışa bağımlı olması, onun varlığını sürdürmesi için bu bağları koruyup sürdürmesini de zorunlu kılıyor. Bu burjuvazinin, —varolduğu kadarıyla— 1920'lerdeki tavrı, emperyalizme karşı ilericiydi. Çünkü o zaman ülke işgal ediliyordu. Yabancıların kovulmasında burjuvazinin de çıkarı vardı; o, kendi pazarını savunacaktı. Ama şimdi, *ayrışma*'nın yerini sermayenin uluslararası düzeyde kurduğu ilişkiler almıştır. Türk burjuvazisinin bu ilişkilerde yararı vardır. Burjuvazi o zaman *vatan* için dövüşe katıldı, ama bugün ABD üslerinin kaldırılmasını isteyenleri hapse tıkıyor.

Ulusal bağımsızlık kazanıldıktan sonra, burjuva milliyetçiliği aynen emperyalist metropollerde olduğu gibi, gerici bir öz kazandı. Türkiye'de ırkçılık şahlandırıldı. Milliyetçilik, Türk burjuvazisinin ve büyük toprak sahiplerinin elinde, işçi sınıfını şartlandırmanın, aldatmanın, sınıf mücadelesini gizlemenin, Kürt halkına ve Çerkez, Laz, Arap, Rum, Ermeni, Gürcü gibi diğer sayıca küçük halklara ve azınlıklara baskı yapmanın, onları zorla eritmenin bir aracı haline dönüştürüldü.

Bugün de kimi küçük burjuva aydınları —bunların birçoğu sol ya da «sosyalist» olduğu iddiasında— emperyalizme karşı ulusal duyguları gıdıklamaya çalışıyorlar. Ama aynı aydınlar, Kürt halkının özgürlük taleplerine karşı öfkeli çıkışlar yapmaktan, «yurtseverlik» gösterisinde bulunmaktan da geri kalmıyorlar. Bu aydınlar küçük burjuva ideolojisinin tipik temsilcileridir ve bu sınıfın karakterine uygun biçimde yalpalayıp duruyorlar. Bir yandan anti-emperyalisttirler, toplumsal sorunların çözümüyle ilgili olarak işçi sınıfının yöntemlerine, taleplerine yaklaşıyorlar; diğer yandan burjuva ideolojisinin etkisini, küçük mülk sahiplerinin o koyu şovenizmini üstlerinden atamıyorlar. Ve böylece onların milliyetçiliği bir yönüyle —emperyalizme karşı— ilerici, bir yönüyle —kendi ulusunca baskı altında tutulan halka karşı— gericidir.

İşçi sınıfı öncülüğünde anti-emperyalist mücadele geliştikçe küçük burjuvazi de bundan giderek daha büyük ölçüde et-

kifeniyor. Küçük burjuvazinin bu anti-emperyalist nitelikteki ilerici milli tavrını burjuvazininkiyle karıştırmamak gerekir.

Türkiye'de, tekelci olmayan ve tekelci sermaye ile çelişkileri bulunan burjuva kesimlerinin anti-tekelci (ve aynı zamanda anti-emperyalist) bir tavır takınmaları —hiç değilse «belirli bir aşamada ve belli bir zaman için— akla gelebilir.» Ve zaten, bütün dikkatlerini bu nokta üzerinde yoğunlaştıran birtakım «sol» taktisyenlerin de bütün vaktini alan işlerden biri budur, «ulusal burjuvaziyi» «ulusal ve demokratik devrime» kazanmaktır.. Ama bunlar, iki önemli noktayı gözden kaçırıyorlar: Bunlardan birincisi, artık demokratik haklar mücadelesinin ve anti-emperyalist mücadelenin başını işçi sınıfının çektiğidir. Besbelli ki, kapitalist ülkelerde tekellere karşı verilen mücadele, demokrasi mücadelesi, sosyalizm için mücadelenin bir parçasıdır. Bu ülkelerde demokratik görevler ve sosyalist görevler birbirine yaklaşmış ve çoğu zaman içiçe geçmiştir. Bu ülkelerde demokratik devrim ve sosyalist devrim birbirinden kopuk değil, bağlantılıdır; aynı sürecin iki aşamasını oluşturmaktadır. Demokratik görevlerin yerine getirilmesi, işçi sınıfının, belli bir ittifak veya cephe içinde, bu cephenin öncülüğünü yaparak en gerici güçleri iktidardan uzaklaştırmasına ve demokratik bir iktidarı, müttefikleriyle birlikte oluşturmasına bağlıdır. İşçi sınıfı bunu başardığında devrime damgasını vuracak ve devrimin kesintisiz biçimde sürdürülerek sosyalist devrime dönüştürülmesi olanaklı hale gelecektir. Bunun içindir ki, çeşitli burjuva kesimleri arasındaki çelişkilere rağmen, burjuvazinin işçi sınıfının ardından yürümesi beklenemez. Burjuvazi her ülkede bunun bilincindedir ve o, kendi sonunu getirecek olan böyle bir gelişmeye evet demiyor, tersine, onun karşısına dikiliyor.

İkincisi Türkiye'nin kendi özgü şartlarıdır. Türk burjuvazisinin ağır basan işbirlikçi niteliği, göbeğinden dışa bağımlılığı bir yana, bu burjuvazi Kürdistan'ın bir parçasını elde tutmakta, yani bizzat kendisi de sömürgecilik yapmakta, milli zulüm uygulamaktadır. O, bu nedenle de demokratik mücadeleden fena halde ürküyor. Bu, onu daha da gericileştiren bir etkendir. Burjuvazinin bir tüm olarak *ulusal* duyguları, emperyalizme değil, ama Kürt halkına karşı yöneliyor. O, durmadan, bu yolda «ulusal» nutuklar atıyor, ırkçılığı pompalıyor ve zulmü meşru göstermeye çabalıyor. Burjuvazinin bu çığırtkanlığı öteki toplum katlarını, işçi ve köylüleri, en çok da küçük bur-

juva aydınlarını etkilemekten geri kalmıyor. İşte Türk burjuvazisi bakımından *ulusal öğe* burada yoğunlaşıyor.. Ve bu çelişki, her iki halkın devrimci ve demokratik güçlerinin birliği üzerinde olumsuz bir etki yapıyor.

Bu çelişki nasıl giderilecek? Açıktır ki sömürgeci Türk burjuvazisi ile Kürt halkı arasındaki bu çelişki uzlaşmazdır, onları telif etmek olanaksızdır. Türkiye proletaryası, ancak burjuvazinin bu gerici, saldırgan ideolojisine kararlı biçimde karşı koyarak, onu deşifre ederek her iki halkın devrimci, demokratik güçlerinin ileri düzeyde dayanışmasını sağlayabilir. Besbelli ki, birtakım küçük burjuva aydınlarının yaptığı gibi, burjuva milliyetçiliği gıdıklanarak, anti-emperyalist mücadelede bu milliyetçiliğe hayali misyonlar yüklenerek bu birlik başarılamaz; her iki halkın ortak anti-emperyalist, demokratik cephesi oluşturulamaz. Ama bu hataya düşenler yalnız küçük burjuva aydınları mı? Hakkını vermek gerekirse, ulusal cephe çağrısında bulunan bir kısım baylar, ilerlemeciler, bu aydınları çok daha geride bıraktılar.

Bunlar, anti-emperyalist ve demokratik mücadelede işçi sınıfının temel dostlarını, geniş köylü kitlelerini, kent küçük burjuvazisini ve daha da önemlisi, Kürt halkının güçlü devrimci potansiyelini görmüyorlar da, memeleri çoktan kurumuş «ulusal burjuvaziden» süt çıkarmaya çalışıyorlar.

Devrimci Yol'un Türkiye'de devrim stratejisi adına önerileri de işte buraya varıyor.

Türk toplumu açısından devrim stratejisi, hiç kuşkusuz sömürge ülkelerden son derece farklıdır. Orta derecede gelişmiş bir kapitalist ülke olan Türkiye'de devrim sorunu, sömürge ülkelerden çok, ileri kapitalist ülkelere yaklaşıyor; ama elbet Türkiye'nin koşulları bu ülkelerden de farklı. Biz Türkiye'de, işçi sınıfı öncülüğünde, işçi-köylü ittifakı temelinde, kent küçük burjuvazisinin ve diğer demokratik güçlerin birliği sağlanarak, anti-emperyalist ve demokratik bir cephe halinde iktidarın işbirlikçi büyük burjuvaziden alınmasının devrimci hareketin önündeki ilk büyük adım olacağı kanısındayız. Böyle bir iktidar *demokratik halk iktidarı* olacaktır; ilk elde emperyalizmle ilişkilere son verecek ve diğer demokratik görevleri başaracaktır. Bu bir geçiş iktidarı olacaktır. İşçi sınıfı, bu geçiş döneminde, kendi çevresinde yeni bir güçler mevzilenmesi oluşturarak devrimi sürdürebilir ve onu sosyalist devrimle tamamlayabilir.

Kürt halkı açısından, Kürdistan bakımından durum farklıdır.

Kürt halkının devrimci mücadelesinde ulusal öğe büyük önem taşır, çünkü bu halk ulusal bakımdan özgür değil. Onun ülkesi başka devletler arasında bölüşülmüştür. Onun özgürlüğü yolundaki büyük direnmeleri kanla ezildi ve bugün de ezilmeye devam ediyor. Kürdistan'ın yeraltı ve yerüstü ürünleri en kaba biçimde yağma ve talan ediliyor. Kürt halkı kendi dilini bile özgürce konuşamıyor, kendi dilinde okullar yok; yayın bile yapamıyor. Kürt halkı, Kürt olduğu için horlanıyor, aşağılanıyor, varlığı inkâr ediliyor, zorla eritilmek isteniyor. İşte bunlar özgürlük sorununu, ulusal öğeyi Kürt halkı bakımından son derece canlı ve önemli kılıyor.

Kürdistan'da işçi sınıfı nicel olarak az olduğu halde, burada devrimci ve demokratik mücadeleyi kabartan, yaygınlaştıran, etkin kılan başlıca nedenlerden biri budur.

Sıkıyönetimlerde, bir kısım büyük toprak sahiplerini, şeyhleri, belediye başkanlarını bile bu yörede hapislere getirten etken budur.

İstanbul gibi işçi sınıfının yoğun ve mücadele geleneğinin eski olduğu bir büyük merkezde, sol partiler dişe dokunur bir seçim başarısı gösteremezken, Diyarbakır gibi Kürdistan'ın merkezi bir kentinde belediye başkanlığını sosyalistlerin gösterdiği bir bağımsız adayın kazanmasının nedeni budur.

İdarenin, polisin tüm desteğine rağmen faşist güçleri Kürdistan'ın pekçok kentinde taban tutamaz duruma sokan önemli etkenlerden biri budur.

Diğer yandan Kürdistan'da günümüzde de yarı-feodal bir yapı varlığını sürdürüyor. Son 50-60 yılda Batı bölgelerinde feodal yapı, evrimci bir oluşumla da olsa silinip kapitalist ilişkiler tarımda egemen duruma gelirken, Kürdistan'ın bunun dışında kalmasının başlıca nedeni de yine Kürt halkının ulusal boyunduruk altında tutulmasıdır. Çünkü Batı'da kapitalizmin gelişmesini devlet olanaklarıyla «yukardan aşağıya» hızlandıranlar, Kürdistan'da bunun tam tersini yaptılar. Oraya uzun süre herhangi bir yatırım yapmadılar, yol bile götürmekten kaçındılar. Türk egemen sınıfları Kürdistan'da feodal yapıyı, aşiret sürtüşmelerini canlı tutmak için de ellerinden geleni yaptılar ve bugün de gizli-açık örgütleri yoluyla bu politikayı sistemli biçimde sürdürüyorlar. Bugün bile, hatta yabancı devletlerin kredileriyle yapılan pekçok tesisin hep batıda kurulma-

sı, Kürdistan'ın âdeta unutulması bir rastlantı mıdır? Oysa ham maddeler ve enerji kaynakları genellikle Kürdistan'dadır veya orada daha bolca bulunuyor.

İşte bu yarı-feodal yapı, Kürt halkı bakımından, Kürdistan' daki mücadele bakımından toprak sorununu son derece önemli kılıyor. Kürt halkının özgürlük mücadelesi bir yönüyle anti-sömürgeci (aynı zamanda anti-emperyalist) diğer yönüyle anti-feodaldır.

Bunun içindir ki biz, tahlillerimizde, daha önce de Kürt ulusu bakımından devrimin ilk aşamada ulusal ve demokratik bir devrim olduğunu belirtmiştik. Bu tespit Kürdistan'ın, Kürt ulusunun somut, tarihsel şartlarına, özgül durumuna uygun düşüyor.

Devrimci Yol'un ve ötekilerin yaptıkları hata, bu somut gerçeği görmezlikten gelmeleri ve her iki ulusun durumunu benzeş göstermeleridir. Hatta onlar, Kürt ulusunun, Kürdistan'ın bu durumunu tüm Türkiye'ye malederek Türk ulusu için anti-feodal bir devrim anlamına gelen demokratik bir devrim öneriyorlar.

Devrimci Yol da kabul etmeli ki, her iki ulusun siyasi, ekonomik, toplumsal açıdan durumları son derece farklıdır. Bu uluslardan biri ulusal devlet kurmuş, öteki ise ulusal boyunduruk altındadır. Hem de bu boyunduruk ulusal devlet kurmuş, Türk egemen sınıflarınca uygulanmaktadır. Türk ulusu kapitalist aşamada iken Kürt toplumu henüz yarı-feodal bir yapıdadır. Bu farklar, devrim sorununu da, kaçınılmaz olarak her iki ulus bakımından farklı kılıyor.

Devrimci Yol, «Kürt ve Türk halklarının demokratik program hedefleri aynıdır», derken de aynı biçimde yanılıyor. Türk ulusu açısından, siyasi anlamda bağımsız bir devlet kurma, bu anlamda bir ulusal kurtuluş mücadelesi sözkonusu değildir; oysa Kürt halkı açısından bu sorun, kendi kaderini tayin hakkı sorunu vardır. Bunun nasıl çözüleceği, birlik mi, ayrılık mı olacağı elbet ayrı bir konu.

Türk halkı açısından anti-feodal mücadele görevleri sözkonusu değil. Ama Kürt halkı bakımından bu son derece önemli bir hedef.

Türk halkı açısından bir dil ve kültür sorunu (burjuva demokratik anlamda) yok! ama Kürt halkı açısından var.

Bunlar açık değil mi? Ve bütün bunlar ortadayken, Dev-

rimci Yol, nasıl her iki halkın demokratik program hedefleri aynıdır, diyebilir?

Ama besbelli, biz, bütün bu farklardan yola çıkarak her iki halkın devrimci mücadelelerini birbirinden koparmayı düşünmedik, düşünmeyiz. Biz, emperyalizme, faşizme, sömürgeciliğe, feodal gericiliğe karşı her iki halkın devrimci ve demokratik güçlerinin en sıkı dayanışma içinde mücadele etmesini öneriyoruz. Elbette, emperyalizme karşı mücadele tüm halkların ortak mücadelesidir. Türkiye'de faşizmin yenilgiye uğratılması Türk halkı gibi Kürt halkının da yararınadır. Kürdistan üzerinde Türk burjuvazisinin ve egemen sınıflarının sömürgeci boyunduruğunun son bulması ve yine Kürdistan'daki feodal yapının tasfiyesi Kürt halkının yararına olduğu kadar emekçi Türk halkının da yararınadır. Her iki halkın çıkarları burada birleşiyor.

Her iki ulus bakımından devrimin içeriği farklıdır ve doğal olarak demokratik program hedefleri de farklıdır. Ama buna bakarak her iki ulusun devrimci mücadelesinin ortak bir program üzerinde birleşmesi olanaksız mıdır? Elbette değil. Her iki ulusun devrimci güçleri ortak bir program üzerinde anlaşabilirler, ortak düşmanlara karşı güçlerini birleştirebilirler ve hatta devrimi birlikte zafere ulaştırıp demokratik halk iktidarını birlikte oluşturabilirler.

Örneğin köylülükle işçi sınıfının da nihai hedefleri farklıdır, ama onlar bir ortak program üzerinde ittifak kurabilirler.

SÖMÜRGESEL DEVRİM VE ÖRGÜTLENME SORUNU

Devrimci Yol, sömürgesel devrim ve örgütlenme sorunuyla ilgili olarak tam bir kafa karışıklığı içindedir. Onun bu konuda bir söylediği diğerini tutmuyor.

O, Stalin'in bu konuda yazdıklarını tekrarlayarak, sömürge ülkeler devriminin metropol ülkeler devriminden farklı olduğunu söylüyor. Elbette doğrudur bu. Ama hemen arkasından, «eski tip çok uluslu devletler» (Çarlık Rusyası, Osmanlı Devleti gibi) ile «yeni tip çok uluslu devletler» (İngiliz, Fransız, Portekiz sömürge imparatorlukları gibi) arasında bu bakımdan bir ayrım yapıyor. Ona göre, ikinci tip (eski) çok uluslu devletlerde tüm ulusların işçilerinin ayrı örgütlenmesi; Birinci tip çok uluslu devletlerde ise, bağımlı ulusların sömürge olup olmamasına bakılmaksızın, tüm uluslardan işçilerin birlikte örgütlenmeleri gerekir.

O, bu ayrımı neye dayandırıyor?

Devrimci Yol diyor ki: «Yeni tip çok uluslu devletlerdeki (emperyalist devletlerdeki) sömürgeci ulusların ve sömürge, yarı sömürge, bağımlı ulusların işçileri bakımından» işçilerin ayrı örgütlenmesi «doğru bir önerme olur.» Şöyle devam ediyor: «Çünkü siyasi hedefler farklıdır, ittifaklar farklıdır, devrim programları farklıdır vb.»

Bir başka yerde ise şöyle diyor:

«Zaten eski tip çok uluslu devlette, gerek sömürgeci ulus, gerek sömürge ulus, ya da bağımlı ulus statüsündeki tüm milliyetlerden emekçilerin birlikte kurtuluşunun objektif koşulları mevcuttur (Çarlık Rusyası bunun çarpıcı bir örneğidir). Yani böyle bir *bütünlükte*, Marksistlerin ezen ulus ve ezilen ulus *devrimlerini* birbirinden ayrı ele alması düşünülemez.»

Önce şu alıntıdaki formel mantık çelişkisine bakınız: Devrimci Yol, yukarıya aldığımız ilk alıntıda, «yeni tip çok uluslu devletler», diyor ve parantez açıyor: (emperyalist devletler)... İkinci alıntıda ise «eski tip çok uluslu devlet»ten söz ediyor ve «çarpıcı bir örnek» olarak da Çarlık Rusyası'nı gösteriyor. Peki Çarlık Rusyası emperyalist bir devlet değil miydi? Hem de Devrimci Yol, Çarlık Rusyası'ndan söz ederken, hemen devrim öncesi Rusyasından söz ediyor, emperyalizm dönemi öncesi Rusyasından değil.

Devrimci Yol kararını vermiş mi? 1900'ler başlarında Çarlık Rusyası nasıl bir devletti? Emperyalist mi, değil mi, eski tip mi yoksa yeni tip bir çokuluslu devlet mi? Besbelli bunun, tartışmamız bakımından son derece büyük önemi var. Devrimci Yol, örgütlenmeye ilişkin tezlerini buna dayandırıyor..

Eğer Çarlık Rusyası emperyalist bir ülke idiyse, ki elbet öyleydi, o zaman, Devrimci Yol'un tasnifine uygun olarak diğer ulusların işçilerinin Rus işçilerinden ayrı örgütlenmeleri gerekirdi... Oysa Devrimci Yol'un isteğine hiç de uygun değil bu..

Ama bir başka yerde devrimci Yol, bu çelişkinin farkına varmış, şöyle diyor: «Burada şöyle bir soru sorulabilir. Çarlık Rusyası, emperyalist bir niteliğe büründüğü halde, bu devlette neden metropol ülke ve sömürge, bağımlı ülke devrimleri ayrı ayrı gündeme gelmemiştir? Bu sorunun cevabı, Çarlık Rusyası'nın tarihsel özelliğinde, yani onun eski tip birçok uluslu devlet olmasından saklıdır.»

Devrimci Yol, burada da kendi tasnifinden doğan çelişkiyi gidermiş olmuyor, tersine arttırıyor. Bir yandan yeni tip çok

uluslu devletlere emperyalist devletler diyor, diğer yandan emperyalist olan Çarlık Rusyası'nı eski tip çok uluslu bir devlet sayıyor. Yani o, işine nasıl gelirse öyle konuşuyor!

Devrimci Yol'un bu kafa karışıklığına düşmesi, onun soruna mekanik biçimde yaklaşmasından geliyor. O, bir yandan ayrı uluslardan işçilerin birlikte mi, ayrı mı örgütlenmesi gerektiği sorununu, o uluslar arasındaki ilişkinin sömürge ve bağımlı ulusla sömürgeci ulus ilişkisi olup olmamaya bağlıyor; metropol ulusla sömürge ve bağımlı ülkelerin devrimlerini birbirinden ayırıyor; diğer yandan da kimi halde pratiğe uygun düşmediği için bu tasnifinden cayıyor, onu bozuyor ve her şeyi birbirine karıştırıyor..

Diğer yandan, Stalin, sömürgesel devrimin farklı niteliğinden söz ederken, eski ve yeni tip çokuluslu devletler arasında, örgütlenme veya devrim sorununa ilişkin olarak böylesine bir ayırım yapmış mıdır? Besbelli bu tasnif, Devrimci Yol tarafından yapılmış keyfi bir tasniftir, kaba ve mekanik bir tasniftir.

Stalin, metropol ülkelerle, sömürge ve bağımlı ülkeler devrimlerinin farklı niteliğini belirlemiştir. Bu elbette doğru bir belirlemedir. Daha önce de söylediğimiz gibi, sömürge ve bağımlı ülkelerde devrimi karakterize eden şey, onun ilk evrelerde ulusal —demokratik bir devrim oluşudur. Bu devrimde *ulusal öğe*'nin ve toprak devriminin taşıdığı önemdir. Kuşkusuz bu, Devrimci Yol'un yaptığı keyfi tasnifin aksine, ister «eski tip» ister «yeni tip» olsun, emperyalist ve sömürgeci ülkelerin, hakim ulusların boyunduruğu altında yaşıyan tüm *sömürge ve bağımlı* uluslar için böyledir.

Çünkü, bu uluslar bakımından, «siyasi hedefler, ittifaklar, devrim programları» farklıdır gerçekten de. Bu tür ulusların devrimci mücadelesinde, belli dönemlerde de olsa ulusal burjuvazi devrimi destekleyebilir. Bağımlı ve sömürge ulusların tümünde ulusal öğe devrimin önemli itici güçlerinden birini oluşturur. Bu öğe, Çarlık Rusyasının ezdiği uluslar için de, Vietnam ve Cezayir halkı için de vardı, Bask ve İrlanda halkı için de vardır.

Daha yakına gelelim, Kürt halkı açısından soruna bakalım: Kürt halkı açısından devrim, tarihsel olarak ulusal-demokratik bir devrimdir; bir yanıyla emperyalizme ve sömürgeciliğe karşı, ulusal boyunduruğu kırmak için; diğer yanıyla feodal yapıyı kırmak için. İttifaklar farklıdır: Kürdistan'da ulusal baskı çok geniş yığınları kapsamına alıyor. Dil ve kültüre yapılan baskı-

lar, halkın dilinden dolayı horlanması kimi zaman feodal, burjuva nitelikte kişileri bile tedirgin ediyor. Kürdistan devrimi bakımında bir «ulusal cephe» kuşkusuz sözkonusudur, bu cephe sömürgeciliğe, ulusal baskıya karşı çıkan en geniş halk yığınlarını biraraya getirmelidir. Kimi zaman komando baskınları, jandarma ve polis terörü Kürdistan'da o düzeye varmıştır ki, bazı kasabalarda tüm burjuva partilerinin temsilcileri biraraya gelerek bunları protesto etmişlerdir. En gerici burjuva partilerinin Kürdistan'daki temsilcileri ,en işbirlikçi ağa ve şeyhler bile, Kürt halkı arasında, el altından ve ikiyüzlüce de olsa «milliyetçi» görünmekten, arasıra Kürtçe konuşup halkın duygularını okşamaktan geri kalmazlar. Sosyalistler, Kürt halkının ulusal kurtuluş mücadelesinde doğru bir program saptar ve buna uygun doğru ittifaklar oluşturabilirlerse, Kürdistan'da devrimci halk cephesi çok daha geniş olacaktır.

Ama Devrimci Yol ve benzerleri bunu hiçbir zaman anlamadılar ve bugün de bir türlü anlamak istemiyorlar. Onlar, Kürdistan sömürge sayılırsa, her iki halkın devrimci güçlerinin birbirinden kopacağını, her iki halkın devrimci mücadelesinin birbirinden uzaklaşacağını sanıyorlar. Bu saçmadır. Ve onlar bu saçmalığa kendilerini kaptırdıkları için somut gerçeği değiştirmeye, kendi tezlerine uygun keyfi nitelemelere girişiyorlar. Bu nedenle Devrimci Yol, Kürdistan'da işçi sınıfının bağımsız örgütlenme sorununu Kürdistan'ın sömürge olmasına bağlı gördüğünden, Kürdistan'ı sömürge saymamak için bin dereden su getiriyor; diğer yandan da Türkiye'yi sömürge ve bağımlı yapmak için gerçekleri zorlayarak Türk ulusunu 60 yıl öncesinin şartlarına geri götürmeye çalışıyor.

Ama Devrimci Yol'un tutarsızlığı bununla kalmıyor, bir başka yerde o, «eski tip çokuluslu devletlerde», ezilen ulus sömürge sayılsa da sayılmasa da birlikte örgütlenmenin şart olduğunu yazıyor. Eğer öyleyse, Devrimci Yol, Kürdistan'ın sömürge sayılmasına neden o kadar öfkeleniyor, neden telâşlanıyor?

Örgütlenme konusuna ilişkin olarak birçok kez yazdık; ayrı uluslardan işçilerin örgütlenme biçimini belirleyen şartlar her ülkenin tarihi, somut şartlarıdır; bu, ulusların sömürge veya bağımlı olup olmamasına bağlanamaz.

Temel ilke işçi sınıfının uluslararası birliğidir. Besbelli uluslararası birlik, dünya ölçüsünde tek parti demek değildir. İşçi sınıfı her ülkede bağımsız bir müfreze biçiminde örgütlenmek-

tedir. Ama her müfreze işçi sınıfının enternasyonalist ilkelerine uymakla yükümlüdür. Bu, işçi sınıfının çeşitli partilerinin uluslararası düzeyde en sıkı dayanışmasını, ittifakını gerektirir.

Biz işçi sınıfının ittifakının en basit politik dayanışmadan örgütsel birliğe kadar uzandığını, şartların elverdiği durumlarda, en istenir olanın örgütsel birlik olduğunu yazmıştık. Bir ülkede işçi sınıfının tek partisi olur ve hangi ulustan olurlarsa olsunlar işçiler bir tek işçi sınıfı partisi içinde birleşmelidirler. Ama Kürt halkının da bir ülkesi olduğu unutulmamalı. Besbelli, sözkonusu tartışma, Kürdistan'da işçi sınıfının bağımsız örgütlenmesinin gerekli olup olmadığıdır. Eğer orada bağımsız örgütlenmenin şartları varsa, o zaman hangi ulustan olurlarsa olsunlar, işçilerin orada bir örgütte birleşmeleri gerekir.

Diğer yandan buna gerek var mı, ya da şartlar bunu gerektiriyor mu, bu ayrı bir konu. Biz bu konuda da, mümkün olabildiğince açık-seçik yazdığımızı sanıyoruz. Biz, birlik için, her iki halkın mücadelesini birleştirecek devrimci bir program üzerinde her iki halkın sosyalistlerinin birleşmeleri gerektiğini söyledik. Kürt halkının ulusal demokratik mücadelesini kavramayanlarla, ya da kavradığı halde bu görevden kaçınanlarla, sosyal şovenlerle, Maocularla, diğer bir deyişle işçi sınıfı adına konuşmaya hakkı olmayanlarla birlik olamayacağı açıktır. Sapmalarla birlik, aynı ulusun işçileri arasında olamayacağı gibi farklı ulusların işçileri arasında da olmaz.

Bir kısım sosyal şovenler ve Maocular gibi, Devrimci Yol da birliği mekanik biçimde ve kendi politik çizgisiyle birlik olarak anlıyor.. Oysa işçilerin politik birliği, herşeyden önce ideolojik doğrultuda ve mücadelenin stratejisinde, devrim programında birliği gerektirir. İdeolojik, politik birlik olmadan örgütsel birlik (parti anlamında) olmaz. Böyle birlikler ancak sendikalarda, kooperatiflerde olur.

Diğer yandan biz, kimi somut şartlarda, çok uluslu bir devlet sınırları içinde de bazı ulusların işçilerinin ayrı, bağımsız örgütlenmelerinin sözkonusu olabileceğini söylemiş ve Polonya örneğini vermiştik.

Devrimci Yol da, daha önce tartıştığımız bazıları gibi, bu gerçeği hasıraltı etmeye çabalıyor. Şöyle diyor Devrimci Yol:

> «Ö.Y., Polonyalı Sosyal Demokratların neden ayrı örgütlendiğini kavrayamamıştır. Ayrı örgütlenmenin ideolojik bir nedeni vardı. Rosa Lüksenburg ve arkadaşları, Lenin'in önderliğindeki RSDİP'nin

milli mesele programına katılmıyorlardı ve milli mesele konusunda «sol» sekter bir tutumu savunuyorlardı.»

Devrimci Yol'un, Polonya Sosyal Demokrat Partisi'nin bağımsız örgütlenişine gerekçe olarak, ulusal sorun konusundaki farklı tutumu göstermesi tümüyle bir yakıştırmadır. Çünkü Lenin, ulusal sorunla ilgili olarak Rosa Lüxsemburg'la tartışmış, ama Polonya Sosyal Demokrat Partisini bağımsız olarak örgütledikleri için onları suçlamayı düşünmemiştir. Tersine Lenin bundan övücü biçimde sözediyor:

«Polonya'da gerçekten Marksist, gerçekten proleter ilk partiyi kurmakla Polonyalı sosyal-demokratlar, büyük bir tarihsel hizmette bulunmuşlardır.» (1)

Görüldüğü üzere, Lenin, bu partiyi *gerçekten proleter, gerçekten marksist* bir parti olarak niteliyor ve bağımlı bir ülke olan Polonya'da böyle bir parti oluşturdukları için onları «milliyetçi» diye suçlamayı bile düşünmüyor.

Elbette, ulusal sorunla ilgili olarak RSDİP'nin programının 9. maddesi Polonyalı sosyal demokratlarla Rusya sosyal demokratları arasında geniş tartışma konusu oldu. Bu yüzden Polonya SDP'nin temsilcileri 1903 Kongresini terkettiler. 1906'da ise Polonya Sosyal demokratları RSDİP'ye katıldılar. Ancak bu Parti'nin varlığı sona ermedi. Nitekim, değişen şartlara ve somut duruma uygun olarak Polonya Sosyal Demokrat Partisi kendine özgü bir gelişim süreci izledi. (Bu konuda bakınız: Lenin, UKTH. Sol Yayınları, s. 111-114, 244)

Polonyalı sosyal demokratların, bu ülkede bir proleter parti kurmaları ve bunu bağımsız biçimde örgütlemeleri, besbelli, salt RSDİP ile aralarında ulusal sorun konusunda görüş farklılığı olduğu için değildir. Devrimci Yol'un bu konudaki iddiası ezbere bir iddiadır. Ama öyle olsa bile, bu, Devrimci Yol'un tezine haklılık kazandırmaz, onu sadece çürütür. Demek ki, sosyalistler arasında «ideolojik» görüş ayrılıkları bulununca ayrı örgütlenme de olabilirmiş..

Devrimci Yol, Polonya işçilerinin kendi partilerini kurmaları gerçeğini el çabukluğuyla ört-bas etmeye ve buna, sorunun özüne ilişkin olmayan gerekçeler bulmaya çabalıyor. Oysa sorunun özü nedir: Polonya sosyal demokratlarının gerçekten bir proleter, gerçekten bir marksist parti kurmuş olmaları. Polonya o dönemde Çarlık Rusyası'nın devlet sınırları içinde bağımlı bir

(1) Lenin, **UKTH, Sol Yayınları, s. 94**

ülkedir. Ve bunu yaptıkları için de Lenin onlardan övgüyle söz ediyor.

Bunun yanısıra, Lenin, bu bağımsız örgütlenmeye rağmen iki parti arasındaki sıkı ilişkilerden ve «birlik»ten sözediyor:

> «Öte yandan, Polonya sosyal demokratlarıyla aramızda kurulan sıkı ilişkilerden ve birlikten ötürü tek bir Rus sosyal-demokrat bile hiçbir zaman pişmanlık duymamıştır.» (1)

Görülüyor ki, Lenin, *birliği* tek başına örgütsel birlik olarak düşünmüyor.

Devrimci Yol, bu konuda şu biçimde demagoji yapıyor:

> «Aynı devlet içindeki işçileri farklı milliyetlerden oldukları için örgütsel birlik ilkesi ile değil de «ittifak ilkesi» ışığında ele almak Leninizmin özüne aykırıdır. Böyle saçma birşey Leninizme maledilemez. Bir devlet içinde «ittifak» farklı sınıflar arasında olur, bir sınıfın farklı milliyetlere mensup kesimleri arasında değil!»

Devrimci Yol, böylesine tafralı konuşuyor ama, Leninizm hiç de onu onaylamıyor. Yukarda, iki parti arasındaki ilişkilere dair Lenin'in söyledikleri bir yana, bir de Lenin'in şu sözlerine bakalım:

> «İlk kez olarak Polonya'da sırf proleter bir parti kurdukları ve Polonyalı ve Rus işçilerin sınıf savaşımında **en sıkı ittifakı** kurmaları gerektiği son derece önemli ilkesini ilan ettikleri zaman çok haklıydılar.» (2)

Bu sözler, kimlerin «saçmaları» Leninizme maletmeye çalıştıklarını, kimlerin göz göre göre Marksizmi-Leninizmi tahrif ettiklerini çok açık biçimde gösteriyor.

Neden bu konu üzerinde bu kadar duruyoruz? Mutlak olarak ayrı ve bağımsız örgütlenmeden yana olduğumuz için mi? Elbette hayır, biz örgütlenme sorununa diyalektik biçimde bakıyoruz, mekanik biçimde değil. Ama Devrimci Yol gibi soruna tek yanlı bakanların sahte bilgiçliğini de ortaya sermek için.

Bizim örgütlenme konusuna ilişkin olarak yazdıklarımız açıktır. Biz, her durumda, farklı uluslardan işçiler arasında en sıkı ittifakı savunuyoruz. Ve diyoruz ki bu ittifak, somut şartlara, zorunluluklara uygun olarak en basit politik destekten, örgütsel birliğe kadar uzanır.

Bazıları bizim bugünedek bu konuda yazdıklarımızı yine de kendileri açısından tatmin edici bulmadılar. Bunlar, örgütlenme knousuna ilişkin olarak ağzımızdan «evet», ya da «hayır» biçiminde tek kelime çıkmasını bekliyorlar. Ve bunlar Türkiye'de Kürt ve Türk işçileri bakımından, sorunu «ayrı örgütlenme mi,

(1) A.g.e., s. 94
(2) A.g.e., s. 99

birlikte örgütlenme mi» biçiminde koyuyor, «ayrı» ya da «birlikte» tarzında bir cevap bekliyor. İşte bu, tam da «öğrenci ödevlerindeki» gibi, bir rahatlığa kaçma biçimidir.. Sosyal şovenler, Maocular ve daha başkaları bu konuda «birlikte» dememizi beklerken, ayrı örgütlenmeyi mutlaklaştıran Kürt küçük burjuva devrimcileri ise «ayrı» dememizi bekliyorlar. Oysa örgütlenme sorununa böylesine mekanik biçimde bakılamaz.

Biz, bir kısım Kürt küçük burjuvalarının ve burjuvalarının hoşuna gitsin diye ayrı örgütlenmeyi mutlaklaştırmayız. Biz sosyalistiz. Biz işçilerin, hangi ulustan olurlarsa olsunlar en sıkı dayanışmasını, birliğini savunuruz. İşçilerin yararına olan budur, her iki halkın devrimci mücadelesinin yararına olan budur. Bu nedenle, bugün birlikte örgütlenmenin önünde engeller bulunsa bile, yarın bu engellerin ortadan kalkabileceğini hesaplarız ve birliğe giden yolu tıkamayız.

İkincisi biz, örgütsel birliğin gerçekleşmesinin olumlu tarihi şartlara bağlı olduğunu da biliriz, onu mekanik biçimde anlamayız. Eğer egemen ulusun sosyalist hareketi yeter bir gelişme düzeyine ulaşmamışsa, eğer bu hareket, ezilen ulusun ulusal-demokratik mücadelesini kavrayıp onu yönlendiremiyorsa; eğer bu hareket sosyal şoven şartlanmaların, Maoculuğun, sol revizyonizmin etki alanında ise —tam da bugün olduğu gibi— o zaman birlikte örgütlenmenin mutlaklaştırılması, sosyal şovenlere, Maoculara, sol revizyonistlere teslimiyet, onlara kuyruk olma anlamına gelir. Böylesine «birlikler» ne egemen ulusun, ne de ezilen ulusun mücadelesini başarıya götüremez. Bu durumda Kürdistan'da işçilerin ve köy emekçilerinin bağrından bir sosyalist hareketin boyvermesi ve bu hareketin, sosyal şovenlerin, Maocuların, sol revizyonistlerin gösterdikleri yanlışlara düşmeyerek kitlelerin devrimci mücadelesine doğru biçimde yol göstermesi bir olumsuzluk değil, tersine somut tarihi şartların zorunlu kıldığı bir gereklilik olur.

Ama bu durumda da, Kürdistan'da oluşacak böylesine bir politik hareketin, Kürt emekçileriyle birlikte, Kürt olmayan diğer milliyetlerden emekçileri, sosyalistleri de temsil etmesi, onları kendi safında birleştirmesi gerekir. Bunun, ulusal coğrafi bölgeleri hesaba katmaksızın, her ulusun işçilerinin ayrı ayrı örgütlenmesini savunan bundçu görüşlerle bir ilişkisi yoktur.

Diğer yandan, bu durumda da, Kürdistan'daki sosyalist hareketle, ülkenin geriye kalan bölümündeki sosyalist hareket arasında en sıkı dayanışma oluşturulmalı ve örgütsel birliğe de ka-

pılar açık tutulmalıdır. Elbette örgütsel birliğin sağlanması, egemen sınıfların ve onlara buyruk olan sosyal şovenlerin yıllarboyu iki ulusun emekçileri, sosyalistleri arasında yarattıkları güvensizliğin giderilmesine, ideolojik birliğin sağlanmasına ve ortak bir program üzerinde anlaşmaya; başka bir deyişle şartların olgunlaşmasına bağlıdır.

Besbelli, Kürt ve Türk toplumlarının koşulları farklıdır. Türk toplumu ulusal bir devlet kurmuş ve kapitalizm onun ülkesinde egemen duruma gelmiştir. Ama Kürt halkı henüz ulusal özgürlüğüne kavuşmamıştır, ulusal boyunduruk altındadır —hem de bu boyunduruk Türk egemen sınıflarınca uygulanmaktadır—, yarı-feodal bir toplum yapısına sahiptir. Bu farklar devrimin içeriği, hedefleri ve ittifaklar bakımından da farklar yaratmaktadır. Ama bütün bunlara rağmen, biz, yanyana yaşayan her iki ulusun devrimci güçlerinin ortak bir program üzerinde biraraya gelmelerinin mümkün olduğu kanısındayız. Biz, bu konuda da Devrimci Yol ve benzerleri gibi soruna mekanik biçimde değil, diyalektik biçimde yaklaşıyoruz.

Devrimci Yol ve onun gibi düşünenler, Kürdistan sömürge sayılırsa her iki ulusun işçilerinin dayanışmasının, birliğinin ve devrimci güçbirliğinin ortadan kalkacağı kanısındadır. Bu dargörüşlü, kaba bir yaklaşımdır. Her iki ulusun devrimci güçleri ortak bir program üzerinde anlaşabilirler, güçlerini birleştirebilirler. Yeter ki onlar her iki ulusun işçileri, devrimci ve demokratik güçleri arasında gerçekten dayanışmayı savunsunlar. Yeter ki onlar enternasyonalizme sıkıca bağlı kalsınlar. Ama gördüğümüz o ki, sosyal şovenler, Maocular ve sol revizyonistler, ağız birliği etmiş gibi, Kürdistan'da bir sosyalist hareketin boyverebileceğine inanmak istemiyorlar, böyle bir harekete iyi gözlerle bakmıyorlar, ona düşmanca davranıyorlar. Bu da, onlar birer sosyal şoven, Maocu ve sol revizyonist olarak kaldıkça bir bakıma doğal bir şey; onların öncelikle kendilerini değiştirmeleri gerekir.

Devrimci Yol, tam bir şaşkınlık, bir kafa karışıklığı ve mekanizm içinde her iki ulusun devrimci mücadelesini birbirinden koparmaya, aralarına Çin sedleri koymaya yönelik görüşler sergiliyor. Ona göre, sömürgenin ve metropol ülkenin devrimleri, siyasi hedefler, içerik ve ittifaklar bakımından farklı olunca her ülkede, veya her ulus bakımından devrim ayrı ayrı, birbiriyle ilişkisiz biçimde gerçekleşecektir. Oysa, en başta emperyalist Çarlık Rusyası'nda ve onun boyunduruk altında tut-

tuğu sömürge ve bağımlı uluslar bakımından devrimin gelişme seyri onun tezini çürütüyor. Burada devrim dalgası birlikte oluştu ve bir yandan emperyalist Rusya'da zafere ulaşırken, diğer yandan sömürge ve bağımlı ülkeleri de ulusal kurtuluşa, ardından da sosyalist devrime ulaştırdı. Buna ilişkin olarak Stalin şöyle diyor:

«Ulusal ve sömürgesel devrimler bizim ülkemizde proletaryanın yönetimi ve enternasyonalizm bayrağı altında gerçekleştirilmiştir.» (1)

Türkiye'de de, her iki ulusun işçileri ve diğer devrimci-demokratik güçler arasında en sıkı ittifakı oluşturarak, ortak bir program üzerinde anlaşarak ve ortak düşmana karşı güçleri en geniş düzeyde seferber ederek her iki ulus açısından devrimi aynı zamanda zafere götürmek mümkündür ve bu devrimci mücadelenin başarısı bakımından en iyi, en kolay, en olumlu yoldur.

Diğer yandan, her iki ulus açısından da devrim dalgasının eşzamanlı ve ortak bir programla olmasını istemek, tarihi olayların başka yönde gelişme ihtimallerini de tümden yok saymayı gerektirmez. Sosyalistler her iki ulus açısından da en olumlu, başarı şansı en yüksek mücadele yöntemini önerirler. Ama toplumsal olaylar her zaman bizim özlemlerimize ve çabalarımıza uygun bir seyir izlemeyebilir. Örneğin Kürdistan'da şartların, Kürt halkı açısından bir ulusal-demokratik devrimi, Türkiye'deki bir genel devrim hareketinden daha önce başlatması ihtimali yok mudur? Böyle bir şeyi yok saymak, halkların kurtuluş mücadelesine güvensizliktir, onlara başarı şansı tanımamaktır. Günümüzde, ülkesi dört devlet arasında bölüşülmüş ve dört bir yanı düşman güçlerle çevrili Kürt halkı açısından bir ulusal kurtuluş devriminin çetin şartları bellidir; ama bu olumsuz koşullar, bu halkın kurtuluş mücadelesinin her zaman yenilgiye mahkum olduğu gibi bir karamsarlığı da haklı kılamaz. Kürdistan'ın herhangi bir parçasında şartlar değişebilir ve diğer parçalar için olumlu koşullar doğabilir. Yine günümüzde bağımlı ve sömürge halklar, Ekim Devrimi öncesinde olduğu gibi emperyalist ve sömürgeci güçler karşısında yalnız değildirler. Hiç kimse ,Kürt halkının ulusal demokratik devriminin, Kürdistan'ın şu ya da bu parçasında daha önce gündeme gelmesinin ve başarıya ulaşmasının tümden mümkün olmadığını iddia edemez.

Biz sosyalistler, elbette her iki halkın devrimci güçlerinin en sıkı birliğini ve ortak düşmana karşı birlikte, uyumlu bir

(1) Stalin, Marksizm ve Ulusal Sorun ve Sömürgeler Sorunu, s. 311

devrimci mücadeleyi savunuruz. Aceleci ve sabırsız değiliz; kitlelerin zamansız çıkışlara sürüklenmesine, maceracılığa, provakasyonlara karşı duyarlıyız. Ama gelişmelerin karşımıza çıkarabileceği her ihtimale de hazırlıklı olmak zorundayız. Kürdistan'ın herhangi bir parçasında, tarihsel koşulların daha önce gündeme getirebileceği bir devrim hareketi, genel olarak o ülkenin devrimci hareketi için de elverişli koşullar yaratabilir. İşçi sınıfı Kürt halkının haklı mücadelesine sahip çıkarak, onu destekleyerek ülkede devrim dalgasını genişletebilir, kabartabilir ve her iki ulus açısından da devrimin zaferine yolaçabilir.

Devrimci Yol'a cevabımızı burada bitirirken bir noktaya daha değinmeden geçmek istemiyoruz. Devrimci Yol, bizim «Kürt sosyalistleri» ya da «Kürt marksistleri» terimini kullanmış olmamıza bakarak, «Marksist olmak yerine bir *Kürt* «Marksisti» olmayı tercih ediyorlar», diyor. Bu terimlere zaman zaman başkalarının da takıldıklarını gördük. Ama öyle anlaşılıyor ki, Marksizm-Leninizm üstüne çok atıp tutan Devrimci Yol da, bilgiçlik taslayan ötekiler de bu tür nitelemelerin Lenin ve Stalin tarafından da pekçok kez kullanıldığını farketmemişler. Bir örnek vermek yeter sanırız: «Rus, Yahudi, Gürcü ve Ermeni Marksistlerin...» (Lenin, UKTH, s. 111). Bu da, başkalarına, «Marksizm-Leninizmi kavramıyorlar!» diye üst perdeden bağırıp böbürlenen Devrimci Yol yazarının, onu ne kadar kavradığına bir örnek..

İŞÇİ SINIFININ ULUSLARARASI DAYANIŞMASI

H. CEMİL

GİRİŞ:

20. Yüzyıl sömürgecilikten kurtulma, ulusal kurtuluş savaşları çağı olmuştur. Hepsinden önemlisi ise tarihte ilk kez işçi sınıfı, birkısım ülkelerde yönetimi ele almıştır. Bu oluşum karşısında uluslararası kapitalistler, emperyalistler, akla gelebilecek her yoldan bu genç işçi iktidarlarını, işçi devletlerini yıkmaya ve parçalamaya çalışmışlardır. Bu amaçlarını gerçekleştirebilmek için uluslararası sivil ve askerî örgütler kurmuşlar, bloksuz ülkeleri de bu örgütlere katabilmek için çeşitli tuzaklar hazırlamışlardır.

İşçiler de, önderlerinin «Bütün ülkelerin işçileri, birleşin» çağrısına uyarak uluslararası dayanışma örgütlerini kurmuşlar ve aktif olarak çalıştırmışlardır. Emperyalistler ve onların uşakları bu dayanışmayı yok etmek için akla gelebilecek her yolu denemektedirler.

ULUSLARARASI DAYANIŞMANIN ÖNEMİ

Bir ulusun işçi sınıfının iktidar olabilecek bir güce ulaşması bir öz-güç sorunudur. Ama bir ulusun işçi sınıfının bilinçlenmesine yardım etmek, ona doğru yolu göstermek ve uluslararası işçi sınıfı dayanışmasına kazanmak işçi sınıfının uluslararası görevidir. Bu öz-güç çoğunluğun iradesi olsa bile bazan iktidar için yeterli olmayabilir. O ülkenin kapitalistleri ve gericileri çoğu zaman uluslararası sermaye örgütlerinin yardımıyla işçi sınıfı iktidarını önlemeye, yok etmeye, bazan da kanla bastırmaya çalışırlar. Hattâ daha doğmadan baskı altında tutmaya, ge-

lişmesinin sakat ve sağlıksız olmasına çaba gösterirler. Bunda zaman zaman başarılı da olurlar; çünkü bu ulusların genellikle körpe bir filiz olan işçi sınıfı, hareketi, henüz uluslararası sermaye çakallarıyla, ordularıyla ve gelişmiş silahlarıyla mücadele edecek güçte değildir. Her ne pahsına olursa olsun işçi sınıfı iktidarını yok etmeyi amaçlayan uluslararası kapitalist bir dayanışma, gerekirse bilmem kaç megatonluk nükleer bombaları, napalm bombaları, nötron bombaları ve zehirli gazlarla, kitle imhalarıyla bu işi çok kısa bir zamanda; seri bir şekilde bitirebilir.

Bu genç işçi sınıfı örgütlerini uluslararası kapitalist dayanışma karşısında yalnız bırakmamak ve onun güçlenmesine yardım etmek, işçi sınıfının uluslararası görevlerindendir.

Emperyalistler ve faşistler işçi sınıfı temsilcilerini acımasızca ezmiş ve yoketmişlerdir. Özellikle Alman faşizmi girdiği her ülkede komünistleri ve sosyalistleri toplatmış ve yok etmiş; bu ülkelerin sosyalizm yolundaki doğal gelişmelerine sekte vurmuştur. Uluslararası dayanışmanın en büyük destekçisi Sovyetler Birliği'nin bu ülkelerden Hitler faşizminin köklerinin kazınması ve sosyalizm yolundaki kayıpların geri kazanılması yönündeki büyük katkıları, uluslararası dayanışmanın somut örneklerinden bir kaçıdır.

KARŞI DEVRİMCİ TAVIRLAR

Uluslararası kapitalist örgütlerin ve onların yerel uşaklarının işçi sınıfının birliğini bozmak ve dağıtmak için kullandıkları yollardan biri de sosyalist maskeli bir sürü örgütü piyasaya sürmek, sosyalist ve devrimci görüşleri likidite etmek, sosyalist devletleri ve onların uluslararası dayanışmalarını kötülemek, ülkedeki işçi hareketlerini uluslararası sosyalist hareketten koparark izole etmek, sosyalistleri uluslararası platformda yalnız ve dayanıksız olarak sermaye dünyasının çakallarına sunmaktır.

Bunun için kurulan bu düzmece örgütler vasıtasıyla, Marksist-Leninist felsefeye aykırı çeşitli bağımsızlık, tarafsızlık, bloksuzluk sloganları ve şovenist sloganlar oluşturulur ve ülkenin işçi sınıfının dikkatleri bu yöne çekilmeye çalışılır. Bu arada uluslararası görevlerini büyük bir özveriyle yerine getirmeye çalışan sosyalist ülkelere de revizyonizm, faşizm, emperyalizm, sömürgecilik gibi gerçek dışı ve bilim ve mantıktan uzak her türlü çamur atılır.

BAĞIMSIZLIK VE TARAFSIZLIK İLKESİ

Bağımsızlık ve tarafsızlık sloganları, eğer bir sosyalist devrimin, mücadele içindeki bir ülkeyi uluslararası kapitalistlerin karşısında yalnızlığa mahkûm etmek amacını taşıyorsa ve milliyetçilik yönü ağır basıyorsa sahte sloganlardır. Bunlar, kurdun karşısında körpe güçlerin yem edilmesi amacını taşırlar, ihaneti içerirler. Bağımsızlık, ulusların kaderlerini tayin hakkı ilkesi içinde düşünülmeli ve değerlendirilmelidir. Bağımsızlık demek işçi sınıfının uluslararası dayanışmasından kopmak olmamalıdır.

Mutlak tarafsızlık yoktur ve olamaz. Tarafsızlık demek kanlı İran rejimiyle sosyalist Bulgaristan karşısında veya Irkçı güney Afrika Cumhuriyeti ile devrimci Angola karşısında eşit tavır takınmak demek değildir. Bizim devrimci anlayışımıza göre tarafsızlık demek, iyiye, güzele, doğruya, faydalıya, haklıya, ileriye, devrime ve sosyalizme yönelik taraflılıktır.

Ülkemizde faşistler «ne Amerika, ne Rusya, ne Çin» derken sosyalist maskeli karşı devrimciler «ne Amerika ne Rusya» demektedir. Bu slogan gerçekte Türkiye'deki devrimci hareketi işçi sınıfının uluslararası dayanışmasından koparmak, dar, millî bir çerçevede eritmek ve organize bir güç olan uluslararası kapitalistlere yem olarak sunmaktan başka birşey değildir. Sahtedir ve ihanet içindedir.

Macar Sosyalist İşçi Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri JANOS KADAR 1957 yılında yaptığı 1 Mayıs konuşmasında şöyle diyordu:

«Tarafsızlığın sahte sloganlarını attık ve Macar Halk Cumhuriyetinin, Sovyetler Birliği'nin liderlik ettiği sosyalist ülkeler ailesinin bir üyesi olduğunu ve Varşova Paktına sürekli olarak bağlı kalacağını söyledik. Karşı devrimin aşağılık, anti-Sovyet, iftiracı tavrına karşı çıktık ve Macar sınırlarında bulunan Sovyet birliklerinin, uluslararası dayanışma koşulları içinde, Macaristan'ın ulusal bağımsızlığını ve emperyalistlerin maceraperest plânlarına karşı, halkımızın barışını savunmada yardım ettiklerini kanıtladık.»

KARŞI DEVRİMLE SAVAŞ

Sosyalist bir toplumun başarısı şu üç öğeye bağlıdır:

1. Partisinin Marksist-Leninist çizgide olması ve partili olmayan kitlelere yol göstermesi.

2. İşçi sınıfının ve emekçi kitlelerin desteği.

3. Sosyalist kamp ve uluslararası işçi sınıfı hareketi ile uluslararası dayanışma.

Bunlardan birinin eksikliği o sosyalist toplumun başarısını engelleyebilir.

TV dizi filmi «Zengin ve Yoksul» daki iyi kalpli, demokrat, hümanist, dürüst Senatör Rudi Jordeş, karşısındaki kötülerle mücadelede yanlış yol seçmişti. Bir kiralık katil, satın alınan adamlar vs. ile, bugünkü kapitalist dünyanın bütün çirkefleriyle tek başına mücadele etmeye çalışan iyi niyetli bir senatör. Ancak böylesine organize bir kötülük kampanyasına karşı mücadele daha acımasız ve daha sert olmalı ve kitlelerce desteklenmelidir. Yoksa sırf demokrasi ve insanlık kuralları içinde kalmak pahasına haklı mücadeleyi uzatmak, hatta yenilmek anlamsızlaşır. TV dizisi, seyircileri doyuracak ve beynini yıkayacak şekilde, senatörün kollektif çalışmadan uzak, kişisel çabası ve çalışmasıyla başarısını sergilemiştir. Doğal olarak böylesine bir kişisel çalışmayla senatörün kesin bir yenilgiye uğraması gerekmekteydi. Kötülüklerle mücadele ancak kollektif çalışmayla mümkündür. Organize kötülere karşı iyiler de birleşmek, dayanışmak ve örgütlü olmak zorundadır.

Macaristan'da, Şili'de, Mısır'da, Kore'de, Çekoslovakya'da, Angola'da, Zaire'de ve daha birçok ülkede uluslararası kapitalizm karşı devrimler düzenlerken elbette ki işçi sınıfı uyanık davranmak zorundadır. Karşı devrimlerle mücadelede o ulusun işçi sınıfı yetersiz kalırsa diğer ülkelerin işçilerinden yardım istemeli ve dünya işçi sınıfı da bu yardımı sağlamalıdır. Bu, işçi sınıfının uluslararası görevi ve aynı zamanda Leninist bir ilkedir.

Karşı devrim Şilide ve Kore'de olduğu gibi uluslararası kapitalist dayanışma ile kanlı bir şekilde, ya da Mısır'da, Macaristan'da, Çekoslovakya'da ve Çin'de olduğu gibi karşı devrimcilerin yönetimin üst kademelerine yavaş yavaş ve sinsice tırmanmalarıyla ortaya çıkabilir.

İşçi sınıfı ülkesindeki emperyalistlere ve gericilere karşı savaşırken kendi içindeki karşı-devrimcilere karşı da uyanık olmak zorundadır.

Bir ülkeye karşı-devrim mutlaka karşı-devrimcilerin saflar halinde birleşmesiyle, cepheleşmesiyle gelmez. Bazan sosyalist devrim yapmış ülkelerde bile karşı-devrimler «koza» lar vasıtasıyla tezgâhlanabilmektedir. İşçi sınıfının içine sızmış bulu-

nan ve devrimci görünümündeki bu «koza» lar vakit gelince ortaya çıkarlar. Bunların somut örneklerini 1956 yılında Macaristan'da, 1968 yılında da Çekoslovakya'da gördük.

1956 MACARİSTAN KARŞI DEVRİMİ

Macaristan'da 1919 yılında kurulan proletarya diktatörlüğü kısa bir süre sonra karşı-devrim tarafından parçalandı. HORTHY rejimi ile birlikte ülkede komünistlerin ve ilericilerin kıyımı, katliamı, karşı-devrimci terör ile 25 yıl süren burjuva diktatörlüğü kuruldu. Alman faşizmiyle işbirliği içine giren Macar faşistleri, Alman askerleriyle birlikte omuz omuza Alman çıkarlarını korudular. Sovyetler Birliği içlerine, Stalingrad önlerine kadar geldiler. Alman faşizminin yok edilmesiyle Macaristan'daki burjuva diktatörlüğü de yok oldu.

1944 yılından sonra Macaristan'da yeniden işçi sınıfı iktidarını görüyoruz. 1956 yılında ise (12 yıl sonra) bir karşı-devrim tezgâhlandı. Emperyalizm sinsi güçleriyle, para, silâh ve propaganda mekanizmalarıyla seferber oldu.

ULUSAL KOMÜNİZM ALDATMACASI

1930'larda Almanya'da bir Weimer Cumhuriyeti vardı. Sözümona demokratik haklarla kendi çıkarları doğrultusunda davranıyordu. Alman tekelci kapitalizmi uzun vadeli savaş plânlarını gerçekleştirebilmek için Adolf Hitler adında bir demagoku piyasaya sürdü. Fakat Hitler propogandası hiçbir zaman açık olarak tekelci kapitalist diktatörlüğü savunmadı. Çünkü o dönemde Alman işçileri arasında sosyalizm düşüncesi yaygındı ve kapitalist diktatörlük itibar görmeyebilirdi. İşte bu nedenle sosyalizmle hiçbir ilişkisi bulunmayan «ulusal Sosyalizm» görüşünü icadettiler ve Hitler ile beraber piyasaya sürdüler.

Buna çok benzeyen bir olayı da 1956 yılında Macaristan olayları öncesi yaşadık. ABD Devlet Bakanı J. F. Dulles 1956 baharında yaptığı bir konuşmada şöyle dedi: «Doğu Avrupa ülkelerindeki kendilerini komünist sayan toplumsal önderleri vazgeçirmeli, komünistler olarak bu insanları Moskova'dan koparmak için bir mücadele yürütmeliyiz.» Dulles tarafından propogandası yapılan bu anti-sovyet mücadele yöntemi tıpkı Almanya'daki ulusal sosyalizm gibi «ULUSAL KOMÜNİZM» olarak piyasaya sürüldü. «Ulusal komünizm» sloganı komünistler arasına nifak sokmaya başladı. Şöyle dediler. Biri yumuşak ko-

münist öteki sert komünist. Biri Stalinist, diğeri liberal; biri uluslararası, diğeri ulusal... Ve «ulusal komünistleri» bütün güçleriyle destekleyeceklerini açıkladılar. Bir çok komünist arasında İmre Nagy'yi de ulusal komünistlerin listesine soktular. Umutlarını büyük prestijli bir Macar ulusal komünisti olarak İmre Nagy'ye bağladılar ve politikalarını bu doğrultuda sürdürdüler.

Gerçekte ulusal komünizm diye birşey yoktur ve olamaz. Bu sahte bir slogandır. İşçileri kandırmak içindir. Çünkü komünizm uluslararasıdır. Komünizm tüm dünya işçilerinin ortak ideolojisidir.

Janos Kadar şöyle sesleniyor:

«Ulusal komünizm denen burjuva milliyetçiliği kalıntılarını yokedelim ve Macar halkında uluslararası işçi sınıfı dayanışması fikrinin somutlaştığı gerçek yurtseverliği güçlendirelim.»

MACARİSTAN'DA OLAYLARIN GELİŞMESİ

1956 yılının 23 Ekim - 4 Kasım arası işçi sınıfının geri çekilme devresidir. 23 Ekim gecesi İmre Nagy başbakanlık koltuğunu işgal etti. 23 Ekim günü karşı devrimin ayaklanmasına karşı mücadele programı tartışıldı ve kabul edildi. Devlet güçleri harekete geçecek, işçiler silahlanacak ve Sovyetler Birliği'nden yardım istenecekti. Bu program bizzat İmre Nagy tarafından da kabul edildi. Sovyetler o anda askerî yardımı genişletecek durumda değildi. İmre Nagy karşı devrimin ezilmesi gerektiğini, sıkıyönetimin zorunlu olduğunu ve Sovyetlere yönelinmesi gerektiğini ısrarla belirtiyordu.

İmre Nagy ve grubu, karşı devrimci ayaklanmanın bastırılması yönündeki parti mücadele programını kabul ediyormuş gibi davrandı. Bu tavır, karşı devrimci grubun savaş yöntemlerinden biridir. Macaristan'ın tarafsızlaştırılması ve Varşova paktından çekilme bildirisinde de aynı tavırla savaştılar. İmre Nagy ve grubu bu ve buna benzer daha birçok gizli yöntemlerle savaşmışlardır.

2 Kasım'da komünistlerin avlanması başladığında karşı devrim sırıtmaya başlamıştı. Ve son olarak ta 4 Kasım akşamı İmre Nagy, Gyule Hay ve diğer karşı devrimci yöneticiler, radyodan bütün dünya önünde sosyalizm düşmanlarını ve karşı devrimcileri Sovyet birliklerine karşı savaşmaya yalvardığında, Sovyet birliklerine karşı emperyalist yardım için bağırdığında

gerçek tavırlarını apaçık ortaya koydular. Halbuki aynı şahıslar 24 Ekim'den önceki günlerde Sovyet yardımını istemenin kaçınılmazlığını kabul ederek oy kullanmışlardı.

24 Ekim'le 4 Kasım arasındaki bu 12 günde bu kadar çabuk karar değiştirmelerinin sebepleri neydi? Kuşkusuz karşı devrimci zafere inanmışlardı. Sovyetlerden yardım geleceğini beklemiyorlardı. Yönetim ellerindeydi, dış yardım alıyorlardı ve hazırlıklıydılar. İnanmış sosyalistler ise dağınık, yönetimsiz ve başsız kalmıştı. Parti üst kademesindeki ihanet onları umutsuzluğa düşürmüştü. Düşünün ki son dakikaya kadar Başbakan İmre Nagy ihanetini maskeleyebilmişti.

İngiliz askerî ateşesi ve diğer Avrupa elçilikleri Macaristan'ın iç işlerine müdahaleye başladılar. ABD Budapeşte elçiliği karşı devrime hizmet amacıyla iki radyo istasyonu kurdu. Macaristan'da olan herşey «Özgür Avrupa Radyosuna» ve diğer düşman radyolarına bir dakika sonra bildirilebiliyordu.

Ne yazık ki, o tarihlerde Çin henüz karşı devrimci tavrını ortaya koyamamış olduğundan Macar karşı devrimcileiini desteklemek şansını kaçırmış bulunuyor...

Bundan sonrasını Janos Kadar'dan dinleyelim:

«Saldırgan emperyalist çevreler Macar Halk Cumhuriyetini ortadan kaldırma amacına yönelik fonlar kurduğu, paralar dağıttığı ve bu amaç için yıllardır faşist HORTHY karşı devrimci unsurları silâhlandırdığı, Avrupa'nın ve Macaristan'ın Hitlerci faşist cellatları için utanmadan nükleer silah temin ettiği sürece, biz de sosyalizm ve barış kuvvetlerine, Varşova paktına katılmayı, Macaristan'da Sovyet Birliklerini bulundurmayı hiçbir taviz vermeden haklı ve meşru bir kendini savunma olarak düşündük. (...) Macaristan'da ulusal bağımsızlık, dünyanın ilk sosyalist ülkesi Sovyetler Birliği'nin yardımıyla restore edilmiştir. (...) Halkın yaşamı, kanı ve mutluluğu bize göre Hür Avrupa Radyosunun bizim demokrasimizle tatmin olup olmamasından çok daha önemlidir. (...) Proletarya diktatörlüğünü her iki yönüyle de güçlendirmeliyiz. DÜŞMANA KARŞI DİKTATÖRLÜK, EMEKÇİ KİTLELER İÇİN DEMOKRASİ. (...) Macaristan'da çarpışanlar görünüşte kısmen Macar devrimci güçleri, kısmen de karşı devrimin kuvvetleriydi. Özünde ise birbirine karşı savaşan iki ayrı dünya görüşüydü. Karşı devrimciler elde edebildikleri her araçla, radyo yayınıyla, parayla, silahla, kızıl haç memurları örtüsü altındaki uzmanlarla ve benzeri araçlarla emperyalist dünya tarafından desteklendi. Diğer taraftan

davamız, devrim davası da tüm sosyalist dünya tarafından desteklendi. Bu mücadeleden Sosyalist Dünya zaferle çıktı ve gelecek daha büyük zaferler vaadediyor.»

Macaristan karşı devriminin bastırılması işçi sınıfının uluslararası dayanşmasının somut örneklerinden biridir.

İşçi sınıfı karşı devrimlere karşı uyanık olmak zorundadır. Çünkü kozadaki karşı devrimciler Macaristan örneğinde olduğu gibi çok ince hesaplarla çalışabilmekte ve son dakikaya kadar kendilerini sosyalist maske altında gizleyebilmektedirler.

Genellikle karşı devrimcilerin halka önderlik yapmaları zordur. Çünkü gerçek amaçlarını açıklayamazlar. Dünyada hiçbir karşı devrimci kalkıp ta «Sevgili vatandaşlarım, eskiden ben zengin bir burjuva idim, onbinlerce dönüm tarlalarım, bankalarda paralarım vardı. Birkaç şirketin hissedarıydım. Yazlık, kışlık köşklerim, İsviçre'de villâm vardı. Çok güzel bir yaşantım vardı. O yaşantımı çok özledim. Lütfen tekrar iktidara gelebilmem için oylarınızı bana verin» diyemez. Bu yüzden karşı devrim amaçlarını daima gizler, iki yüzlülükle örter ve gölgeler. Toplumun o andaki politik yapısına ters düşmeyecek bir tavır alır. Şili'de, Mısır'da ve Çin'de olanları unutmayalım. Karşı devrime karşı uyanık davranan Çekoslovakya ve Macaristan'ın anılarını her zaman hatırlayalım.

1968 ÇEKOSLOVAKYA KARŞI DEVRİMİ

Çekoslovak karşı devrimine kısaca bir göz atacak olursak:

Burjuva politikası Çekoslovakya Komünist Partisi'nin Marksist-Leninist politikası hakkındaki gerçekleri gizlemeye çalışmaktadır. Çekoslovakya'da oportünist cephe, politikasını oluşturmuş ve 1960 yıllarının başından beri parti liderliğini ele geçirmeye başlamıştı. Örneğin ekonomik plânlama grubunun başına anti-komünist olduğunu ilân eden Ota Şik getirilmişti. Politik plânlama komisyonunun başına Zdenek Mlynar atanmıştı. Bu adam bugün Avusturya'da sağcı sosyal demokratların himayesinde anti-komünist kampanyalara katılmaktadır. Çekoslovak televizyonunun başına Jiri Pelikan getirilmişti. Bu adam bugün Roma'da yaşamakta ve anti-komünist bir ajansın yönetmenliğini yapmaktadır. Çekoslovak Radyosunun yönetmeni de bugün Jiri Pelikan ve diğer komünist partisi dönekleriyle Batı Avrupa'da güya sosyalist bir muhalefet örgütlemeye çalışmaktadır. CIA'nın güdümündeki «Hür Avrupa Radyosu» ile işbirliği yapmaktadırlar.

Bizdeki gericilerin, sağcıların, ortacıların, faşistlerin, Mao' cuların ve bilumum karşı devrimcilerin büyük şamatalarla desteklediklerı muhalefet işte bunlardan kurulmuştur.

Etkili bir anti komünist olan Edvard Goldstücker yazarlar birliği başkanlığını elde etmişti. Bugün İngiltere'de yaşamaktadır. Örnekleri çoğaltabiliriz.

1968 yılı başından itbaren sağ kanadın etkisi daha da artmaya başladı. Özellikle parti liderliğinin sağcıların eline geçmesiyle ülkedeki gerici güçler seslerini yükseltmeye, canlanmaya başladı. Sosyalizm düşmanları örgütlenmeye başladı ve dışardan önemli destek gördüler. Batının ve doğunun sağcı ve MAO'cu gazete ve yayın organları Çekoslovakya'daki bu karşı devrimci gelişmelerden hayranlıkla sözediyorlardı.

Prag'a Batı'nın sermaye temsilcileri, NATO subayları, casuslar, Brzezinski gibi politikacılar akın ettiler. Devleti ele geçiren sağcılarla kapalı kapılar arkasında dayanışma toplantıları yaptılar.

Kitle haberleşme araçlarını ele geçiren karşı devrimciler gerçek komünistlerin seslerini yasaklıyorlardı. Şimdiki Çekoslovak Cumhurbaşkanı HUSAK ve BİLAK yoldaşların konuşmaları elde çoğaltılarak ve gizli dağıtılarak halka ulaştırılmaya çalışılıyordu. Karşı devrimciler halka yanlış bilgi veriyor ve yanlış yönlendiriyorlardı.

1968 yılı Şubat ayında 11.000 kişilik bir halk topluluğu, alınan önlemlere rağmen Prag'da toplandı ve karşı devrimci gelişmelere karşı etkili önlemler alınmasını istedi. Büyüyen antisovyetizmi protesto için Sovyetler Birliği'ne bir kutlama telgrafı çekildi. Bu eylemler ülkenin çeşitli yerlerinde birkaç ay daha devam etti. Sağcılar bütün çabalarını Komünist Partisi'nin Merkez Komitesinin tasfiyesine yoğunlaştırdılar.

Bütün bu karşı devrimci plânlar ve gelişmeler 21 Ağustos 1968 sabahı 5 sosyalist ülkenin sağladığı uluslararası dayanışmayla ağır bir darbe yedi. Bu hareket gericilerin ve Mao'cuların söylediği gibi Rusya'nın Çekoslovakya'yı işgali değil, aralarında Sovyetler Birliği'nin de bulunduğu 5 sosyalist ülkenin işçi sınıflarının uluslararası dayanışma koşulları altında Çekoslovak işçi sınıfına yaptığı yardımdır.

1945 yılında Sovyetler Birliği'nin yardımlarıyla gerçekleştirilen ve tamamlanmamış olan faşizmi ve kapitalizmi yok etme operasyonu 1968 yılında işçi sınıfının uluslararası dayanışmasıyla tamamlanmış oluyordu.

VİETNAM DAYANIŞMASI

Uluslararası kapitalizmin en gelişmiş ordusuyla 1,5 milyondan fazla askerle, en gelişmiş silahlarıyla, donanmasıyla gericilerin yanında yardıma koştuğu ve 2. dünya savaşında bütün dünyada harcanan bombaların 7 katının yağmur gibi yağdırıldığı bu ülkeye işçi sınıfının uluslararası dayanışması olmasaydı, sosyalizmin başarılarından sözedilemezdi.

Sözü, Vietnam Emekçi Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri Le Duan'a bırakalım:

«Sovyetler Birliği bugün dünyanın en güçlü sosyalist devletidir. Çağımız devrimci hareketindeki gücün sağlamlaştırılmasında olağanüstü büyük rol bu devlete aittir. Demokrasi ve sosyal ilerleme yolunda mücadele veren ulusal kurtuluş hareketlerini bu devlet desteklemektedir.

En yüksek anını Ho Şi Minh operasyonu dediğimiz tarihsel hareketin oluşturduğu 1975 baharındaki genel saldırı ve başkaldırı sonucunda silahlı kuvvetlerimiz ve tüm ülkemiz halkı Amerikan emperyalizminin en zalim saldırganlığına karşı mücadelede tam bir zafer kazandılar ve Güney Vietnam'ı tümüyle kurtardılar. Ülkemiz tarihinin en parlak dönemi, barışçı, tek bağımsız ve sosyalist Vietnam'ın kurulması dönemi böylece başladı. Bizim zaferimiz doğru devrimci çizginin başarısıdır. (...) Bu zafer sosyalist ülkelerin, komünist ve işçi hareketlerinin ve tüm dünyadaki barış ve ilerleme yanlısı güçlerin bir başarısıdır. (...) İçinde bulunduğmuz dönemde yeni bir aşamada, partimiz Vietnam halkını zor ama şanlı görevlerin yerine getirilmesi mücadelesine yönetmektedir. Bu görevler, savaşın yaralarının hızla iyileştirilmesi, yeni sömürgecilik izlerinin yokedilmesi ülkelerin devlet plânında birleştirilmesinin gerçekleştirilmesi ve sosyalizm yoluna sokulması ve dünya halklarının devrimci davasına aktif katkı amacına yöneliktir. (...) Vietnam halkı derinlemesine kavramaktadır ki eskiden olduğu gibi şimdi de ileriye doğru atacağı her adımın, Vietnam devriminin her yeni zaferinin Sovyetler Birliği'nde geçen tarihsel olaylarla kopmaz bağları vardır. ABD saldırganlığına karşı yurdun kurtuluşu için yürütülen direniş savaşındaki tam zafer konusunda, bu zaferin Sovyetler Birliği'nin güçlü desteği, çok yanlı, değerli ve etkili yardımlarından ayrılmaz olduğunu belirtmek gerekir. (...) Bugün SBKP, SSCB hükümeti ve Sovyet halkı, Vietnam halkına ekonomisini kalkındırmada ve geliştirmede ve sosyalizmi kurmada gönülden yardım etmektedir. Vietnam halkı ulusal kur-

tuluşa ve sosyalizme ne denli bağlıysa Vietnam-Sovyet dostluğuna da öylesine değer vermektedir. O, yüce proleter enternasyonalizmi (uluslararası işçi sınıfı dayanışması) ruhuyla yapılan bu yardım ve desteği sonsuza değin hatırlayacaktır. (...) Vietnam halkına destek ve yardımı kalblerinin ve vicdanlarının emri sayan öz kardeşlerimiz Sovyetlere teşekkürlerimizi bildiririm.

Vietnam savaşı işçi sınıfının uluslararası dayanışmasının en güzel somut örneklerinden biridir. Savaş yıllarında herhangi bir Vietnamlı devrimciye tarafsızlıktan, sosyal emperyalizmden bahsetseydiniz acaba bu kan, ateş ve ölüm içinde yüzyıldır savaşan adamdan ne cevap alırdınız?

ÇİN'İN VİETNAM'A YARDIMI

Vietnam halkı Çin Halk Cumhuriyeti'nin yaptığı yardımları inkâr etmemektedir. Çin'in yardımlarının değeri maddi katkıdan çok uluslararası plâtformda destekleme şeklindedir. Hiç değilse diğer sosyalist devrim ya da ulusal kurtuluş savaşlarında olduğu gibi gericilerin ve saldırgan emperyalistlerin safında yer almamıştır. Vietnam yöneticileri Çin Halk Cumhuriyetine yaptıkları yardımlar ve uluslararası platformda gösterdikleri politik destek dolayısıyla teşekkür etmektedirler. Çin yardımı, istenen tavizler dolayısıyla ölçülü alınmıştır.

Çin'in Vietnam'a yaptığı yardımlar bizdeki Mao'cular tarafından çok abartılmaktadır. Örneğin 7 Ağustos 1978 tarihli Aydınlık gazetesinin 3. sayfasında yardım miktarlarının 1 milyon tüfek, binlerce tren, 700 ün üstünde gemi olduğu belirtilmektedir. Yine Aydınlık gazetesinin 9 Ağustos 1978 sayısının son sayfasında ABD'nin elinde 357 savaş gemisi bulunduğu belirtiliyor. Denizaşırı emperyalist hükümranlığını ve baskılarını toplam 357 gemiyle yürüten ABD'ne karşın, Vietnam'a sadece Çin'in verdiği gemilerin miktarının 700 olduğunun iddia edilmesi Mao'cuların zavallılığını, komikliğini ve yalancılığını kanıtlamaya yeter sanırız.

Evet, Vietnamlı devrimci başarısını özgücüne ve işçi sınıfının uluslararası dayanışmasına borçludur. Ve Vietnam'lı savaşçı bugün de yorulmuş ve uluslararası görevlerini unutmuş değildir.

ANGOLA DAYANIŞMASI

İşçi sınıfının uluslararası dayanışmasının güzel, somut örneklerinden biri de Angola dayanışmasıdır. Angola Halk Kur-

tuluş Hareketi Merkez Komitesi Politbüro Üyesi ve Angola Halk Cumhuriyeti İçişleri Bakanı ALVEŞ BATİŞ şöyle sesleniyor:

«Bağımsızlığın ilânı arifesinde, güney Afrika faşist rejiminden ve öteki gerici güçlerden yararlanan ABD emperyalizmi, başkentimiz Luanda'yı ele geçirmek için ülkemize karşı kanlı bir silâhlı saldırı düzenledi. Bu alçakça hareketin amacı açıktı; MPLA'yı yok etmek ve ulusal çıkarlara ihanet eden gerici kliği iktidara getirmek. Bu stratejik plânın gerçekleştirilmesi için, güçlü zırhlı ve topçu birlikleriyle tepeden tırnağa silahlı piyade taburlarından oluşan askerî birlikler harekete geçirildi ve kuzeyden güneye doğru topraklarımıza bir saldırı başlatıldı. Angola bir yıkımın ve tümden yok olmanın eşiğine gelmişti.

İşte özellikle bu dramatik günlerde, MPLA, silaha sarılmasını ve halkın çıkarlarının emperyalist saldırıya karşı korunmasını isteyerek, tüm gücünü seferber etmesi için ulusuna tarihî bir çağrı yaptı. Böyle bir durumda, düzenli Güney Afrika ırkçı birliklerin ve paralı askerlerin Luanda'ya 20 km. kadar yaklaşmış olmasına bakmaksızın, hareketimizin merkez komitesi adına MPLA Başkanı ve Angola Halk Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı, yoldaş Agustino Neto ulusal bağımsızlığı resmen ilân etti.

Gerek özgürlük savaşımızın tüm tarihi, gerekse unutulmaz şanlı 11 Kasım günü, proleter enternasyonalizminin devrimci büyüklüğünü ve gücünü kanıtlamıştır. Sosyalist ülkelerin Angola halkına yardımları tam zamanında, etkili, enerjik ve kesin olmuştur. Sosyalist topluluk ülkelerinin çıkar gözetmeyen yardımları, Afrika ve öteki kıtalar ilerici güçlerinin dayanışma ve destekleri, emperyalist saldırganlar üzerindeki zaferimizde gerçekten tayin edici rol oynamıştır. Bizlere maddî ve manevi destekte bulunan ve bulunmaya devam eden tüm sosyalist ülkeleri burada sayacak değiliz. Ama Sovyetler Birliği'nin çıkar gözetmez yardımlarını ve Küba'lı kardeşlerimizin yiğit eylemsel yardımlarını özellikle kaydetmek isteriz. Ve bir sosyalist ülkenin (Çin'in) halkımıza karşı emperyalist devletlerle birlik olmasına da esef ettiğimizi belirtmeliyiz.

Yoldaşlar! Portekiz sömürgecilerine karşı zaferimiz, Sovyetler Birliği'nin yardımları sayesinde mümkün olmuştur. Bu bakımdan, SBKP'ne, Sovyet halkına ve tüm sosyalist ülkelere bu değerli kürsüden teşekkürlerimizi, saygılarımızı ve minnet hislerimizi bir kez daha belirtmemize izin veriniz.»

KÜBALI DEVRİMCİNİN SÖYLEDİKLERİ

Küba Komünist Partisi Merkez Komitesi Birinci Sekreteri ve Küba Cumhuriyeti Devrim Hükümeti Başbakanı Fidel Castro Ruz şöyle sesleniyor:

«Bir tek devrimci bile, Sovyet komünistlerinin ilham verici desteğinden yararlanmayı reddetmedi. Ekim devriminden bu yana tüm yeni devrimci nesillerin Ekim devriminin idalleri, ruhu ve ilkeleriyle eğitildiğini söylemek mümkündür. Başka hiçbir olay, insanların akıllarını, halkların kaderlerini ve dünyanın ilerlemesini böylesine etkilememişti.

«İnsanlık bu andan itibaren, tarihi boyunca en verimli devrimci değişimler dönemine girdi.

.....

«... Emperyalizmin silâhlı saldırı ve tehditleri, Sovyetler Birliği'ni askerî alanda ciddî çabalar harcamak zorunda bıraktı. Vatanını emperyalist müdahalecilerden kurtarma savaşında, daha sonra ise faşist saldırıya karşı verilen mücadelede Sovyet askerleri, cesur, tecrübeli ve yenilmez savaşçılar haline geldiler. Onların silâhlarının gücü büyüdü, ama insanlık tarihinde ilk kez büyük bir devletin askerî gücü, diğer devletlerin ezilmesi, onların halklarının sömürülmesi, istilâlar ve savaş için kurulmamıştı.

«Leninist düşünceleri kesinlikle izleyen SSCB, dünyadaki en güvenilir barış kalesi haline geldi ve aynı zamanda küçük ve zayıf halkları emperyalizmin saldırı arzularından koruyan emniyetli bir kalkan oldu.

«Sovyetler Birliği olmasaydı, kapitalist devletler, hammadde kaynaklarının yetersizliği ve enerji krizi koşullarında hiç tereddütsüz yeniden dünyayı bölüşmeye girişirlerdi. Sovyetler Birliği olmasaydı, bugün küçük devletlerin bağımsızlıklarını sürdürmelerini, halkların doğal zenginliklerini yeniden kendi denetimleri altına alma konusundaki başarılı mücadelelerini şimdi uluslararası plâtformda gür bir şekilde haykıran seslerini tasavvur etmek bile olanaksızdı. (...) Hiç kimse devrim ihraç edemez, savaş yardımıyla devrim yaptıramaz, ama hiç kimse halkların devrim yapmasına da engel olamaz. Gelecek tümüyle sosyalizmin ve komünizmindir. (...)

«Ben başkaları adına konuşmuyorum, ama Sovyet Devleti'nin kurulduğu andan başlayarak Avrupa'da olsun, Asya'da, Afrika'da ya da Lâtin Amerika'da olsun savaşan her halkın, bizim halkımız gibi, Sovyet komünistlerinin desteğini ve dayanışma-

sını hesaba katabileceğini biliyorum. Ve minnettar kalblerin var olduğu, adalet hissinin ve sağ duyunun bulunduğu her yerde bu unutulmayacaktır.

«Güneşi avucunla örtemezsin. Gerçek tarihi ne gericiler, ne iftiracılar, entrikacılar ve faşistler olsun, burjuva ya da Maoist olsun hainler yazmıyorlar. Çünkü bizzat tarih onları yolundan silip süpürüyor. Onlar, Sovyet halkının kahramanlıkla, kurbanlar vererek ve devrim davasına sadakatle elde ettiği büyük prestiji bozmak arzusundalar. (...)

«Halkımız yüce ülkenizle olan ilişkilerimizden gurur duymaktadır. Bu ilişkiler, enternasyonalizmin, karşılıklı anlayışın, saygının ve güvenin bir uygulama örneği olmaktadır. Halkımıza en büyük yardımı gösteren Sovyetler Birliği hiçbir zaman bizden herhangi bir talepte bulunmamış, şart koşmamış, yapmamız gereken birşey emretmemiştir. Binlerce yıldır egoizm ve kaba kuvvetle yönetilen uluslararası ilişkilerin tüm tarihi boyunca güçlü bir ülkeyle, küçük bir ülke arasında böylesine kardeşçe ilişkiler kurulmamıştır.

«Halklar arasında böylesi ilişkileri sadece sosyalizm mümkün kılmıştır.»

İstanbul'da Yapılan İnsan Hakları Toplantısı

İstanbul Barosu'nun 100., İnsan hakları Evrensel Bildirisisinin 30 ve Roma Sözleşmesinin 25. yıldönümleri nedeniyle İstanbul Barosu ve Avrupa Konseyi'nin işbirliği ile düzenlenen İNSAN HAKLARI ÜZERİNE YUVARLAK MASA TOPLANTISI 27-29 Eylül 1978 günleri içinde İstanbul'da yapıldı.

Programda, Avrupa Konseyi İnsan Hakları Direktörü Prof. Dr. Heribert GOLSONG'un **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle Öngörülen İnsan Hakları Koruma Sistemi;** Doç. Dr. Rona AYBAY ve Doç. Dr. İzzettin DOĞAN'ın **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin Türk Pozitif Hukukuna etkisi;** Av. Orhan APAYDIN ve Doç. Dr. Süheyl DONAY'ın **Kamu Özgürlüklerinin Korunması ve Avukatın Rölü;** Prof. Mümtaz SOYSAL ve Dr. Taner BEYGO'nun **Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde Sınırlayıcı Hükümler;** Prof. Dr. Ergun ÖZSUNAY ve Doç. Dr. Köksal BAYRAKTAR'ın **Özel Yaşamın Gizliliğine Saygı İlkesi ve Avukatın Bu Alandaki Rolü** konulu bildirilerin sunulup tartışılmasından başka İstanbul Barosu başkanı Orhan Apaydın'ın açış konuşması ve Prof. Mümtaz Soysal'ın genel sonuçları değerlendiren kapanış konuşması vardı.

Av. Orhan Apaydın açış konuşmasında özetle; Avrupa İnsan Hakları Konseyinin statüsündeki 3. maddede geçen «hukukun üstünlüğü ilkesini gerçekleştirmeyi ve ülkesinde yaşıyan her kişiyi insan haklarından ve ana özgürlüklerden yararlandırmayı» bir hukuksal yükümlülük olarak üstlenmenin önemine değinerek, bugün 25. yılında üye ülkelerin tümünde insan haklarının saygı gördüğünü söyleyebilmenin, gerçeğin bir ifadesi olamayacağını belirtti. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin yaşama geçirilmesinde hukuk uygulayıcılarına büyük görevler düştüğünü belirten Apaydın, «Sözleşmeye aykırı davranışların ortaya çıkması durumunda hakları ihlâl edilenlerin Konseyin yargı organlarına başvurmaları, başka bir deyimle kişilerin veya devlet dışı örgüt ve toplulukların Avrupa Konseyi İnsan

Hakları Komisyonunda haklarını arama yollarına gidebilmeleri durumunda savunma mesleğinin görev alanı da ulusal sınırlar dışına çıkarak genişlemektedir. (...) 20 üye arasında yalnız 5 devlet Türkiye, Yunanistan, Kıbrıs ve Malta kişilerin başvurma haklarını tanımamışlardır» demiştir.

Birleşmiş Milletler çerçevesinde İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde yeralan ilkelerin yaşama geçirilmesini amaçlayan **Medeni ve Siyasal Haklar Sözleşmesi** ile **Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi**'nin de yürürlüğe girdiğini hatırlatan Apaydın, bu sözleşmelerin insan hak ve özgürlüklerini somutlaştırmakta ve uygulamasını denetime almakta olduğunu ve Türkiye'nin bu sözleşmeleri onaylamadığını, bu sözleşmelerle birlikte **ırk ayırımını** önleyen sözleşmenin Türkiye adına onaylanarak yürürlüğe girmesini Türk hukukçuları adına siyasal iktidardan beklediklerini söylemiştir.

Konuşmasında. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 'usulüne göre yürürlüğe konulmuş uluslararası antlaşmalar'a yasa değeri tanıdığını da belirten Apaydın ,son olarak Danıştayın İnsan Hakları Sözleşmeleri ve Helsinki Sonuç Belgesi hükümlerini uygulayarak İsveç Radyo ve Televizyoncularına uygulanan işlemi iptal ettiğini hatırlatarak hakim, savcı ve avukatların uluslararası antlaşma hükümlerini iç hukuka yansıtma görevlerini yerine getirmelerini istemiştir.

Yukarıda sıralanan konularda da konuşmacılar sırası ile konuları hakkında raporlarını sunmuş ve genellikle tartışmalar da aynı düzeyde ve sınırlı kalmıştır.

İnsan Hakları ve Türkiye'de Demokrat Kamuoyu

İstanbul Barosu'nun düzenlediği toplantı, üst düzeyde dar bir hukukçular kadrosu çerçevesinde kaldı, toplantının önemi ve içeriği kamuoyuna gereği gibi yansımadı. Oysa kişilerin temel hak ve özgürlükleri uğrundaki mücadele Türkiye'de geniş kitleleri ilgilendiren bir sorun; çünkü Türkiye'de bu haklar henüz aslan ağzında. Gerçi, gerçek anlamda bu hak ve özgürlükler, bugünkü sömürü düzeninde değil, ancak sömürü ve zulmün son bulduğu sosyalist bir toplumda gerçekleşebilir. Ama bugün de bu haklar uğrunda mücadele büyük önem taşıyor; gerek kitlelerin temel hak ve özgürlükler konusunda uyarılması ve onların ileriye dönük mücadelelerinin daha güçlü kılınması, gerek demokratik sınırları genişletmek, kâğıt üzerinde yazılı olan hakları bile en azından hayata geçirmek için.

Bugün de Türkiye'de ekonomik, demokratik. politik haklar uğruna çetin bir mücadele veriliyor, bu uğurda insanlar baskıları, işkenceleri, tutuklamaları, hatta ölümü göze alıyorlar. Sözkonusu «Yuvarlak Masa» toplantısında da, Türkiye'de temel hak ve özgürlüklere

ilişkin olarak sorun çeşitli yönlerden incelendi, ama bu tür toplantılarda gelenek olduğu üzere, Türkiye'de ulusal hak ve özgürlükleri en kaba biçimde çiğnenen Kürt halkından ve diğer halkların durumundan hiç söz edilmedi. Elbette ne sayın İstanbul Barosu yöneticileri, ne bu toplantıya katılan yerli ve yabancı sayın prof.'lar, «seçkin hukukçular», Türk hükümetini kızdıracak bu «hassas» soruna dokunmayı göze alamazlardı ve zaten birçoğu ondan söz etmeyi sevmezlerdi.. Diğer yandan Kürt halkı da bu hakları, uluslararası toplantılarda hak ve hukuk üstüne edilen parlak sözlerle değil, en başta kendi mücadelesiyle, kendi alnının teriyle kazanacağını biliyor.

Ecevit Sömürgeciliğe Karşı İmiş...

Türkiye Başbakanı Ecevit, 11 Ekim'de, Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Başkanlığına gönderdiği bir mesajda sömürgeciliğe karşı ulusal kurtuluş hareketlerinin yanında olduğunu söylüyor ve ırkçılığı kınıyor. Ecevit Mesajında şöyle diyor:

«Türkiye, sömürgeciliğin modası geçmiş uygulamasına karşın kurtuluş hareketlerini desteklemektedir. Bu çerçevede Türkiye, uluslararası toplumun da bütün olanaklarını seferber ederek Afrika'nın güneyinde bağımsızlık mücadelesi için savaşan insanların meşru haklarını destekliyeceği ve yardımcı olacağı umudundadır. Türkiye'nin Güney Afrika ve Güney Rodezya ile diplomatik konsolosluklar, ticaret ve kültürel ilişkileri yoktur.»

Ecevit'in gazetelerde yeralan, radyo ve televizyonda da yayınlanan bu mesajı, herhalde yalnız Türkiye'de değil, Türkiye dışında da çok kişi tarafından gülümsemeyle karşılanmıştır. Ecevit, sömürgeciliği «modası geçmiş» olarak niteliyor ve Türkiye'nin ulusal kurtuluş hareketlerinin yanında olduğunu söylüyor.

Eğer öyleyse Türk devlet adamları ve bizzat Ecevit'in kendisi, meydanlarda yükselen «Kahrolsun sömürgecilik» sloganlarına karşı neden o kadar öfkeleniyorlar? Neden polisler ve savcılar, halklara özgürlük isteyenlerin, sömürgeciliğe, ırkçılığa karşı afişleme yapanların yakasına yapışıyor ve onları hapislere attırıyorlar? Elbet sayın Ecevit'de Türkiye'nin Kürdistan'ın bir parçasını sömürgeleştirdiğinin ve Kürt halkına ve Çerkez, Laz, Gürcü, Arap, gibi halklara uygulanan ulusal baskının, zulmün farkındadır. Daha birkaç gün önce TÖB-DER yöneticileri, halkların kendi anadillerinde eğitimi savundukları, ırkçı şoven ve asimilasyoncu baskılara karşı çıktıkları için yargılandılar ve savcı onlar hakkında 7 yılı aşkın ceza istedi.

Ecevit Mesajında şöyle devam ediyor.

«Her ne kadar dünyanın bazı yerlerinde sömürgeciliğin, ırk ayrımının ve ırkçılığın ortadan kaldırılması yolunda bazı önemli geliş-

meler kaydedilmiş ise de şu anda evrensel ırk uyumunun gerçekleşmesi yolundaki nihayi hedeften çok uzak bulunmaktayız. Güney Afrika'da uygulanan ırkçılık politikası ile, Namibis ve Zimbabwe'deki halihazır durum, sömürgeciliğe ve ırkçılığa karşı gelmeleri nedeniyle hapsedilmiş, ortadan kaldırılmış veya diğer bir şekilde cezalandırılmış kişilere uygulanan modası geçmiş baskılar, sömürgeciliğin ve ırkçılığın devam eden acılarının son kalıntıları olarak gösterilebilir.»

Bunlar oldukça güzel sözler ve bunlar Türkiye'deki ırkçı, sömürgeci uygulamaları ne kadar da güzel anlatıyor! Ama besbelli ki sayın Ecevit, Güney Afrika'daki durumu görürken Türkiye'de olan bitenin üstüne bir örtü çekmek istemektedir. Türk devlet adamları, uzun süre Amerikanın dümen suyunda dünyanın dörtbir yanındaki ulusal kurtuluş savaşlarına karşı çıktıktan, Kore'ye asker gönderdikten, Cezayir özgürlük savaşçılarını «asiler» diye niteledikten ve dünyanın tüm ilerici ülkeleri tarafından tam bir yalnızlığa sürüklendikten sonra, şimdi Kıbrıs meselesinde yanlarına birkaç oy çekebilmek için böylesine gösterişli mesajları zaman zaman sağa sola gönderiyorlar. Ama bu kimi kandırır? Tüm dünya, geçmişte ve şimdi, Türkiye'de yeralan ırkçı uygulamalardan, Türkiye Kürdistan'ında olan bitenlerden habersiz midir? Türkiye'de, «ırkçılığa ve sömürgeciliğe karşı geldikleri için hapsedilmiş, ortadan kaldırılmış veya diğer şekillerde cezalandırılmış» insanların sayısı az mıdır?

Roja Welat Gazetesinin yazı işleri müdürü **Sıddık Bozarslan** neden 1,5 yıl hapis cezasına çarptırıldı? Kürt halkının ulusal bayramı **Nevroz**'da bir eğlence gecesi düzenleyen **İbrahim Duran**'a neden 1,5 yıl ceza verildi? Duran şu anda tutukludur. Diyarbakır'da halen tutuklu bulunan **Abdullah Savaşçı** adlı kitapçının suçu nedir? Roja Welat gazetesinin klişesi basılmış boş bir kâğıdın üzerinde bulunması...Matbaada basım artığı olan bu boş gazete parçasına kitaplar sarılmıştı.. Dünyanın neresinde bu yüzden insanlar tutuklanıyor?. Maden'de **Rıfat Sefalı** adlı yurttaş neden tutukludur? Roja Welat gazetesi evinde bulunduğu için...

Daha da önemlisi, geçende yapılan **Kanatlı-78** tatbikatı neyin nesiydi? Tüm dünyanın gözleri önünde, pervasızca yapılan bu manevra Kürt halkını, çoluk-çocuk demeden yoketmeye yönelik bir prova değil miydi?

Evet, bütün bunlar, Ecevit'in deyişiyle «modası geçmiş baskılar» dır. Ama bu baskıları kendi ülkelerinde bol-bol yapanlar, dönüp insan haklarından, başka ülkelerdeki sömürgecilik ve ırkçılık uygulamalarına karşı olmaktan dem vururlarsa buna kim inanır? Ve bundan daha ikiyüzlüce birşey olur mu?

İsveç'te Göçmenlerin ve Azınlıkların Eğitim Sorunları

İsveç Kürt İşçi Derneğince hazırlanan bu yazı, İsveç'te Laponların ve göçmenlerin eğitim sorunlarının çözümü çabalarına ilişkindir. Bu yazı, ırkçı-asimilasyoncu bir eğitimin yürürlükte olduğu Türkiye'de, yararlı olabileceği düşüncesiyle TÖB-DER 4. Genel Kuruluna, bir örneği de dergimize postalanmıştır.

Yazı, bir yandan, eğitim sorununa ilişkin olarak İsveç burjuva demokrasisi ile Türkiye'deki baskı rejimi arasındaki büyük farkı ortaya koyarken, diğer yandan, dile ve kültüre ilişkin sorunların İsveç gibi gelişkin burjuva demokrasilerinde bile tam bir çözüme ulaştırılamadığını, kapitalistlerin, ulusal azınlıkların kültür sorununa da ticari amaçlarla baktığını; sorunun gerçek ve tam bir çözümünün ancak sosyalist toplumlarda mümkün olduğunu ortaya koyuyor.

Yararlı olacağı kanısıyla bu araştırmayı okurlarımıza sunuyoruz. Yazının son üç sayfası, günümüzde İsveç'teki Laponca eğitime ilişkin ayrıntıları kapsadığından, o üç sayfayı çıkardık.

Özgürlük Yolu

Kendisini batının «Özgür» ülkelerine yakıştıran ve şu andaki iktidarın başbakanı Bülent ECEVİT, özellikle iskandinavya ülkelerinden «Özgür ülkeler», «Adalet ülkesi» diye söz ediyor. Son İskandinavya gezisinde de bu sözlerini tekrarladı.

Ecevit'in İskandinavya ülkelerine duyduğu bu sempatinin, bir anlamda hükümetinde yansıması gerekirken şovenizmin batağına her gün daha fazla battığını görüyoruz. Burada demek istediğimiz şu; İsveç, burjuvazinin demokrasi sınırlarını en geniş tutabildiği bir kapitalist ülkedir. Yani İsveç bazı sivri zekalıların tekrarladığı gibi sosyalist bir ülke değildir. Ayrıca İsveç Sosyal Demokrasisi sosyalizmi kurmayı da amaçlamıyor. Yalnız işçi sınıfının uzun bir tarihi mücadelesi, ülkenin diğer sosyo-ekonomik koşulları, bir takım ülkelerin beceremediği reformların gerçekleştirilmesi imkanını yaratmıştır. Bu küçük fakat güçlü emperyalist ülke, bir dizi ülkenin birinci ve ikinci dünya savaşları sırasında çektiği acıların üzerine ticaret korsanlığı

yaparak korkunç kârlar vurmuş, zamanla büyük emperyalist güçlere rakip duruma gelmiştir. Mülkiyetin % 95'i özel ellerdedir.

Biz burada bunları anlatmak durumunda değiliz, bizi bazı olayların üzerine gitmeye zorlayan bir durum var. Sözcülüğünü yaptığı ülkede 10 milyonun üzerinde kürt yaşarken, bu halkın varlığını inkâr ederek, asimilasyon ve zaman zaman kırım politikası güden Ecevit' in şoven yapısının yanı sıra, İsveç'teki birkaç bin Kürt işçisine —hangi temele dayanırsa dayansın— okullarda haftanın belli saatlerinde kendi dilini öğrenebilmesi imkanının verilmesi arasındaki fark sözkonusudur.

Bu noktadan hareket ederek, İsveç'teki göçmenlere ve yerli Lapon halkına uygulanan eğitimin bilinmeyen yanlarını verirken 24 Temmuz tarihinde toplanan TÖB-DER genel kongresine yararlı olabilecek düşüncesiyle araştırmamızın bir nüshasını kongrenize sunuyoruz.

Amaç İsveç eğitim sistemini bir model olarak sunmak değildir. Biz halkımıza uygulanan sömürgeci politikayı tümden reddediyor ve bunu demokratik olmanın vazgeçilmez bir unsuru sayıyoruz. Ancak sosyalist bir eğitimin Türkiye'deki tüm halklara gerçek kişilik kazandıracağı açıktır. Araştırmamıza bu açıdan yaklaşılmasını istiyor ve Devrimci Öğretmen Örgütü TÖB-DER'e başarılı bir kongre diliyoruz.

İSVEÇ'TE YABANCILAR

İlk olarak, 1930 yılında İsveç'e gelen göçmenler, İsveç'ten göç eden göçmenlerin sayısını aştı.

İsveç'in ikinci emperyalist savaştan kârlı çıkmasının sonucu olarak, İsveç iş piyasasının ihtiyacı olan yabancı işçilerin yanında mülteci grupların da İsveç'e akın etmesi, İsveç'i bir göçmen ülkesi haline getirdi.

1950 yıllarında AMS (İş Piyasası İdaresi) aracılığıyla İsveç'e yabancı ülkelerden düzenli olarak işçi akımı başladı. İş gücüne ihtiyacı olan büyük sınai işletmeler, AMS'a müracaat ederek yabancı işçiye olan ihtiyaçlarını temin ediyorlardı. 1951 Cenevre Kongresinin altını imzalayan İsveç'in «cömert mülteci kabul etme siyaseti», demokratik yanı ile birlikte, İsveç'in yabancı iş gücüne olan ihtiyacı ile açıklanabilir. O zamandan bu güne kadar İsveç'e en az 55.000 mülteci alınmıştır.

1966 senesinden sonra, ekonomik durumun pek parlak olmayışı, İsveç'i, İskandinavya'nın dışından gelen yabancı işçilere karşı «düzenli göç» politikası uygulamaya zorladı. Yani, yabancı işçilerin İsveç'e gelmeden önce, kendilerine çalışma ve oturma izni temin etmeleri gerekiyordu.

Emperyalizmin girmiş olduğu bunalıma bağlı olarak ekonomik krizin derinleştiği son 10 yıl içerisinde, işsiz sayısının artması, İsveç'in «cömert mülteci alma siyaseti»ni alt üst etti.

1978 yılı başlarında yapılan açıklamaya göre İsveç'te 700.000 civarında yabancı uyruklu yaşamaktadır. Bu yabancılar 130 ülkeden gelmektedir.

İsveç'te, göçmen sayısının ve özellikle de milliyetlerin bu kadar çok oluşu, toplumda, çeşitli sektörlerin önemli tedbirler almasını gerektiriyor. Biz burda, İsveç'te yaşayan göçmenlerin eğitim sorunu ile ilgili tedbirleri sunacağız.

İsveç'te yabancı sorununun başlamasından bu yana, yabancıların sorunları ile ilgili olarak birçok kez çeşitli reformlara başvurulmuştur. Ancak, bütün bu reformlar mevcut kapitalist sistemin yapısı gereği hiç bir çözüm getirmemiş ve eğitim sorununda yapılan birçok reform başarısız kalmıştır.

İSVEÇ'TE OKUL SİSTEMİ

Ana Okulu:

Tüm çocuklar, altı yaşını doldurdukları yılın güz döneminden itibaren ana okuluna gitme hakkına sahiptir. Sözgelimi dil ile ilgili nedenlerle, gelişebilmesi için özel destek ve yardıma gereksinme duyan çocuklar, ana okuluna daha küçük yaşta iken de başlayabilirler.

Temel Okul:

İsveç'te gidilmesi zorunlu olan okula temel okul denir. Her çocuk bu okulu bitirmekle yükümlüdür. Temel okula, yedi yaşını doldurduğu yılın sonbahar mevsiminde başlanır. Ve okul 16 yaşını doldurduğu yılın ilkbahar mevsiminde bitirilir.

Temel okul dokuz yıl olup üç aşamaya bölünmüştür. En küçük öğrenciler üç yıl ilk aşamaya giderler. 4., 5. ve 6. sınıflara orta aşama adı verilir. 7., 8. ve 9. sınıftaki öğrenciler ise yüksek aşamaya gitmektedirler. İlk ve orta aşamada, derslerin çoğuna sınıf öğretmeni denilen bir tek öğretmen girer. Yüksek aşamada da derslerin çoğunu sınıfın tüm öğrencileri birlikte görürler ama bazı ders ve kursları, ana babalarına da danışarak öğrenciler kendileri seçerler. Yüksek aşamanın her öğretim yılında değişik derslere ayrı ayrı öğretmenler girer. Ana dil öğretmeni de diğer derslerde ve anadilde ders verir.

Lise:

Temel okul sonrası öğrenim isteğe bağlıdır. Bununla birlikte temel okulu bitirmiş olanların çoğu lise ve dengi okullara girerek öğ-

renimlerine devam ediyor. Liselerde, yedisi sosyal, üçü ekonomik ve onüçü teknik-fen bilimsel olmak üzere yirmi'ye yakın öğrenim dalı arasından seçim yapılabilir. Ayrıca özel kurslarda vardır.

Lisedeki dallarda onbeş'e yakını doğrudan doğruya mesleğe yöneliktir. Bu dallardaki öğrenim iki yıl sürer.

Seçilen dala göre öğrenim süresi iki ile dört yıl arasında değişir. Lise öğreniminden sonra üniversite ve yüksek okullarda öğrenime devam edilebilir.

Lise ve dengi okullarda, göçmen öğrenciler için özel başlangıç kursları düzenlenir. Bazı belediyeler yaz aylarında da bu tür kurslar düzenler. Başlangıç kurslarında öğrenciler tek tek ele alınır ve lisede yapacakları öğrenime hazırlanırlar.

GÖÇMEN ÇOCUKLARININ EĞİTİM DURUMU

Ana Dili Öğrenmek Neden Önemlidir?

Göçmen çocukları aileleri içerisinde bir dil, İsveçli arkadaşlarıyla başka bir dil konuştukları için, onların ana dillerini geliştirebilmeleri, İsveçli çocuklara kıyasla daha zordur.

Ana dil sadece küçük yaşta öğrenilmez. Dil öğrenmek ömür boyu süregiden bir işlemdir. Bir dil, konuşulanların dinlendiği ve bu dilde konuşulduğu zaman boyunca gelişme gösterir. Yani çocuk okula başladı diye dil öğrenme işi bitmiş sayılmaz. Bu yüzden göçmen çocuklarının İsveç'çe öğrenime başlamalarından sonra da ana dillerinden alıştırma yapma ve ana dillerini geliştirme konusunda yardım görmeleri özel bir önem taşır.

Bir insan, ancak, ana dilini korkusuzca kullanabildiği ve bu dilde kendini güven içinde hissettiği andan sonra yeni bir dili iyi öğrenebilir. İnsan bir dil biliyorsa, başka yeni bir dil öğrenmekte daha kolaylaşır. Ama ilk dili, yani anadilini iyi bilmeyen bir insana, sadece İsveç'çe öğrenmesi için yardım ediliyorsa, bu kişinin öğreneceği İsveç'çe çoğunlukla, sözcük hazinesi yönünden fakir ve yüzeysel bir dil olur. Bir insanın gelişebilmesi için dil şarttır ve ayrıca insanın kendi kültürünü koruma ve geliştirebilmesi de dil yardımı ile mümkündür.

Tüm göçmen çocuklarının, anadillerini kullanıp Geliştirmek için sadece evde değil, ana okulu ve temel okulda da yardım görmesi bu yüzden bu denli önem taşımaktadır.

Ana Dil Eğitimine Kimlerin Hakkı Vardır?

İsveç Parlamentosu «İsveç'çe dışında bir dilin canlı bir rol oynadığı aile çevrelerinden gelen» tüm çocuklara, ana dillerinde alış-

tırmalar yapma ve ana dil eğitimi göreme hakkı tanımıştır. Bu kararda, göçmen ailelerin çocukları ve İsveç'te dil yönünden azınlık gruplarına bağlı çocuklara, şayet aile ana dilini koruyor ve bu dili günlük yaşamında kullanıyorsa, ana dillerinde eğitim verilmesi anlamını içermektedir.

İki Dil Bilmek Önemli Bir Erek:

Göçmen çocuklarının, yetişkinlik çağlarında İsveç kültürüne ne derece uymak ve kendi gruplarının dillerini, örf ve adetlerini ne derece korumak istedikleri konusunda karara varabilmeleri için iki dil bilmeleri çok önemlidir. İki dil bilen kişiler yetiştirmek, göçmen eğitimlerinin önemli bir ereği durumuna gelmiştir.

Parlamento 1976 ilkbahar mevsiminde göçmen çocukları ve gençlerine, ana dillerini korumak ve geliştirmek konusunda daha geniş olanaklar verilmesini kararlaştırdı.

Ana Okulunda Anadil Alıştırmaları:

Ana okulunda anadil alıştırmaları, ilk elde, çocukların kendi dillerini konuşan başka çocuklarla beraber olması anlamını taşımaktadır. Aynı zamanda çocuklar kendi dilini konuşan yetişkin kişilerle de ilişki kurma olanağı bulurlar. Anadil alıştırmaları ana okulu çalışmalarının bir kesimidir. Anadil öğretmeni çocuklara yardım eder ve onlara anadillerini sevdirir.

Çocuğun anadil alıştırması yapıp yapmamasına ilişkin kararı velilerin kendileri verir.

İsveç'çe Destek Eğitimi:

Okulda, İsveç'çe dilini iyice bilmeyen tüm öğrenciler, gereksinme duydukları zaman boyunca, İsveç'çe destek eğitimi görürler. Destek eğitimi hem temel okulda hem de liselerde düzenlenir.

Okullarda kullanılan dil İsveç'çe olduğundan İsveç'çe destek eğitimi göçmen öğrenciler için büyük bir önem taşır. Bu eğitim çocuğun, daha yüksek sınıflardaki derslere ve eğitimlere katılması için gereken zemini hazırlar. İsveç'çe bilmek aynı zamanda çalışma hayatına atılabilmenin de koşullarından biridir.

Okul gerekli görüyorsa, öğrenci, İsveç'çe destek eğitimine katılmak zorundadır.

Anadilde Yol Gösterme:

Anadilde yol gösterme, öğrencinin, değişik derslerde kendi anadilinde yardım görmesi anlamını taşır. Öğrenciye aynı anda, İsveç'çe ders kitaplarını ve ödevleri anlama konusunda da yardım edilir. Ana-

dilde yol gösterme, öteyandan, öğrencilerin anadillerini daha iyi öğrenmeleri konusunda da ayrı bir destektir. Okul, öğrencinin derslerinin üstesinden gelebilmesi için yol göstermeye gereksinme duyduğu kanısına vardığı taktirde, öğrenci, bu derslere katılmak yükümü altına girer.

Eğitim Nasıl Düzenlenir?

Anadil alıştırmaları ve derslerinin hangi biçimde düzenleneceği konusunda karar vermek, belediyenin işidir. Karar verilirken belediye, birçok değişik etkeni göz önünde bulundurmak zorundadır. Verilecek karar, her dil grubunda kaç çocuk bulunduğu ve isteğe bağlı bu anadil alıştırmaları ve anadil eğitimine kaç çocuğun katılmak için baş vurduğu gibi etkenlere bağlı olarak değişir. Çocukların yaşları ve anadildeki bilgi düzeyleri de planlama çalışmalarını etkiler.

a — **Ana Okulu:**

6 yaşındaki göçmen çocukları ana okulunda anadil alıştırmaları yapabilirler. Bazı belediyeler daha küçük çocuklara da bu olanağı sağlamaktadır. Göçmen çocukları bazen, hem çocukların hem personelin aynı dili konuştuğu, tek dil kullanılan ana okullarına gidebilirler. Bu tür okullarda çocuklar, haftada birkaç kez gelen bir anadil öğretmeninin yönetimi altında anadil alıştırmaları yaparlar.

b — **Temel Okul:**

Temel okula giden tüm çocuklar «Normal bir İsveç sınıfına» kaydolurlar öğrencilerin çoğu kendi normal sınıfına gider ve gereksinme duyuyorlarsa İsveç'çe destek eğitimi ve öteki derslerdeki zorlukların çözümü için kendi anadillerinde yardım görürler.

Aynı sınıfa giden öğrenciler arasında aynı dil grubundan çok sayıda öğrenci varsa okul, karma sınıflar (Sammansatta klasser) düzenleyebilir. Böyle bir sınıfta bir grup göçmen öğrenci, İsveçli öğrencilerden oluşan bir grupla birlikte ders görür. Anadil öğretmenleri ve İsveçli öğretmenler dersleri ortaklaşa planlayıp yürütürler.

Derslerin bir kısmı tüm öğrencilerle birlikte yapılır. Anadil dersi ve anadilde yapılan öteki dersler anadil öğretmeni tarafından verilir ve öğrenci böylece normal İsveç sınıfında göreceği eğitimden daha fazla anadil eğitimi görmüş olur.

Aynı sınıfta ve aynı dil grubundan olan göçmen öğrencilerin sayısı yeterli olursa belediye hazırlık sınıfları (Förberedelse klasser) düzenler, ki bu sınıflarda, eğitimin büyük bir kısmı anadilde yürütülür. Belediye, aynı dil grubundan olan öğrencileri tek bir okulda toplayabilir. Bu da bazı göçmen öğrencilerin, evlerinin en yakınında

olan okula gidememelerine yol açar. Ama buna karşın öğrenciler, ana dillerinde daha çok ders görme olanağı elde ederler.

İSVEÇ'TE KÜRTLER

1965 yıllarından sonra İsveç'e gelmeye başlayan Türkiyeli işçilerin önemli bir kısmını Kürtler oluşturuyordu. Günümüzde. İsveç makamları, İsveç'te yaşayan Kürtlerin sayısı ile ilgili herhangi bir istatistik yapmamıştır.

Ancak 1977 senesinde **Lidingö Stads Bibliotek** (Lidingö Şehir Kütüphanesi) ile İsveç - Kürt işçi derneğinin yapmış olduğu «Kürtler ve kütüphane» adlı araştırmada, İsveç'te 3000 civarında Kürd'ün yaşadığı açıklanmaktadır.

Belirtmek gerekir ki bu Kürtlerin çoğunluğu, Osmanlı imparatorluğu döneminde Kürt direniş hareketleri sırasında Orta Anadolu'ya sürgün edilen Kürtlerden oluşmaktadır. Diğerleri ise Kürdistanlı öğrenciler ve Kürdistan'ın Irak işgalindeki parçasından gelen siyasi mültecilerdir. Kürtlerin büyük kısmı, Stockholm ve çevre belediyelerde diğer önemli bir kısmı ise Uppsala şehrinde oturmaktadır. Bunun yanı sıra sinai merkezleri olan Göteborg ve Malmö'de az sayıda Kürt vardır.

Kürtlerin sosyal ve kültürel sorunlarının önemli olduğu yer Stockholm ve çevresidir. Biz burda konumuz gereği sadece Kürt çocuklarının İsveç okullarındaki sorununa kısaca değineceğiz.

İSVEÇ OKULLARINDA KÜRT ÇOCUĞUNUN DURUMU:

İsveç'te yabancılar için hazırlanan eğitim olanaklarından kısmen Kürt çocukları da yararlanabilmektedir. Burada kısmen derken, İsveç burjuvazisinin, Kürdistan'ı sömürgeleştiren ülkelerle kurduğu çıkarcı ticaretin, Kürt halkının demokratik haklarına tercih edilmesidir. Bu yüzden, bu konuda hükümetin çabaları yoktur. Ancak bazı Kürt ailelerinin çocuklarına Kürtçe eğitim yapılmasını istemesi ile Kürtçe anadili eğitimi haftada 2 saat olmak üzere hazırlandı. Ayrıca Kürtçe destek dersleri verilmeye başlandı. Eğitimin düzenli yürütülebilmesi, konsolosluğun veliler üzerinde baskı uygulamaları sonucu önemli bir meyve veremedi. Şüphesiz bu işin yürütülebilmesi için, verilerin. demokrat Kürt ve Türk öğretmenlerin ortak çalışması zorunluluğu doğuyor.

Şu anda Stockholm'e bağlı 4 belediyedeki (Stockholm, Huddinge, Botkyrka ve Handen) okullarda Kürtçe anadili dersleri yürütülmektedir. Ayrıca 3 ana okulunda, Kürt çocukları Kürt eğitmenler tarafından kendi dilinde eğitilmektedir.

İSVEÇ'TE LAPONLAR

Kökenleri hakkında değişik görüşler olmasına rağmen, Laponların bütün Finlandiya ve Kuzey İskandinavya'nın yerli halkı olduğu önemli sayıda araştırmacı tarafından kabul edilmiştir.

Bölgede binlerce yıl yaşayan Laponlara zamanla değişik isimler verildi. İlk sefer Lapp ismi 1200 yıllarında yazılı olarak kullanıldı.

Günümüze kadar Laponların sayılarında önemli ölçüde azalma oldu. Dünya da şu anda 50.000 civarında Lapon olduğu tahmin ediliyor. İsveç, Norveç, Finlandiya ve Sovyetler Birliği'nde oturan Laponların 35.000'i Norveç, 20.000'i İsveç, 3.000'i Finlandiya ve 2.000'i Sovyetler Birliği'nde yaşıyor. Binlerce yıl geyikçilik ve avcılıkla uğraşan Lapon halkı, çevredeki güçlerin saldırıları ve daha sonraki sömürgeci güçlerin bölgeye nüfuz etmesiyle Lapon dili ve kültürü baskı altına alındı. Daha sonraları asimilasyon politikası değişik ölçüler içerisinde devam etti.

Sovyetler Birliği'nde Ekim Devriminden önce Laponyarus ve Norveç tacirlerinin pazar alanı iken, Ekim Devriminden sonra özellikle 1929-36 döneminde Lapon halkı önemli haklara kavuştu.

1940 yılında kollektivize çalışmaları bitip, küçük kolhozlar büyük kolhozlar halinde birleştiler. Şu anda 4 Lapon kolhozu vardır. Kolhozlardaki en önemli üretim hâlâ geyikçilik olup balıkçılığa da devam edilmektedir. Bununla birlikte süt, et üretimi, tahıl, patates, soğan ekimi ve transport endüstrisi geliştirildi.

1920 yıllarında, özellikle ikinci dünya savaşından sonra devlet ve kolhozların ekonomik yardımı ile, merkezi ısıtma tertibatlı ve banyolu büyük, rahat evler yapıldı. Elektrik sorunu tamamen çözüldü.

İlk sefer Laponlar 1933 yılında yazılı dillerine kavuştular. Daha sonraları çok sayıda Lapon okulları kuruldu. (1)

Laponca Fin-Macar (Finsk-Ugrisk) dil grubuna aittir. Geyikçilik ekonomik yaşantının temelini teşkil ettiği için Lapon dilinin dörtte birini oluşturuyor. Ayrıca kar üzerinde tuzak kurularak av yapıldığı için, karın ve hava durumunun çok ayrı isimleri vardır. (2)

Bol kunduz, sincap kürklerinin bulunuşu yüzünden bölge sık sık değişik halklar tarafından işgal edilmiştir. İlk sefer **Birkarlar** bölgeyi kendi aralarında bölüp, buna karşı İsveç'e vergi olarak hayvan kürkleri verdiler. Daha sonraları İsveç bu işi tamamen kendi eline aldı.

1595 yılında Tevsina'daki anlaşma ile İsveç-Rusya sınırı çizildi ve bu anlaşmaya göre Finlandiya Laponlarının sadece İsveç'e vergi

(1) SAMERNA ett folk i fyra länder (Laponlar, dört ülkede bir halk)
(2) SAMERNA (LAPONLAR) Ruong İsrael

vermesi kararlaştırıldı. 1751 yılında Strömstad şehrinde İsveç-Norveç sınırının çizilmesi ile Lapon toprakları iki ülke arasında bölündü.

1200-1500 yılları arasında İsveç ve Finlandiya'nın sahil ve nehir bölgelerine 1700-1800 yıllarında Laponya'ya sömürgeci yayılması. sömürgeci güçlerin amacına uygun tarıma dayalı ekonomiyi getirirken onunla birlikte balıkçılık, avcılık ve geyikçilikle uğraşan Laponlar arasına da çelişki getirdi. Balıkçılığa ve avcılığa dayalı Lapon ekonomisi sadece geyikçiliğe terkedildi. Buna göre bölge hem tarıma hem geyikçiliğe yetecekti. Aradaki çelişkiyi uzlaştırmak için tarımla uğraşan köylülerin avcılık ve geyikçilik bölgelerine geçmeleri, geyikçilerin tarıma zarar vermemeleri kaydı getirildi.

Daha sonra sömürgeci talan politikası için geliştirilen tarımcılık, hükümetin özel imtiyazları ile korundu. Bölgeye yerleştirilen köylülerden 15 yıl vergi alınması, askerlikten muaf sayılma ayrıcalıkları ile asimilasyon hızlandırıldı. 1800 yıllarında coğrafi şartların elverdiği ölçüde tarımcılık geliştirildi. Lapon olmayan köylü, ticaret adamı ve diğer meslek grupları mensuplarıyla, Laponlar arasındaki farklılık, Laponların ekonomik durumlarını kötüye gidişi ile bağımlılık ilişkileri getirdi.

1886-1898-1923 yıllarında kabul edilen «Renbeteslag» ile kimlerin geyikçilik yapacağı tesbit edildi. Fakat güçlü İsveç şirketleri büyük maden ocakları, orman sanayi, su enerjisi tesisleri Laponya'yı bir sömürü alanına getirdi. Bölgenin ekonomik-sosyal yapısı tekelci kapitalizmin istediği gibi şekillendirildi. Lapon halkı kendi geleceğini tayin hakkından yoksun bırakıldı.

Diğer Durumlar:

İlk sefer 1950 yılında İsveç Radyosu Laponca, Norbotten radyosundan program yaptı. Daha sonra Kiruna'da «Same Radion» (Lapon radyosu) lokal redaksiyonu kuruldu. 1966 yılında pazartesi-cuma günleri sabah ve cuma günü akşamları aktüel magazin programı verilmeye başlandı. 1963-64, 1964-65 yıllarında radyodan Sami-giella isimli Laponca kursları verildi. Günümüzde 30 dakika Laponca haber ve haftada 15 dakikalık eğlence programı yapılıyor.

1 Temmuz 1973 yılından itibaren «Nordiskar Radet» Kiruna lokal redaksiyonu. İsveç, Norveç ve Finlandiya'da aynı anda ortak yayınlanmak üzere 15 dikaklık bir magazin programı yapmaya başladı. Program harcamaları bu üç ülkede radyo şirketleri arasında eşit şekilde bölünür. 1964 yılında «Nordiska Samarbetet» (Kuzey İşbirliği) vasıtası ile Trömsö'de Laponca program hazırlanmıştı.

1968 yılında bu üç ülkenin radyo şeflerince, kuzeyde Laponlar için ortak radyo programı teklifine uygun olarak 1974 yılında, yeni

bir çalışma grubu ile Laponların ortak kültürü göz önüne alınarak ortak bir radyo ve televizyon programının yapılması teklif edildi. Bu teklifin uygulanması halinde yatırım masrafının 6,1 milyon kron ve yıllık işletme masrafının 2,4 milyon kron olacağı tesbit edildi. Radyo şefleri böyle bir teklifin gerçekleşmesi halinde masrafın kuzey Lapon konseyinde temsil durumuna göre Finlandiya 3/12, Norveç 5/12 ve İsveç 4/12'sini ödiyecekti. Teklife uygun olarak İsveç radyosu, hükümete 1976-77 mali yılında kuzey ortak prodüksiyon merkezi için 2 milyon kron yatırım ve 800.000 kron işletme masrafı talep etti. (3)

Yukarıda sözü edilen proje çalışmaları; radyo ve televizyon şirketinin yeni bir ticari amaç için açıldığının delilidir.

Serbest ticaret kuralının geçerli olduğu kuzey ülkelerde kurulacak bu kuzey sateliti, güçlü ülkenin diğer ülkelerde kültürel etkinliğini kurma ifadesi olup, özel radyo-televizyon şirketlerinin kâr amacına dayalıdır. Burada Laponlar için yapılacak programları bu ekonomik ve kültürel ilişkiler çerçevesinde görülmesi gerekir.

Yukarıda kuzey ülkelerinde kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ile kurulan ortak örgütlerden Nordiska radet, Lapon etnik yapısının korunması için Lapon örgütlerine ekonomik yardım yapılması kararlaştırıldı.

1956 yılında İsveç, Norveç ve Finlandiya delegelerinden oluşturulan kuzey Lapon konseyi «Nordiska samerad» Lapon halkının ortak menfaatlerini korumak adı ile kuruldu. Her ülkenin delegeleri konseyde bir milli seksiyon oluşturuyor. Programın 8'inci maddesi, Lapon halkının ekonomik-sosyal ve kültürel gelişmesi için ekonomik yardım yapılmasını öngörüyor.

Ayrıca örgüt, Lapon sorununu aktüel hale getirmek için 1974 yılından itibaren konferanslar verilmesini kararlaştırdı. Örgüt yöneticilerinin çoğu Laponlardan oluşuyor. Fakat ekonomik imkanlarının kısıtlı olması nedeni ile örgüte ekonomik yardımın yapılmasını ve konseyin teklifi ile bağlı bulundukları ülkelerin hükümetlerince bir fon oluşturulmasını istiyorlar. Laponlar kuzey konseyi ve kuzey bakanlar konseyinde temsil edilmeyi de istiyorlar.

Lapon halkının demokratik haklarının tanınmasında önemli bir rol oynayan Lapon örgütleri, İsveç hükümetinden çalışmalarını yürütmek için ekonomik yardım alıyor. Bu örgütlerin en büyüğü Svenska samernas riskforbund (İsveç Lapon federasyonu) 44 Lapon köyü ve 12 örgütten oluşuyor. Federasyonun amacı tüzüğün birinci maddesine göre İsveç'teki Lapon halkının ekonomik, sosyal idari ve kültürel menfaatlerini korumayı amaçlıyor. Örgütün **Samefolket** (La-

(3) SAMERNA i Sverige (İsveç'teki Laponlar) Sou 1975 : 99

pon halkı) isimli bir aylık dergisi vardır. Dergi genellikle Lapon kültürünün asimile edilmesine karşı, Lapon geleneksel kültürünün korunması için eleştirici yazılar yayınlıyor.

İSVEÇ'TE LAPONCA EĞİTİM

İsveç kralı IX. Karl döneminde, sömürgeci amaçlarla Laponya'ya yapılan ekonomik yatırımların yanı sıra, bu statüyü pekiştirmek için kurulan örgütlerin arasında eğitim önemli bir yer tutar. Bu dönemlerde bir kısım Lapon çocukları Upsala şehrine zorla götürülüp papaz yetiştiren okullara yerleştirildi. Sonraları eğitim daha verimli olması için 1632 yılında eğitim Laponya'da Lycksele şehrinde yapıldı.

1700 yıllarında hristiyanlık dininin daha da yaygınlaştırılması çabaları ile 1723 yılı kararnamesi «Laponya'daki bütün ana kiliselerin yanında bir okul kurulacak» diyordu. Yatılı olarak sürdürülen eğitim öğrencilerin okul döneminde sonra bölgelerine hristiyanlık öğretilerini taşımalarını amaçlıyordu.

1900 yıllarında Laponya'da 5 ayrı okul tipi vardır. Lapon halk okulu, Kateket Skolar (Papaz Okulları), kış kursları genel halk okulları ve misyon okulları. 1913 yılında «Göçebe Lapon çocuklarına mümkün olduğu kadar iyi eğitim vermenin imkanlarını hazırlamak» adıyla bir reform yapıldı. 1962 yılında parlamentonun kararına uygun olarak Gallivare'de Lapon çocukları için Högstadium (Şimdiki 9 yıllık temel okulların son 3 yılı) açıldı. Önceleri, İsveç'teki göçebe okullarında okutulan göçebe bilgisi dersi daha sonra Lapon diline bağlanıp Lapon dili ve kültürü dersi ismini aldı. Ayrıca reforma göre Lapon halkının kültürü ve pisikolojik birliğine saygı gösterilecekti.

Günümüzde İsveç'te 1-6 sınıflar için 7 ve 7-9 sınıflar için bir Lapon okulu vardır. Ayrıca 1975 yılında Umea Üniversitesinde Lapon kürsüsü kuruldu.

Dört ülke arasında bölünmüş Lapon halkının eğitim sorunu diğer konularda olduğu gibi en adil bir şekilde Sovyetler Birliğinde çözüldü. Devrimden önce tamamen analfabet (Okur-yazar olmayan) Lapon halkı devrimden sonra tamamen okur-yazar hale getirildi. Leningrad şehrindeki merkezi enstitüde kadın ve erkek olmak üzere Laponca öğretmen yetiştirildi. Laponca ve Rusça dilinin daha sonraları merkezi olarak birlikte diğer yüksek okullarda yürütülmesi ile Lapon halkının dili ve kültürünü araştırma imkanı doğdu. Kuzey Sibirya'da bu halktan ilerici bilim adamları yetişti. Kendi araştırmaları sonucu bunlar, Lapon halkının kültürünü geliştirip zenginleştiriyorlar. (4)

Hazırlayan : İsveç Kürt - İşçi Derneği

(4) SAMERNA (Laponlar), Ruona İsrael

KÜRT HALKININ KÜLTÜRÜ

Genç Sosyalist gazetesinin isteği üzerine arkadaşımız Baran tarafından hazırlanan bu yazı, Genç Sosyalist'in 24-28. sayılarında yayınlandı. Okurlarımızın tümünün onu okuma olanağı bulamadıklarını düşünerek, Kürt halkının kültürüne ilişkin kısa ama derli-toplu bilgileri içeren bu yazıyı ayrıca yayınlamakta yarar gördük.

Ö. YOLU

Ülkemizde, çok değil 8 - 10 yıl öncesine kadar Kürt kültüründen sözeden böyle bir makale yazılsaydı, yalnız kültür sorunları üstüne sınırlı bilgisi olan kamuoyunda değil, geniş aydın çevrelerde de böyle bir yazı garip karşılanabilirdi. Çoğu kişi «böyle bir kültür de mi varmı?» diyebilirdi. Çoklarına göre, Kürt denen insanlar Türkiye'de de var, ama bunlar neyin nesi, orası pek belirsiz... Çünkü uzun yıllardır ki Kürt halkının varlığı yadsınmış; böyle bir halkın, dilin, tarihin, kültürün olmadığı söylenmiş.. Bu halkın varlığını inkâr için akla gelen, gelmeyen saçmalıklar bilim, tarih, kültür adına ileri sürülmüş. Öyle olunca da geniş halk kitlelerinin yanısıra aydın sayılan çevreler bile bu türden yanlış bilgilerle şartlanmışlar.

Ama besbelli, resmi çevreler hâlâ onu yok sayadursunlar, böyle bir halk var. Resmi çevrelerin tutumu ise sadece gülünç. Onlar, işlerine gelmeyen gerçekleri yok sayabilirler, Türkiye'de sınıfların varlığını yok saydıkları gibi... Ama Türkiye'de sayısı on milyonu bulan bir Kürt halkı var. Bu halk Türkiye sınırlarının ötesinde, Batı İran'da ve Kuzey Irak'ta da yaşıyor. Kürdistan onların binlerce yıldan beri yaşadıkları ülke. Tüm halklar gibi onun da, bu binlerce yıla dayanan bir dili, tarihi, kültürü var.

Ne var ki bu dilin, tarihin, kültürün tanınmasına pek olanak verilmedi. Kürt halkı, özellikle son birkaç yüzyılda ağır bir baskı altında yaşadı. Son yarım yüzyılı aşkın dönemde ise, Türkiye, İran ve

Irak'ta ulusal devletler gelişirken, ulusal kültürler boyverirken, Kürt halkının kültürü daha da ağır bir baskı altına alındı; bu kültürün gelişip serpilmesine olanak verilmedi, hatta yer yer Kürt halkının kültür eserleri yokedildi.

Bir halkın kültürüne karşı bu tutum hiç bir biçimde onaylanamaz. Bu, yalnız o halka yapılan bir kötülük değil, genel olarak tüm insanlığa yapılan bir kötülüktür, ilkel bir tutumdur. Çünkü her halkın kültürü insanlığın ortak kültürünün bir parçasıdır, insanlık kültürüne bir katkıdır. Her halkın kültürü, daima başka kültürlerden de esinlenerek, beslenerek, o halkın yaratıcı gücü ile zenginleşerek oluşur ve başka kültürleri etkiler, besler, zenginleştirir. Kürt halkının kültürü, aynı zamanda Ön Asya'nın ve Anadolu kültürünün bir parçasıdır, bir ürünüdür.

Tarih boyunca Anadolu'da pekçok kavimler yaşadılar. Anadolu'dan pekçok kavimler gelip geçti ve izler bıraktılar. Hititler, Asurlar, Sümerler, İyonyalılar, Romalılar, Persler, İskitler, Medler, Araplar, Ermeniler, Moğollar, Türkler ve daha başkaları... Kürtler ise binyıllar boyu Dicle - Fırat bölgesinin sakinleri oldular. Anadolu uygarlığında, hiç kuşkusuz, tüm bu halkların payı vardır.

Anadolu'nun geçmiş uygarlıklarının kimi ürünleri bugün Türkiye'deki müzeleri süslüyor. Birçoğu ise yabancı ülkelere kaçırıldı. Kimi zaman ise bu ürünlere karşı hoyratça davranıldı. Örneğin İstanbul'da Beyazıt Meydanı yanındaki eski bir hamamın temel taşları arasında kırılıp konulmuş bizans heykelleri bunun somut bir örneği... Kürdistan'da ise buna benzer şeyler yakın döneminlerde bile yapıldı. Diyarbakır'daki bir umumi müfettiş, Kürt tarihinin köklerini kazıyacağım diye, Diyarbakır kale kapılarındaki paha biçilmez bazı tarihi yazıtları ve Silvan'daki bir dikili taşı kazıtmıştı...

KÜRT KÜLTÜRÜNÜN KAYNAKLARI

Kürt kültürünün kaynakları, bu halkın tarihi geçmişine bağlı olarak çok gerilere gidiyor. Gerçi Kürt halkının tarihi kökeni hakkındaki tezler değişiktir. Kimi tarihçiler, Milattan önce bin yılları dolaylarında Van gölü çevresinde güçlü bir uygarlık kurmuş olan Urartular'ı Kürtlerin ataları olarak kabul ediyorlar. Kimileri Kürtleri Med'lere dayandırıyorlar. Yunanlı Ksenofon'un **Onbinlerin Dönüşü** adlı eserinde sözünü ettiği dağlı halkın Kürtler olduğu genellikle kabul edilemektedir. Batılı kaynaklarda Kürt tarihi ve dili ile ilgili pek çok eser yayınlanmıştır. Eski Kürt tarihi hakkındaki bilgiler, tezler genellikle Asur, eski Yunan ve Arap kaynaklarına dayandırılıyor. Bu bölgede bulunan pek çok eser ve yazıt henüz gereği gibi araştırılmış değildir. Elde bulunanlar ve kazılar sonu elde edilecek yeni arkeolojik eserler, yazıtlar

ciddi bir bilimsel araştırmaya tabi tutulursa Kürt halkının tarihi ve kültürel kaynakları geniş çapta ve netlikte günışığına çıkabilir. Kuşkusuz, bunun için ciddi bilimsel araştırmalar gerekli. Kürt halkının tarihi, kültürü üzerinde ağır baskıların varolduğu bugünkü şartlarda bu olanaksız, ya da bu şartlarda yapılabilecekler son derece sınırlı.

Arap istilası döneminden sonra Kürdistan tarihi daha açıklıkla biliniyor. Milattan sonraki 10 - 12. yüzyıllarda Kürdistan'da Hasanveyh, Şeddadi ve Mervani Kürt devletleri kuruldu. Mervaniler Silvan, Diyarbakır, Mardin yöresinde egemenlik kurdular. Bu yörede onlardan kalan çeşitli tarihi eserler var. Şeddadilerin ise Van gölü ile Malatya arasındaki bölgede dikkate değer pekçok tarihi eser bıraktıklarına dair İslam Ansiklopedisinde (İslam Ansiklopedisi, Kürtler bölümü) bilgiler veriliyor. 12 - 13. yüzyıllar arasında Eyyübi Kürt hanedanlığınca kurulan Eyyübiler devleti ise, Güney Kürdistan'ın yanısıra, Suriye, Mısır ve Filistin'i kapsıyordu. Eyyübiler döneminde Şam, Kahire. Kudüs ve diğer birçok kentte cami, medrese, hastane gibi birçok ünlü eser yapıldı.

Son yıllarda Van yöresinde yapılan yeni kazılarda Urartulara ait pekçok yeni eser bulundu. Irak Kürdistanı'ndaki Hatra'da yapılan kazılarda ele geçen heykeller üzerinde yapılan araştırmalarda bunların eski Kürtlere ait olduğu ve bugün de Kürdistan'da yer yer hâlâ kendisini koruyan Yezidilik inancını temsil ettikleri anlaşıldı. Yezidiliğin kaynağı Zerdüşt dinine uzanmaktadır. Kürtler Müslümanlığı kabul ettikten sonra da bu inanç yer yer ya kendini korumuş, ya da yeni biçimlere ayak uydurmuştur.

Kürtler hakkında son derece yüzeysel, eksik bilgileri olan çoğu kişi bu halkı genel olarak günümüze kadar göçebe kalmış ve yeni yeni yerleşik olmaya başlamış sanmakta, onun kültürünü de göçebe kültürü sınırları içinde düşünmektedir. Oysa, Kürdistan'da hâlâ da göçebe, yarı-göçebe aşiretlere rastlansa ve bazı aşiretler son yarım yüzyılda toprağa yerleşmiş olsa bile, Kürdistan'da yerleşik hayat çok eskidir, binyıllar öncesine dayanmaktadır. Göçebelik, daha çok hayvancılığı başlıca yaşam aracı yapan kesimlerde sürmüştür. Kürdistan'da tarla tarımının ve el sanatlarının tarihi ise çok eskidir. Urartular'dan kalma su bentleri bunun en somut kanıtı. Buradaki birçok kentin, kasabanın tarihi milattan çok öncelere uzanıyor. Bazıları ise tarihi dönemler içinde yok oldular. Bu nedenle, Kürdistan'da uygarlık da daha ilk çağlarda gelişti. Diğer yandan, Kürdistan, Mezopotamya, eski Yunan, İran, Anadolu uygarlıkları gibi tarihin en eski ve ünlü uygarlıkları arasında yer alıyordu. Kaçınılmaz olarak en başta bu uygarlıklar tarafından etkilendi ve kendisi de onları etkiledi.

Yine Kürdistan ünlü göç yolları üzerinde yer alıyordu. Doğu'dan

Batı'ya, Batı'dan Doğu'ya gidenler, Büyük İskender. Daryüs, Timurlenk, Cengizhan ve ötekiler hep buradan geçtiler. Eski dönemlerde savaşlar, tüm yakıp yıktıklarının yanısıra bilgilerin, sanatların, ustalıkların da taşıyıcısı oluyorlardı. Cengiz'le Timur genel olarak yıkmakta yetindilerse de ötekiler genellikle işe yarar yollar, büyük tarihi anıtlar, hatta kentler bıraktılar.

Tarihin çok eski uygarlıklarına sahne olmuş Kürdistan bugün böylesine bir geriliğin içine düşmüşse bunda da şaşılacak birşey yoktur. Eski Mısır, Mezopotamya ve genel olarak Anadolu'da öyle olmadılar mı? Bir zamanlar Efes ve Bergama'da onbinlerce kişiyi alan açık hava tiyatroları vardı. Bugün ise zaman zaman böyle yerlere giden tiyatro grupları taşlanıyor... Tarihi gelişim düz bir hat izlemiyor elbet. Tarih boyunca, birçok köklü uygarlığın çeşitli etkenlerle yıkıntıya giderken dünyanın başka başka yerlerinde yeni uygarlıkların boy verdiği çokça görülüyor.

DİNİ İNANÇLAR VE MİSTİSİZM

Eski Kürtlerin dini inançlarına dair yapılan araştırmalar, Müslümanlığın bu bölgeye girişinden önce Kürtlerin genellikle Zerdüşt inancına bağlı olduğunu gösteriyor. Bu, ateşin kutsal bilindiği, yanan, ateş çevresinde törenlerin yapıldığı iki tanrılı bir dindir. İyilik Tanrısı Hürmüz ile Kötülük Tanrısı Ahriman sürekli bir mücadele içindedirler. İki tanrılı dinlerdeki kötülük tanrısı, tek tanrılı dinlerde şeytan'a dönüşmüştür... Günümüzde bile Yezidilik adı altında süren inancın menşei buraya uzanıyor.

Kürdistan Arap istilasına uğradıktan sonra da Müslümanlığın bu bölgeye yerleşmesi kolay olmadı. Kürtlerin yer yer Müslümanlığı bırakıp tekrar eski inançlarına döndüğü görüldü. Eski din ve inanç biçimleri kimi zaman da yeni renklere bürünerek Müslümanlık örtüsü altında sürdürüldüler. Yeni inançlarla karşılaşan tüm toplumlarda benzer bir durmun görülmesi doğaldır.

Müslümanlık bu bölgede egemen olduktan sonra Kürt toplumunun kültürel yaşamı üzerinde Arap kültürünün büyük etkisi görüldü. Kürdistan'da, Bitlis, Cizre, Zaho, Süleymaniye gibi kentler başta olmak üzere pek çok İslami bilimler öğreten medreseler açıldı. İslami dönemde Kürdistan'da ayrıca şeyhlik, dervişlik biçiminde güçlü bir mistisizm görüldü. Tarikatlar ülkeyi bir ağ gibi sardılar. Kürdistan'da yetişen pek çok mistik arasında Nakşibendi Tarikatı'nın ünlü kişisi **Abdülkadir El Geylani** (1076 - 1168) ile Süleymaniyeli **Mevlânâ Halid** de vardır.

Tarikatlar, şeyhlik kurumu ve dervişlik, Kürdistan'ın feodal nitelikli toplumsal yapısına ve aşiret örgütlenmesine uygun düşen üst

yapı kurumları idiler. Nasıl beyler toprakları aralarında bölüşmüş, nasıl onların ve aşiret reislerinin nüfuz ve sömürü alanları belirlenmiş idiyse, tarikatların nüfuz alanları, şeyhlerin, seyitlerin, dervişlerin sömürü alanları da öylesine belirlenmişti...

Geçmiş yüzyıllarda Kürdistan'da medreselerde yetişen bilgeler, tarikat ulüları yanında eğitim gören mistikler, çağın bilim ve kültürünün taşıyıcıları oldular bir bakıma. Ama bu kurumlar zamanla sömürücü yanları ağır basan tutucu, gerici bir yapıya dönüştüler. Kürdistan'da şimdi de tarikat örgütlenmesi son derece güçlüdür. 20. yüzyıla, Orta Doğu ülkelerine transfer edilen «demokrasilere» filan da ayak uyduran şeyhler, kitleleri ortaçağ dünya görüşü içinde tutmaya çalışan gerici bir işlevi yerine getiriyorlar. Onların temsil ettiği kültür, ideoloji artık tümüyle çağdışı, gerici, tutucudur.

KÜRT HALKININ FOLKLORU VE EDEBİYATI

İslami dönemde, üst sınıfların kültürü Arapça'nın ve Farsça'nın etkisinden kaldı büyük ölçüde. Ama emekçi halk kitleleri bir halk edebiyatını yaşattılar ve sürdürdüler. Nitekim aynı durum Türk halkında da görülüyor.

Özellikle 15. yüzyıllardan itibaren Osmanlı ve İran etkisinin Kürdistan'da büyümesi, merkezi bir otoriteden ve Kürtçe öğrenim yapan kurumlardan yoksunluk, sözlü ürünlere, folklora büyük bir önem kazandırdı. 20. yüzyılda da, bu bölgede ulusal devletler kurulup ulusal kültürler sistemli biçimde gelişirken Kürt halkının dili ve kültürü üzerinde ağırlaştırılan baskılar, Kürt toplumunda bir anlatım ve yaratma biçimi olarak sözlü ürünlerin, folklorun önemini sürdürdü.

Kürt halk şiirinde destanlar önemli bir yer tutar. Bunlar **dengbêj** denen türkücüler tarafından kuşaktan kuşağa aktarılır. Dengbêjlerin sayısı pekçoktur. Hemen her köyde bunlardan bir ya da birkaç tane bulunur. Bunlar düğünlerde, bayramlarda, yas günleri ve kış geceleri türkü söyler, destanları hikâye ederler.

Kürt destanları içinde en ünlüsü, kökleri ilk çağlara uzanan **Memê Alan** destanıdır. Bu destanla pekçok yabancı araştırmacı da ilgilenmiş, çeşitli çevirileri ve orijinalleri Berlin'de, Leningrad'ta ve Ermenistan'da yayınlanmıştır. Fransız Yazarı Roger Lescot da 20 kadar dengbêji dinleyerek Celadet Bedirhan'ın da yardımıyla **Memê Alan**'ın özgün bir derlemesini yaptı ve onu Fransızcası ile birlikte Beyrut'ta yayınladı. Bu destanın, çağdaş Kürt yazarlarından Nurettin Zaza tarafından, Lescot'un derlemesi esas tutularak bazı düzeltmelerle yayınlanan Kürtçesi 150 sayfa tutmaktadır (bakınız: **Özgürlük Yolu,** sayı; 15 - 16).

Diğer bir ünlü Kürt destanı, hikâyesi Süphan Dağı çevresinde

Ahlat yöresinde geçen Siyabendê Sılıwi'dir. Bu destanda iki gencin Siyabend'le Xecênin aşkı anlatılmaktadır.

Kürtlerde hemen tüm önemli savaşları, ayaklanmaları, aşiret kavgalarını, ünlü kişilerin, kahramanların öldürülmelerini, ilginç aşkları türküleştirme geleneği çok güçlüdür. Bu çeşit türküler manzum hikâye niteliğindedirler. Ölçü çoğunlukla serbesttir. Ama mısralar arasında güçlü bir ses uyumu vardır. Kafiyeye büyük önem verilir. Dengbêjler onları belli makamlarda okurlar. Dengbêj kimi zaman sözcükleri peşpeşe, soluk almadan sıralar, kimi zaman, bir sözcüğü uzun uzun dalgalandırır, türküyü nakaratlarla süsler.

Kısa halk türküleri ise genellikle düğünlerde, bayramlarda, işte, doğumlarda söylenir. Halay çeken kızlı erkekli gruplar onları karşılıklı söylerler. Daha çok Sovyet Kürtleri arasında yapılan bu çeşit türkülere ait bir derleme geçtiğimiz yıllarda notalarıyla birlikte Cemilê Celil ve Ordihanê Celil tarafından Erivan'da bir kitap halinde yayınlandı.

Kürt folkloru ile ilgili çalışmalar bugüne dek, bölgeyi gezen bazı yabancı araştırmacıların dışında, geniş boyutlu olarak Sovyetler Birliği'nde yapılabilmiştir.

1972 yılında Moskova'da **Mesele û Metelokê Kurda** adlı Kürt atasözlerini ve fıkralarını kapsayan Kürtçe-Rusça bir kitap yayınlandı. Kitapta 2181 atasözü ile 38 fıkra yer alıyor.

1972 yılında Erivan'da **Xelilê** (Halilê) **Çaçan Muradof** tarafından derlenen **Qısê Cımetê** adlı, Kürt halk fıkralarını kapsayan bir başka kitap yayınlandı.

1974 yılında Erivan'da **Qirokê Cımeta Kurd** adlı Kürt halk masallarını kapsayan Ordihanê Celil ile Cemilê Celil tarafından hazırlanmış bir başka kitap yayınlandı.

Bunların dışında Sovyetler Birliği'nde Kürt folkloru ile ilgili olarak yapılan çalışmaların yoğun olduğu bilinmektedir. Günün belli saatlerinde Kürtçe yayın yapan Erivan radyosunda da bu folklordan çeşitli örnekler verilmektedir.

(Devam edecek)

BANG

N. AZAD

karkerên Tırka
gundiyên Tırka
em û hûn ciran ın
em û hûn heval ın
serdestên we
berjer û har ın
xwin vexwarın
emê bên
hûn werın
hevra govendek sazkın
ne em lı dawiyê
ne hûn lı seri
lı seriki em
lı seriki hûn
stranek jı we
yek jı me
du destmalên sor
bı hevra bakın
dıjmınyê rakın

karkerên Tırka
gundiyên Tırka
dıji tariyê, jı bo ronahi
hımber xızani

jı bo tevşayi
dıji veqetın, bona yekıti
yekıti bı dıl
karkerên Tırka
gundiyên Tırka
em dıkarın nanê xwe
lı hev û du parkın
bınhêrın dıjmın
yek û yek nayê
destê xwe bıdın hev
bıla we ne xapine
derewên burjuwazi
jı veqetın mekın gazi
em yekıti dıxwazın
hûn bêjın
azadi heqê we ye
em bêjın
cirani ne bes e
bırati hin xweş e
bı hevra bımeşın
û dengê xwe bılındkın, bêjın
«karkerên hemû welatan
û gelên bındest yekbın!»

ÇAĞRI

N. AZAD

Türk işçileri
Türk köylüleri
Komşuyuz sizinle
Arkadaşız.
Egemen sınıflar,
alçak ve kudurgan
Kan içicidirler.
Gelelim biz
Siz de gelin,
Birlikte halay çekelim.
Ne siz başta olun,

Ne biz kuyrukta.
Bir başta siz
Bir başta biz,
Bir türkü sizden,
Bir bizden.
Birlikte salınsın
İki kırmızı mendil
Düşmanlık bitsin.

Türk işçileri
Türk köylüleri,
Karanlığa karşı, aydınlık için.
Yoksulluğa karşı
Mutluluk için,
Ayrılığa karşı, birlik için.
Gönüllü birlik.

Türk işçileri,
Türk köylüleri;
Ekmeğimizi birbirimizle
bölüşebiliriz.
Bakın düşman üstümüze
Elele tutuşalım
Burjuvazinin yalanları
Aldatmasın sizi,
Ayrılıktan yakınmayın
Birlikten yanayız
Siz deyin ki;
«Özgürlük hakkınızdır»
Biz diyelim ki;
«Komşuluk yetmez,
En iyisi kardeşliktir»
Birlikte yürüyelim,
Sesimizi yükseltelim, diyelim:
«Tüm ülkelerin işçileri
Ve ezilen halklar birleşin!»

SOVYET
DESTANI
Yazıran Yayınları
EKİM DEVRİMİNİN 61. YILDÖNÜMÜNE
ARMAĞAN
20 lira
Yazışma ve havale adresi: Öner Ciravoğlu
Başmusahip Sk. Ton Ap. 10/11 Cağaloğlu/İstanbul

özgürlük yolu

aylık siyasi dergi

20 Lira